

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Sect. 7. Nostra secunda conclusio ponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

Quaest. II. in quo consistat actus liber Dei. 301

eo vel maxime quod creaturae intellectuales habentur libertate, & perfectione, quae licet in eis habeat aliquas imperfectiones adiunctas, non sunt tamen de ratione libertatis ut sic: non potest ergo talis perfectio Deo denegari; à quo enim illam participarent creaturae, si Deus illa careret, ut supra diximus, & è conuerso nulla creatura rationalis habet illam naturalem determinationem ad volendum aliquod obiectum, ex iis, quae ex se necessaria non sunt, sed vel à quae amabilia, si considerentur ut fines, vel à quae eligibilia, si considerentur ut media: cur ergo tribuetur Deo talis determinatio, cum ad perfectionem non spectet?

69 Tercio contra Thomistas inclinantes in sententiam aduersariorum, quos iam impugnauimus, sic argumentor, quia opposita sententia sibi in terminis contradicit; nam impossibile omnino esset Deum iudicare, cognitionemque diuinam proponere ipsi, creaturas non habere necessariam connexionem cum fine, sed potius ex se habere indifferentiam si non esset in Deo ratio libertatis in voluntate, praeter indifferentiam obiectiuam cognitionis.

70 Verbi gratia exemplo hoc declaratur; nam si in Deo nulla ratio libertatis reperitur in voluntate, & solum datur illa cognitio cum indifferentia proponens, necesse est omnino ex suppositione talis cognitionis, ut non sit in volitione, nec fuerit possibilitas, ut non vellet producere Petrum, quare necessarium fuit hic, & nunc producere Petrum, & impossibile non producere ipsum, quia ex suppositione efficacis volitionis Dei, necessario sequitur productio, ac per consequens sequitur manifeste, hanc veritatem praecessisse cognitionem à diuino intellectu, unde necessarium esset, ut Deus vellet creare, & de facto crearet Petrum, cuius contradictorio iudicio deciperetur Deus, nimirum si iudicaret Michaëlem non habere necessariam connexionem cum Deo, sed esse secundum se indifferentem, ut Deus illum creare vellet, aut nollet creare sed potius vellet non creare illum.

71 Declaratur amplius labefactando fundamentum aduersariorum, quia si eminentissima, & excellentissima perfectio eo quod nullam admittit potentialitatem, ideo non fuit indifferens, ut eadem intellectione manente vellet aut nollet producere Petrum, propter eandem omnino rationem intellectus diuinus nullam habuit indifferentiam ut iudicaret Michaëlem, verbi gratia, aut Petrum non esse creandum, & ut imperium productionis omitteret; quod si intellectui Dei, licet actui purissimo possibile fuit non imperare productionem Petri, nec iudicare illum esse creandum, potiori iure conueniet voluntati possibilitas nolendi producere Michaëlem, aut Petrum, sed volendi non curare illum.

72 Vnde ipsi aduersarii propriis verbis omnem prorsus indifferentiam auferunt à Deo, tam quantum ad actus volitionis, & intellectionis, quam quantum ad operationes ad extra, & effectus creatos; quia nihil est unde pullulet indifferentia in Deo; nam imprimis diuinus intellectus necessario determinatur ad iudicandum creare Petrum esse possibile, & dignum opus infinito artifice. Deinde Petrum esse de facto producendum iudicare aut imperare non potest diuinus intellectus, nisi dependenter à diuina voluntate determinante se ad volendum creare Petrum: ergo si à diuina voluntate auferitis omnem indifferentiam formaliter ad volendum, vel non volendum creare Petrum supposita cognitione, quae praecedit in intellectu, iam voluntas necessario determinata est,

ut velit creare, & consequenter intellectus diuinus necessario determinatus est ad creationem imperandam, & asserendam, & creatio necessario erit, ac proinde omnis tollitur indifferentia à Deo, quod non est tutum in fide, praecipue quia sequitur manifeste ex ipsorum modo loquendi, voluntatem diuinam non posse continere intellectum diuinum, ne imperet creationem Petri; nam si posset eo ipso haberet aliam rationem indifferentiae, praeter cognitionem illam obiectorum, non habentium necessariam connexionem cum fine.

Tandem, quia humanae libertati non sufficit cognitio intellectus proponens rationes boni pro utraque parte contradictionis, & iudicans utramque posse eligi, sed praeterea requiritur in voluntate indifferentia ut posita illa conditione, & ceteris omnibus requisitis ad volendum tale obiectum possit velle, & non velle illud obiectum, ut late demonstrabitur à nobis *disput. de omnipot.* infra ponenda contra praedeterminantes physice: ergo similiter in Deo non sufficit, ut ex dicendis postea amplius patebit.

Declaratur; quia vel quando dicitis, totam indifferentiam Dei reperiri in intellectione & non in voluntate, asseritis nullum habere dominium Deum circa suas operationes ad producendas has; vel illas, & ita producere has, ut posset non producere illas, & sic omnino tollitis maximam perfectionem diuinam, nimirum libertatem omnem à Deo, quod est haereticum, vel solum dicitis, indifferentiam, & dominium, quod nos ponimus in voluntate; vos ponere in intellectu, & ratione illius posse Deum cum summa indifferentia, & dominio operari ad placitum suum, & hoc erit solum quaestio de nomine, & solum erit disputare, an libertas plena, & perfecta consistat in intellectu, & non in voluntate, quod non est ad rem, neque ad propositum huius quaestionis.

SECTIO VII.

Nostra secunda conclusio ponitur.

Actus liber Dei non constituitur formaliter, & ultimo per creaturam, itavt ex entitate diuina, & ex creatura adequate coalescat decretum liberum Dei; hæc est plausibilior sententia quam defendit inter multos Pater Franciscus Suarez, in *Met. disp. 30. sect. 10. per totam*, & probatur hac demonstratione.

73 Nulla causa efficiens adhuc per potentiam Dei absolutam potest seipsam primo cauare, itavt eadem formalitas sit causa & effectus sui ipsius; sed si actus liber Dei constitueretur ultimo & formaliter per creaturam, ipse actus liber Dei esset causa efficiens sui ipsius in prima causatione: ergo actus liber Dei non potest constitui formalis sine ultimo per creaturam.

74 Maior est evidens in metaphysica secundum lumen naturae, & in fide catholica certissima secundum lumen supernaturale reuelationis diuinae. Fundamentum, cui innititur hæc veritas, est evidentissimum illud principium, quidquid producit ab alio producit; quod tum in creatis, tum in diuinis verificatur; quapropter persona diuina producta distinguitur realiter à producente; unde Filius non potest à seipso produci, ut producit à Patre; in creatis vero quidquid primo causatur, sine ulla dubitatione, aut tergiversatione omnino distinguitur realiter à causante; quia

P p 3 causa

Quaest. II. In quo consistat actus lib. Dei. 303

enim ibi duplex genus causarum, aliud continet causales rationes, quas mundo Deus indidit, & inseruit atque praefixit; alias vero causas Deus in sua voluntate seruauit, & abscondit, quae sunt decreta libera ipsius.

Concordat etiam illud *Demeronomij* 7. [Ecce elegit Dominus, ut sis ei populus peculiaris, non quia, &c. sed quia dilexit vos Dominus] & *ad Ephes.* 2. [Propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, & cum essemus mortui in peccatis conuincit in Christo.] & *Ioan.* 3. sic Deus dilexit mundum ut filium suum Unigenitum daret] causalitas etiam significatur illis verbis *ad Hebra.* 12. [quem diligit Dominus, castigat.] Quae loca respiciens Irenaeus *lib.* 2. *aduersus haereses*, cap. 2. sic ait: [si autem non praeter voluntatem eius, sed volente, & sciente, iam non Angeli, vel mundi fabricator causa erunt fabricationis istius, sed voluntas Dei ipse in semetipso omnia praedestinans fecit, quemadmodum voluit omnibus consonantiam, & ordinem suum, & initium creationis donans.] Aduerte, voluntatem Dei non esse causam ita indifferentem, ut non a se, sed ab alio determinetur ad actionem, & productionem rerum; sed per seipsam determinari ad modum, ordinem, & initium creationis, quantitatem, qualitatem, ac tempus, ceterasque circumstantias; non ergo determinatur Dei voluntas ab effectu, sed potius ex intrinseca determinatione voluntatis a seipsa profuit determinata actio; & productio ut optime docuit D. Clemens Romanus *lib.* 3. *recognitio*, *propius ad medium quam ad principium*, ibi: [propterea voluerit Creator Deus, ita & erunt illa, quae creat, neque enim sub lege est virtus Dei, sed lux creaturis suis, voluntas eius est]; creaturis autem irrationabilibus non est lex obligando sub culpa, & poena, sed est lex efficaciter determinando, & imperando, ut fiant sicut ipse vult fieri: ergo Dei voluntas est causa determinans, ut res fiant, sicut vult eas fieri; ut docet D. Iustinus *in quaest.* 3. *Christiana ad Gentiles*, ibi: [si Deus facit quia est, coacte facit, quae facit; si autem facit sponte, quia vult, sponte facit quantum vult, & quale vult, & quando vult.] Sed clarius, omnibus & evidentius docuit D. Thomas 1. p. q. 19. art. 4. cuius titulus est: *Utrum voluntas Dei sit causarum*, cui titulo respondens in corpore articuli, sic ait: [dicendum quod necesse est dicere, voluntatem dei esse causam rerum, & deum agere per voluntatem non per necessitatem naturae ut quidam existimauerunt quod quidem appetere potest tripliciter; primo quidem ex ipso ordine causarum agentium, cum enim propter finem agat intellectus, & natura, ut probatur in secundo Phys. necesse est ut agenti per naturam praedeterminetur finis, & media necessaria ad finem ab aliquo superiori intellectu; sicut sagitta praedeterminatur finis & certus modus a sagitante; unde necesse est, quod agens per intellectum, & voluntatem sit prius agente per naturam. Unde cum primum in ordine agentium sit deus, necesse est quod per intellectum, & voluntatem agat primo ex ratione naturalis agentis, ad quod pertinet ut unum effectum producat, quia natura uno, & eodem modo operatur, nisi impediatur & hoc ideo, quia secundum quod est tale agit; unde quando est tale, non facit nisi tale; omne enim agens per naturam habet esse determinatum, cum igitur esse diuinum non sit determinatum, sed contineat in se totam perfectionem essendi, non potest esse

quod agat per necessitatem naturae, nisi forte causaret aliquid indeterminatum, & infinitum in essendo, quod est impossibile; non igitur agit per necessitatem naturae, sed effectiones determinatae ab infinita ipsius perfectione procedunt secundum determinationem voluntatis, & intellectus ipsius. Tercio ex habitudine effectuum ad causam, secundum hoc enim effectus procedunt a causa agente, secundum quod praexistunt in ea; quia omne agens agit sibi simile. Praexistunt autem effectus in causa secundum modum causae; unde cum esse diuinum sit ipsum eius intelligere, praexistunt in eo effectus eius secundum modum intelligibilem, & per modum intelligibilem procedunt ab eo, & sic per consequens per modum voluntatis. Nam inclinatio eius ad agendum, quod intellectu conceptum est, pertinet ad voluntatem; voluntas igitur Dei est causa rerum & in parapho; sed, contraponit auctoritatem Sapientiae 11. qua mouetur D. Thomas ad docendam suam conclusionem. Verba Scripturae sunt; quae iam supra posuimus, videlicet [quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses.]

Ratione autem naturali sic demonstratur; quia nulla creatura est a se, sed a Deo; alias non esset creatura, sed Deus, quia quod a se est, non est ens creatum, sed increatum: ergo omnis creatura quae talis est, a Deo debet esse; atque non est a Deo nolente, ut ex terminis patet, neque a Deo volente necessario, ut patet ex supradictis, quia Deus productiones creaturarum non vult necessario, quod in hunc modum demonstrat D. Thomas, quia Deus non habet necessariam connexionem cum creaturis futuris, & existentibus: ergo non vult illas necessario; sed libere, antecedens est certum, cum nihil boni intrinsece accrescat Deo ex creaturis, neque aliquid ei deesse possit, licet creaturae non existerent aut non essent futurae; alioqui Deus non esset sibi omnino sufficiens, quod est contra naturam Deitatis, & contra celebrem illam significationem nominis Dei *Sadis*, quod significat sibi esse sufficientissimum, nulliusque creaturae indignum, ut canebat Rex Propheta; *Ego dixi Deus meus es tu, quoniam honorum meorum non indiges*; consequentia vero probatur; quia quando aliquis vult finem, non est necessitatus ad eligenda media, sine quibus ille finis obtineri potest; v. g. licet quis deambulare velit, non propterea necessario equum ascendet, quia equus non est medium necessarium ad deambulationem: ergo licet Deus amet, & quidem necessario bonitatem suam, ut ultimum finem, non ideo necessario vult existentiam creaturarum, aut futuritionem earumdem, quia sine illis haec bonitas diuina, & omnis Dei aeterna felicitas consistere potest: ergo creatura est a Deo volente libere: ergo Deus libere volens formaliter est causa creaturae, quod patet manifestissime; nam haec est vera causalitas, ideo haec creatura potius quam illa est natura, & actualis, quia Deus vult illam fore futuram, & actuale, & non e contra, ideo Deus vult fieri talem creaturam futuram, quia illa iam futura, & actualis est, alias ipsa esset futura a se, & non a Deo, ac proinde necessario, & non contingenter esset futura, & actualis, & sic nullo modo potuisset esse non futura, & actualis; imo destitueretur ipsa futuritio, quia in simpliciter necessariis a se datur pura actualitas sine vera futuritione, ut videre est in tribus diuinis personis; unde creatura esset Deus, quia esset a se omnino necessario pure actualiter

actualiter sine dependentia à deo; sed hoc est aperte hæreticum: ergo nulla creatura futura vel actualis est à se, sed à Deo libere volente: ergo deus libere volens, quatenus talis, seu liberum decretum dei est causam in esse potentis pro-

ductere ipsum effectum: ergo talis effectus debet antecedere seipsum prioritate reali naturæ, quatenus complet suam causam; quia causa non incompleta, sed completa præcedit prioritate naturæ effectum: ergo ipsum complementum præcedit suum effectum, sed creatura est complementum suæ causæ, id est actus liberi: ergo creatura præcedit naturæ seipsam quod est omnino absurdum, ut patet ex axioma supra posito, quia quicquid producit ab alio, complete constituto in esse potestis producere producit; unde causa completa est opposita relative suo effectui, ac proinde distinguitur realiter ab illo, adhuc quatenus completa, &c.

Atqui omnis creatura futura, vel actualis est effectus Dei libere volentis: ergo non potest constituere Deum complete libere volentem. Minor illa patet ex supradictis. Maior autem exemplo visionis, & speciei impressæ est clarissima; visio enim, & intellectio non possunt complere potentiam visum & intellectum, ut species impressa ad producendam seipsam visionem, & intellectio, unde in omnium sententia species impressa distinguitur realiter à visione, & intellectio, quia species impressa complet potentiam visum ad producendam visionem, & utraque constituunt vnum principium visionis productivum, ac proinde utrumque debet distingui à visione realiter.

Exemplo certissimo in fide nostra ostenditur hæc veritas, quia non solum Pater æternus distinguitur realiter ab Spiritu sancto, sed etiam Verbum diuinum seu filius æternus, & ratio est, quia non solum Pater, sed etiam Filius est principium productivum Spiritus sancti, ita ut Pater, & Filius sint vnum principium terciæ persone: atqui non solum entitas causæ, sed etiam complementum causæ sunt vnum principium ad æquatum effectus: ergo non solum entitas causæ, sed etiam complementum illius in esse causæ debet esse distinctum ab effectu realiter, sed id quod distinguitur realiter ab aliquo, non est illud ipsum, à quo distinguitur: ergo effectus non est complementum suæ causæ, neque complementum est effectus illius, sed actus liber Dei, & complementum talis actus liberi, hoc est actus liber completus est causa omnis creaturæ: ergo nulla creatura est complementum actus liberi Dei.

Respondet Pater Herize talem causam dependere ab actu dei, quatenus actus est sufficiens constituere actum illum in esse efficacis actus.

Sed contra manifeste primo. Quia illa creatura futura, vel actualis non solum est effectus actus sufficientis, sed etiam actus liberi efficacis, quatenus talis in suo ordine, sed ut patet ex dictis effectus nullo modo constituit suam causam: ergo creatura futura, vel actualis non constituit actum liberum efficacem. Maior sic probatur, quia causa illius creaturæ non est actus inefficax: ergo est actus efficacissimus, est actus inefficax; quia inter actus diuine voluntatis efficaces, & inefficaces, seu sufficientes luntatis efficaces, sed creatura futura, vel nullum datur medium; sed creatura futura, vel actualis non est effectus actus inefficacis: ergo est effectus actus efficacis. Minor illa sic probatur,

84 **Q**uia effectus alicuius causæ non potest complere ipsam causam, & constituere illam in esse necessario ad productionem talis effectus, alias ille effectus ante se esset completus, & non esset ante se prioritate reali naturæ: non esset ante se realiter; ut ex se patet, esset ante se realiter,

SVBSECTIO II.

Secundum argumentum principale ponitur.

84 **Q**uia effectus alicuius causæ non potest complere ipsam causam, & constituere illam in esse necessario ad productionem talis effectus, alias ille effectus ante se esset completus, & non esset ante se prioritate reali naturæ: non esset ante se realiter; ut ex se patet, esset ante se realiter,

tur, quia actus inefficax non habet infallibilem effectum, imo nullum habet effectum, licet quantum est ex vi illius actus possit habere effectum; sed illa creatura futura est effectus infallibilis, & infallibiliter ponendus: ergo non est effectus actus inefficacis, seu sufficientis. Maior sic patet; actus ille, quo vult Deus omnes homines saluos fieri est inefficax; circa non salvandos, & quia talis est non habet effectum executioni mandandum, & ideo beatitudo Iudae, aut Diaboli neque est futura, neque actualis, & ratio evidens est; quia si ex vi alicuius decreti Dei sequitur effectus infallibiliter talis, actus infallibiliter decrevit fieri, & quia sic decretum est, sic factus est effectus: ergo manifeste sequitur tale decretum fuisse efficax, & non fuisse inefficax, seu sufficientem; si enim non fuisset efficax, quomodo infallibiliter haberet effectum; quia conditio manifesta est ut detur efficientia effectus, & non detur efficacia in causa.

88 Exemplo manifestissimo hoc demonstratur; quia sicut se habet efficacia auxilij in esse auxilij, ita se habet efficacia actus voluntatis Dei in esse talis actus; sed in confesso est apud omnes auxilium illud esse efficax, & non inefficax, ad quod sequitur infallibiliter effectus: ergo similiter illud decretum erit efficax, ad quod infallibiliter tanquam ad causam sequitur effectus, & sicut evidens est, quod sicut efficacia auxilij habetur in ordine ad effectum ut ad terminum, non tamen constituitur in esse efficaciae ab ipsa entitate effectus, quia nulla causa constituitur à suo effectui; sic similiter licet efficacia decreti sumatur in ordine ad futuritionem; ut ad terminum, hoc est, quod talis efficacia sit causa infallibilis talis effectus, nihilominus non constituitur ab ipsa mutatione futura, sicut etiam potentia intellectus sumitur in ordine ad intellectiōnem, non tamen constituitur ab ipsa intellectuione in esse intellectus.

89 Contra secundo, quia actus absolute decernens sine aliqua conditione futurum effectum, antecedit ipsum effectum ut futurum, & ut actuale, quia est causa transitus effectus à possibilitate ad futuritionem; sed actus absolute decernens sine aliqua conditione futurum effectum absolute, ac simpliciter est efficax, ut fateretur ipse P. Herize: ergo actus absolute efficax antecedit effectum futurum, & actuale: ergo non constituitur ab effectu in esse efficacis. Maior certissima est, quia actus, quo decrevit Deus dare primum auxilium efficax ad contritionem, v. g. in D. Paulo dum persequitur Christianos se in Damascum conferebat, est actus absolute decernens sine conditione antecedens futuritionem talis auxilij; quia executio illius non dependet à libertate hominis, quae poterat esse sola conditio, licet contritio sequuta tale auxilium libere fiat ab homine praenitente: ergo actus absolute decernens sine aliqua conditione, &c.

90 Tertio contra, quia efficacia decreti est efficacia actus voluntatis, quatenus distinguitur ab efficacia omnipotentiae, ac proinde est idem cum ipso actu voluntatis; sed mutatio creaturae non constituit per vos decretum Dei in esse actus voluntatis: ergo non constituit ipsum actum in eo, quod est idem cum ipso scilicet in esse efficacis. Maior sic probatur, quia nihil aliud est efficacia actus, nisi quod ita absolute, & infallibiliter decernat rem, ut non possit aliter evenire in potentia consequenter: sed absolute decernere in actu est idem, quod talis

I. P. Tom. II.

actus voluntatis; sicut ardentem amare nihil aliud est in actu, quam talis perfectio entitativa actus: ergo efficacia actus diuini est idem cum entitate actus voluntatis. Minor illa sic probatur; id quod constituit actum intrinsece est entitas ipsa actus, & est idem cum ipso actu; sed efficacia actus constituit decretum illud in esse intrinseco: ergo est idem cum ipso. Minor sic probatur; quia omnis perfectio quae datur in actu in ordine, vel quasi ordine ad obiectum constituit actum intrinsece in esse actus, quia ordo, seu connexio actus cum obiecto, aut perfectio illa explicata per ordinem ad obiectum est intrinseca ipsi actui; ut videre est in relatione amoris, ut sic, quia quia est in ordine ad obiectum, est intrinseca actui voluntatis; sed efficacia actus, quia est absolute decernere obiectum, ut sine ordine aliquo infallibiliter fiat, est in ordine, aut quasi ordine ad obiectum: ergo est intrinseca perfectio illius.

Dices, efficaciam actus non esse intrinsecam rationem actus, quia actus ille constituitur in esse efficacis per efficientiam omnipotentiae.

Sed contra, quia hoc est impossibile: nam etiam ipsa efficientia omnipotentiae est effectus efficacis liberi; nam si non praecessisset actus efficax decernens, non daretur talis efficientia omnipotentiae, nam ex actu inefficaci non sequitur efficientia actualis omnipotentiae; unde evidenter colligimus à posteriori ex efficacia, seu efficientia omnipotentiae, quae sequitur ad actum voluntatis consequi ad illum, quatenus efficacem & maxime talem; atqui effectus, ut iam probauimus, non potest constituere causam sui ipsius: ergo non potest efficientia omnipotentiae constituere actum efficacem liberum.

Vergetur, & explicatur amplius; nam decretum liberum Dei respicit ut obiectum & ut effectum, non solum existentiam rei creatae, sed etiam creationem, & productionem eiusdem, ut Sanctus Thomas docet 1. p. q. 23. art. 2. ad 3. nam quando vult Deus existere creaturam in tali tempore efficaciter, vult etiam efficaciter & libere productionem, seu actionem, per quam existere debet talis res; quia sicut non potest esse existentia rei sine existentia, & productione: ita etiam non potest velle efficaciter solam existentiam rei; sed etiam existentiam ipsius, & actionem, per quam debet produci talis res; & ideo quando D. Thomas explicat decretum liberum Dei pro directo obiecto illius, ponit creationem, seu productionem & in obliquo id, quod per talem productionem producendum est, v. g. Deus vult ab aeterno creare hunc mundum; ubi mundus creatus ponitur accusandi casu, ac proinde in obliquo; & post ipsam creationem, creationem autem ponit primario directe significando illam per infinitivum creare: ergo sicut existentia rei, quia dependet à decreto libero, ut effectus à causa, non potest constituere ipsum decretum, neque in esse efficacis, neque in esse liberi; ita similiter productio, aut creatio ipsius existentiae non poterit constituere actum liberum, neque in esse efficacis, neque in esse liberi; quia etiam creatio, seu productio dependet ut effectus à causa ab actu libero efficaciter; ex eo quod ut talis creatio in tempore oriatur & fluat ab omnipotentia, necesse est, ut praecesserit ab aeterno decretum efficax liberum Dei, determinans talem actionem in tempore fluere ab omnipotentia.

Uterius efficaciter confirmatur; quia Deum efficaciter velle facere non est idem, quod Deum facere, sed si productio, seu creatio constitueret

Q 9

strueret

stitueret diuinam volitionem liberam efficacem, idem esset velle facere, & facere: ergo creatio, seu productio non constituit ipsam volitionem liberam efficacem in esse efficacis liberæ. Maior est certa ex Scriptura, quia in ea semper Dei velle constituitur diuersum ab actuali operatione, seu actuali facere, vt *Psal.* 113. & 134. [omnia quæcunque voluit fecit in cælo, & in terra] *Indith.* 9. hoc factum est, quod ipse voluisti *Ioann.* 5. [Filius quos vult, viuificat.] & *ad Rom.* 9. [Cuius vult miseretur, & quem vult, indurat.] & *Psal.* 17. [Saluum me fecit, quoniam voluit.] Et ratio quare scriptura faciat diuersum facere à velle efficaciter facere est, quia vt supra vidimus, & late demonstrauimus ipsa Scriptura facit ipsum velle efficax, & asserit esse causam ipsius facere, quod patet manifeste per particulas quibus vritur, dum loquitur de facere, & de velle efficaciter facere, quæ particulae causales sunt, vt patet ex modo proposito loco *Psal.* 17. [Saluum me fecit, quoniam voluit] particula enim illa quoniam causalis est, & est synonyma particulae, quia, ac si dicat fecit Deus salutem meam, quia efficaciter voluit illam: atqui particula, quia, est causalis ac proinde debet intercedere inter causam, & effectum; vnde hæc est falsa propositio, homo est prædestinatus, quia Ioannes currit, aut quia Turca viuit, aut ideo Deus est immensus, & infinitus quia Petrus legit librum; & tota ratio est, quia legere librum, currere Petrum, Turcam viuere non sunt causæ prædestinationis diuinæ, & diuinæ essentie: ergo si est vera hæc propositio, Deus saluum facit, quia voluit saluum facere, velle saluum facere erit causa facere, vel faciendi saluum; sed causa efficiens vti est hæc distinguitur tanquam excludens ab excluso ab effectu: ergo velle saluum facere, & saluum facere actu ex scriptura distinguuntur tanquam excludens ab excluso, & non erunt idem.

94 Dices hanc loquutionem intelligendi non de velle efficaci, ac proinde dicere scripturam esse causam efficientem ipsius facere saluum.

Sed contra manifeste & euidenter; nam illud est velle efficax, & non inefficax, ad quod velle infallibiliter sequitur effectus, vt postea latius demonstrabimus: sed Scriptura ait iam de facto Deum saluum fecisse David, & tribuens causam saluum faciendi, ait esse volitionem diuinam, quæ præcessit, & ideo ait [saluum me fecit, quoniam voluit:] ergo illud velle, quod est causa saluum faciendi non est inefficax, sed proprie efficacissimum: ergo velle efficax Dei distinguitur tanquam excludens ab excluso ab ipso saluum facere: ergo non sunt idem velle efficaciter saluum facere, & ipsum saluum facere.

95 Minor prima, & præcipua sic demonstratur; quia ideo concurrere omnipotentiam, & facere illam effectum sunt idem, quia supra omnipotentiam nihil addit aliud præter facere; quando dicitur concurrere; sed per te quando dicitur Deum actu velle facere, nihil addit, neque intrinsecum neque extrinsecum, nisi ipsam facere: ergo si velle facere constituitur per ipsum creare, & facere formaliter, idem erit velle facere, & facere.

SVBSECTIO II.

Tertium argumentum principale positum.

96 **Q**uia hic est articulus de fide actuale prædestinationem & absolutam electionem ad gloriam esse decretum liberum Dei ab æterno; ac proinde actum æternum liberum ipsius, & non temporalem, seu in tempore de nouo existentem in Deo: sed si decretum liberum prædestinationis constitueretur formaliter, & vltimo in esse liberi per creationem, & productionem actuale, siue gloriæ siue cuiuscunque termini creati, electio, seu prædestinatio absoluta, & libera Dei non esset ab æterno, neque æterna, sed in tempore de nouo esset: ergo prædestinatio libera Dei, seu actus liber absolute prædestinandi non constituitur formaliter per creationem, seu actionem Dei actualem producentem, seu efficientem aliquem terminum creatum, Maior quoad primam partem est certa, & probatur primo ex illo Pauli *ad Ephes.* 1. [Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem] & subdit inferius. [Qui prædestinavit nos.] Vtique tunc, quando nos elegit, vnde subdit inferius: [prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ:] ergo electio & prædestinatio est ab æterno, & hoc sonat ille modus loquendi ante mundi constitutionem; vnde *ad Corinth.* 2. sapientia incarnata dicitur [prædestinata antequam in gloriam nostram,] quibus locis omnes Patres agnoscunt prædestinationem esse æternam, & Augustinus de prædestinat. *Sanctior.* cap. 10. & de bono perseverant. cap. 14. Fulgentius lib. 1. ad Manimum cap. 12. & 13. & hanc rationem tribuunt: quia illa particula *præ*, significat antecessionem diuinæ prædestinationis ad effectum eius, qui est transmissio in gloriam, quæ median- te gratia in tempore fit, illa autem antecessio non potest esse per durationem finitam, quia non est maior ratio de hac duratione finita quam de alia, ac proinde debet esse antecessio per æternitatem; quia nihil potest conuenire Deo ex tempore præter denominationes extrinsecas provenientes ex actuali effectione, seu creatione quæ constitunt Deum efficientem seu creatantem actu; prædestinatio autem non dicit huiusmodi denominationem, cum antecedit existentiam effectus creati, ad quem dicitur habitudinem tanquam propria, & completa causa efficiens illius: ergo necesse est vt conueniat Deo ante temporis initium; vnde acute Hentius quodlibet 9. q. 1. distinguit in Deo duplices relationes rationis, quædam sunt, quæ secundum rem præsupponuntur aliquomodo in creatura, & per quandam correspondentiam, vt ipse ait, formantur in alio extremo, scilicet Deo, & huiusmodi sunt relatio Creatoris, Domini, & similes, quæ actionem transeuntem consequuntur; alia vero sunt, quæ per se primo formantur in ipso Deo, vt relatio prædestinantis, eligentis, &c. in hoc ergo genere collocandus est hic respectus, quem intelligimus concedendum qui ad determinationem liberam: fundamentum ergo eius non in aliqua re extrinseca, sed in ipso Deo querendum est, & sine dubio ita esse videtur, nam Deus ex se solo se libere determinat, vt hoc velit potius, quam illud; & ideo non videtur ille respectus, seu denominatio posse prius in alio fundari, quam in ipsomet Deo, in quo est magna differentia inter volitionem liberam, & scientiam, etiam quatenus dicitur scientia visionis, & dicitur aliquo modo

modo contingens, aut libera, quatenus posset sub tali ratione non esse, si res non essent futurae. Intercedit ergo differentia inter hanc scientiam, & voluntatem quod scientia ut ex simplici intelligentia fiat visio, & præter res possibiles se extendat ad representandas res existentes, supponit in obiecto aliquam varietatem pro aliquo tempore, cui æternitas coexistit, vel saltem supponit aliquod decretum liberum divinæ voluntatis, & ita ibi intelligi potest extra ipsam scientiam aliquod principium formale illius denominationis; at vero in voluntate nihil supponi potest, sed omnis varietas, quæ in obiectis intelligi potest ab ipsa voluntate trahit originem; quia ipsa voluntas efficax est causa completa, & adæquata illius varietatis, & mutationis, & ratio à priori est, quia scientia etiam ut terminata ad talia obiecta contingentia non est in se formaliter libera, sed necessaria ex præsuppositione talis obiecti existentis, vel futuri; at vero voluntas ut terminata ad talia obiecta est formaliter libera, & ideo illa relatio, seu denominatio in scientia posset intelligi per modum respectus reluctantis necessario in ipsa, posito altero extremo, scilicet obiecto scibili in esse veri, seu scibili: In voluntate autem non potest ita intelligi, sed primo, ac per se originem trahit ab ipsamet voluntate, omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis denominationis; unde ad talem denominationem libere volentis, & prædestinantis non indiget aliqua creatura, nec potest villo modo indigere illa; quia est ante omnem creaturam futuram, & existentem, ratione cuius ab æterno est & æterna dicitur; ut optime docuit Augustinus *lib. de prædest. & gratia, cap. 5.* explicans illa verba [elegit nos ante mundi constitutionem], ibi: [quæcunque omnino sunt, quæ temporum moribus agitantur ab eo principio, in quo erat verbum & verbum erat apud Deum usque in finem omnium sæculorum; adhuc nec sperantur futura nec præterita transferunt; sed in præsentia divinitatis præsentis semper luce certantur, antequam faceret nos præscivit nos, & in ipsa nos præscientia cum nondum nos fecisset, elegit. Sed à quo hoc fieri potuit nisi ab eo, qui vocat omnia; quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt; Apostolus enim dicit, qui elegit nos ante mundi constitutionem intra mundum facti sumus; atque ita vno, eodemque nec transeunte, nec futuro, sed continuo tempore vel si quo alio modo dici potest, si tamen apud Deum est & præscire, & facere, & eligere & præscientia sua immutabiliter permanente eligere faciendo, quos facturus fuerat eligendo.]

Vnde ipse Augustinus ponderans verba illa *Ioan. 17.* [clarifica me tu Pater, apud te metipsum claritate, quam habui prius quam mundus esset apud te,] & in particulari enucleans verba illa prius, quam mundus esset apud te; sic ait, *tract. 105. in Ioan.* [intelligamus prædestinationem claritatis humanæ, quæ in illo est naturæ ex mortali immortalis apud Patrem futuræ, & hoc iam prædestinando factum fuisse antequam mundus esset, quod in mundo etiam suo tempore fieret. Si enim de nobis dixit Apostolus, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem; ab ipso æterno cur abhorre putatur à vero, si tunc Pater caput nostrum glorificavit, quando nos in ipso, ut membra eius essemus, elegit;] in quibus duobus locis aperte D. Augustinus docet, prædestinationem & electionem tum Christi Domini, tum om-

nium electorum ita fuisse ante sæcula, & ante mundum factum ut fuerit ab æterno; nam D. Augustinus ait, prædestinationem eo principio fuisse, in quo Verbum divinum productum est, ut patet ex loco de prædest. & gratia, cap. 5. *super adducto*, ibi: [ab eo principio, in quo erat Verbum, & Verbum erat apud Deum usque in finem omnium sæculorum; atque Verbum divinum est generatum ab æterno: ergo decretum divinum eligendi, & prædestinandi est ab æterno.]

Quæ omnia clarissime docuit D. Chrysostomus *hom. 17.* super illa verba Pauli *ad Corinth. 1.* quam prædestinavit Deus ante sæcula, his verbis: hoc Paulus in præsentia ostendere annittitur, quod scilicet sæper nos dilexit à principio Deus, etiam nondum editos; nullo namque pacto, nisi nos dilexisset divitias suas nobis prædestinasset. Noli igitur reputare, quæ interea suborta sunt inimicitia, cum longe antiquior amicitia fuerit. Quod autem ante sæcula inquit, æternum significat, etenim alio in loco his verbis utitur, qui est ante sæcula. Invenietur igitur & Filius hic æternus. Ponderanda sunt illa verba, quod autem ante sæcula, usque ad illa [filius hic æternus;] quæ evidenter probant, prædestinationem & electionem ab æterno fuisse, sicut Verbum; sed clarissime nostram sententiam docet Leo Papa IV. seu ut melius loquar, Concilium Valentinianum sub ipso Leone *cap. 3. post medium* ibi: [de hac immobilitate præscientiæ, & prædestinationis Dei, per quam apud eum futura iam facta sunt apud Ecclesiastem bene intelligitur dictum, cognovi quod omnia opera, quæ fecit Deus perseverarent in perpetuum] & Bernardus *sermon. 7. in Psalm. qui habitat*, sic ait; in his duobus fidelis quadam constituta est connexio vel ut cuiusdam æternitatis ad æternitatem, id est magnificationis ad prædestinationem. Quarum equidem sicut prædestinatio nullo est præcisa principio, sic & magnificatio nihilominus nullo unquam fine claudenda. [Quid clarius, & evidenti? ubi mellissimus Doctor Bernar. comparat prædestinationem cum glorificatione in æternitate, quæ utraque suo genere gaudet, & dicit sicut glorificatio, seu magnificatio, ita est æterna à parte post, ut in perpetuum, & sine fine duret pari ratione prædestinationem ita esse æternam à parte ante ut sine principio durationis existat ab æterno, ut patet ex illis verbis: [sicut prædestinatio nulla est præcisa principio, sic, & magnificatio nihilominus nullo unquam fine claudenda.] Quod confirmat *sermon. 23. in Cantica*, ibi: [generatio cœlestis æterna prædestinatio est, quæ electos suos Deus dilexit, & gratificavit] id est omnium maximam gratiam electionem nimirum ad gloriâ illis impertitusest in dilecto filio suo ante multâ constitutionem. Magis abunde, & copiose prædestinationis æternitatem tractat *sermon. 78. in Cant.* notentur sola hæc verba ex toto illo sermone; [prædestinatio, non dico ab ex ortu Ecclesiæ, sed ne à mundi principio quidem, principium habuit, non denique à tempore illo, vel illo ante tempora est sane secundum prædestinationem, nunquam Ecclesiæ electorum penes eum non fuit.]

Nec minus clare Fulgentius *lib. 1. ad Monimum cap. 7. sub initium*, ibi: [prædestinationis nomine non alqua voluntatis humanæ coactitia necessitas exprimitur, sed misericors, & iusta futuri operis divini sempiterna dispositio

prædicatur, verumque autem prædestinando Deus præparauit in illa incommutabili voluntate, in qua sic futurum effectum hominis renouandi disposuit, ut eius voluntas in opere nouo noua esse non possit,] & cap. 12. inquit: [in illa quippe immobilitate Concilij sui secundum bonum placitum eius, quod proposuit in eo indispensable plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo quæ in cæcis, & quæ in terra sunt. In ipso ex æternitate dispositionis suæ in prædestinatione iam fecit, quæcunque effectus operis sui tempore congruo faciendum disposuit, in qua æternitate incommutabilis voluntatis suæ creator ille iam fecisse dicitur, quod in creatura mutabili prout oportune faciendum disposuit, sic rite dispositum facit;] nec minus aperte lib. 2. ad eundem autoritate Scripturæ, Augustini, & Prosperi confirmat & inter alia hæc profert: [prædestinationem Dei nihil aliud esse nisi præparationem operum eius, quæ in æterna sua dispositione, aut misericorditer se facturum præsciuit, aut iuste.] & Isidorus lib. 1. sentent. cap. 18. in medio, ibi: [cur futura quasi præterita scribuntur, nisi quia ea, quæ adhuc facienda sunt in opere, iam facta sunt in diuina prædestinatione: nobis igitur temporaliter accidunt quæ conditori omnium sine tempore prouidentur.] Aduertantur illa verba, sine tempore prouidentur, & illa Fulgentij diuini sempiterna dispositio prædicatur; quæ si aduertantur solum in eis nostra veritas aperte perspicitur, quibus congruunt verba Augustini Epist. 57. ad Dardanum: [quomodo ergo Dei filios, nisi secundum prædestinationem, secundum quam & Apostolus dicit, quod nos elegerit Deus sempiternè in Christo ante constitutionem mundi sine tempore.] & Epist. 59. ad Paulinum, imo ipse Paulinus epist. ad Alip. qua inter epistolæ Augustini est 35. sic ait: [qui nos ab origine mundi prædestinauit sibi, in quo facti sumus antequam nati; quia ipse fecit nos, & non ipsi nos, qui fecit quæ ventura sunt;] vnde Anselmus super illud ad Rom. 8. [quos præsciuit, & prædestinauit.] notat ab æterno præsciuisse, & præparasse gratiam alludendo ad verba illa Chrysostomi, [quid est elegit in ipso; per fidem in ipsum Christus hoc præclare gessit prius quam facti essemus, imo vero prius quam constitutus esset mundus;] illud prius quam constitutus esset mundus ex Augustini sententia explicat D. Prosper lib. sentent. sent. 57. & 58. [ordo temporum in æterna Dei sapientia sine tempore est; nec aliqua sunt apud illud noua qui fecit quæ futura sunt;] qui vestigijs Ambrosij insitit, qui ita loquitur; [quos ergo Deus vocare dicitur, sempiternè electos perseuerant in fide; hi sunt, quos elegit ante mundum in Christo, ut sint incontaminati coram Deo in charitate; hoc est ut amor Dei sanctam illis faciat conuersationem;] in quibus omnibus per illa verba, ante mundum, sine tempore, priusquam mundus esset, sempiternè, &c. aperte demonstratur decretum prædestinationis, & electionis fuisse ab æterno.

99 In quibus tum Sancti Patres, tum D. Paulus, cuius mentem enucleare intendunt alludere videntur ad verba Christi Domini, Mat. 25. [poscitede paratum vobis regnum à constitutione mundi;] & ad illa Apocalip. verba respiciunt etiam Patres, [quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni qui occisus est ab origine mundi,] & ad illa cap. 17. Apocalip. [quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi,] ubi Scriptura per tales modos loquendi

includentes longissimam durationem, quæ est ab initio mundi, significat id, quod ab æterno fit; ut intelligentiæ nostræ sese attemperet, qui vix aliquid cogitare possumus ante mundi creationem, ita scriptum est Psalm. 89. [à sæculo, & vsque in sæculum tu es Deus, & psalm. 92. [à sæculo tu es] cum soleat etiam dicere, ante sæcula, Mich. 5. [egressus eius ab initio à diebus æternitatis] 1. Ioan. 1. [quod fuit ab initio, quod audiui] itaque ab initio, & à constitutione mundi idem sunt, ac ab origine, nam utroque loco est in Græco: ἀπὸ ἀρχῆς ὅθεν; ergo ex his omnibus colligitur, prædestinationem, & electionem fuisse ab æterno, quod adeo certum esse asserit P. Suar. ut sit dogma de fide his verbis tom. 1. 1. p. lib. 1. de prædest. cap. 1. num. 4. ibi: nam ad hoc significandum verbo, destino, addita est particula præ circa quam est breuiter aduertendum posse significare, vel solum antecessorem æternitatis ad tempus, vel etiam ordinem aliquem seu prioritatem rationis inter ipsos actus diuinæ scientiæ, & voluntatis, & in quo sensu non est res pertinens ad fidem, saltem aperte definitam: igitur ut assertio posita fidei certitudinem habeat, sumenda est particula præ, ut dicat solum antecessorem æternitatis ad tempus, quo sensu procedit optimè ratio facta, estque non solum certa, sed etiam evidens suppositis dogmatibus de glorificatione iustorum.]

Sic Suarez num. 4. & 5. & ratio videtur esse, quia si Deus aliquid in tempore de nouo decreueret prædestinando, & eligendo necessario mutaretur affecteretur Deo vicissitudinis obumbrationem, prima quidem illatione variaretur Deus mutatione inconstantis animi, ex qua sequeretur vltierius realis mutatio physica diuinæ substantiæ; Quod optimè ex aduersarijs nostris docuit P. Herize tract. 1. disp. 2. de natura scientiæ Dei c. 2. num. 13. ibi: [ad exemplum, quod in confirmationem adducitur, satis responsum est, sed id difficile ibi est explicatum, quare Deus non possit in tempore velle aliquid libere de nouo, quando hæc volitio nihil reale addit volitioni necessariæ; consulto suppono Deum non posse velle aliquid de nouo in tempore, licet non me lateat oppositum dixisse Antonium Delphinum lib. de rerum euentibus cap. 23. quia continet quod supponimus veritatem de fide certam, ex cap. 23. Numerorum, & cap. 19. Proverbiorum ut in tract. de voluntate, probet ex professo disp. 20. cap. 1. in qua re non est contemnenda doctrina subtilis Henrici quodlib. 9. q. 1. de quo iam fecimus mentionem. Distinguit is Auctor respectus rationis, qui primo incipiant à creatura, quia ipsa refertur ab Deo, & protinus per quandam correspondentiam alij intelliguntur resultare in Deo.]

Alij sunt respectus, qui per se primo in Deo formantur, ut respectus eligentis, prædestinantis, &c. de prioribus concedit in tempore de nouo Deo aduenire posse, de posterioribus negat, & bene quia id verum est, ceterum non reddit rationem discriminis. Pater Molina supra adductus dicebat, licet ex acquisitione horum respectuum in Deo non fieret mutatio propria, fieret tamen quædam vicissitudinis obumbratio, quæ ex Iacobo c. 2. non minus pugnat Deo, quam propria mutatio; verum resposio hæc in eo defectuosa est, quod distinguit præter mentem Iacobi vicissitudinis obumbrationem à propria mutatione, & supponit esse aliquid minus illa, vicissitudinis namque obumbratio mutatio vera est per successionem vmbra significata, Iacobus Deum

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 309

Deum vocauerat Patrem luminum instar solis; at ne in hoc ipso decipiamur, monet Deum non pati mutationes perpetuas, quas sol patitur saepe obumbratus; Augustinus in *lib. de speculo apud Deum*, (inquit, non est transmutatio, & ideo apud Deum cursus temporis, diei, noctisque alternatione nequaquam variatur. Ratio à priori est, quia inter immutabilitatem, & veram mutationem nullum inuenies medium, etenim aut per vicissitudinis obumbrationem acquiritur aliquid reale, vel solum aliquid rationis: si primum vera est mutatio, si secundum nihil obstat immutabilitati, & nunquam redditor ratio, quare obstat, Pater Franciscus Suarez 2. tom. *Met. disputat. 30. sect. 9. §. ad veritatem difficultatem*, fuscè pariter, ac docte tractat rem hanc, aliorum refert & refellit sententias. Ego solum id, quod mihi verius videtur sic propono; concedo nihil fieri contra dei immutabilitatem directe, & immediate, ex eo quod Deus in tempore aliquid decerneret; inde tamen in deo probari vitium morale, & animi inconstantiam directe, & immediate, & indirecte physicam mutabilitatem.

Vt id explicem, sumo scientiam simplicis intelligentiae antecedere omnia decreta diuinæ voluntatis illamque proponere rerum omnium amabilitatem, & modos eas producendi, rationesque, & motiua, quibus voluntas Dei moueri poterat ad eas producenda, aut non producenda. Præsupposita hac scientia ratione nostra possumus considerare diuinam voluntatem se gerere tribus modis in æternitate erga hæc obiecta, primo suspendendo omne decretum liberum, & remittendo determinationem in tempus; secundò, partim quædam decernendo ab æterno, & quædam alia prætermittendo decernenda in tempore; tertio, denique simul ex æternitate decernendo omnia producere, quæ producturi essent in tempore, & decernendo non producere, quæ non producturi essent. Modo ostendo hoc tertio modo se gerere debuisset Deum, ut immutabilis esset à vitio inconstantiae. In suspensione omnis actus; primo est imperfectio potentialitatis, secundo quod tunc non esse creaturarum non esset directe voluntarium deo, quod absurdum reputatur à Theologis, ut tracto in materia de voluntate dei, *disputat. 19. cap. 5. Tertio* formo hoc argumentum: vel cognouit Deus ex æternitate suam voluntatem in tempore determinandam in aliquam partem vel non cognouit; si non cognouit, probatur imperfectio in scientia; cum aliquod ex iis extremis sit determinate cognoscibile; si cognouit, cum nulla sit ratio boni in dilatione determinationis ad tempus; nec illi possit representari à scientia non poterit Deus non statim ac proponuntur obiecta decernere, imò est ratio mali, scilicet carentia exercitij libertatis, perfectionis nempe positivæ pro tota æternitate à parte ante, sic Pater Herize ubi asserit esse de fide decretum prædestinationis non fieri in tempore, sed ab æterno fuisse, ut patet ex illis verbis; [quia continet veritatem de fide certam, ex cap. 23. *Numerorum*, & cap. 29. *Prouerb.*] & etiam efficaciter probat; ut patet ex toto contextu verborum illius.

Secundo etiam patet eadem veritas ex eodem Patre Herize *tract. 3. disput. 22. cap. 1. ubi* sic ait: [caput primum providentiam, & prædestinationem esse actus Dei immanentes & æternos; conclusionem in titulo præfixam quoad prædestinationem habet S. Thomas *quaest. 23. artic. 2. & paulo inferius idem docuit Paulus 1. ad Corinth. 2. ubi*: [loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ

abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram, ubi agit de prædestinatione Christi, quam vocat absconditam, quia est latens in mente Dei ante omnem æternitatem, ut recte ait Tertulianus *lib. 5. in Marcionem, cap. 6. ubi*: sed de significantiis obumbrata, in quibus sapientia dei delitescbat inter perfectos narranda suo in tempore; proposita verò in proposito Dei ante sæcula; quæ vltima vox vere æternitatem significat. Augustinus in præfatione in Psalmum vltimum explicans illud Pauli *ad Rom. 8. nam* quos præsciuit, hos prædestinavit, vocavit, iustificavit, glorificavit; acutè animaduertit Paulum distinxisse præscientiam & prædestinationem à vocatione, iustificatione, & glorificatione; sic dicens, prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto in eius præscientia; tria vero reliqua in nobis sunt, vocatio, iustificatio, & glorificatio: Denique Fulgentius, *lib. de incarnatione Verbi, in fine*, dicens, veritatem prædestinationis sine errore negari non posse, quia nos inquit, ante mundi constitutionem prædestinatos testatur Apostolus: nolo plura, res enim perspicua; sed obijciens primo, prædestinatio non est solum præscientia, sed etiam præparatio beneficiorum Dei secundum definitionem Augustini: licet ergo præscientia sit actus immanens, atque æternus; præparatio vero, videtur temporalis, & externa, quippe quæ versatur circa rem existentem, & eam disponit ad finem: ergo prædestinatio non est actus immanens, & æternus.

Obijciens secundo; providentia non est actus immanens, & æternus: ergo nec prædestinatio, has proposui obiectiones, ut rem magis expedirem. Ad primam obiectionem duplex præparatio distinguenda est, alia interna existens in actibus intellectus, & voluntatis artificis, alia externa, ut quando artifex dat signa ad efformandam effigiem, hæc ab illa proficiscitur, veluti à propria causa; prædestinatio vero, & providentia non est præparatio externa; est enim hæc effectus eius sed interna, quæ est actus immanens, & æternus, licet vero versetur circa media, quibus subiectum dirigitur in finem; non vero circa subiectum iam actum & existentem, sed circa subiectum futurum ex æternitate.

Ad secundam obiectionem negandum est omnino antecedens, ut constat ex S. Thoma in *artic. 2. verba* recti in principio huius nostri capitis, qui ut probet prædestinationem esse actum immanentem, utitur medio ex providentia deopto, quatenus prædestinatio est pars eius, & ait providentiam non esse in rebus prouisis, sed in mente prouisoris; ad probationem iam dixi providentiam, licet demus versari circa media tantum, ratione solum supponere subiectum futurum ex æternitate, non vero actu temporaliter existentem.

SVBSECTIO III.

Secunda pars maioris principalis probatur.

EX Paulo *ad Rom. 8. scimus*, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti, utique [secundum propositum liberum voluntatis dei,] non ex aliqua necessitate, unde subdit, [nam quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginì filij sui, indicans differentiam inter verum

Q. 9. 3. Filium,

Idem docent Augustinus, Prosper, Fulgentius,
103 & alij dicentes : [a Deu. n. prædestinatio, quæ
fuerat ipse facturus:] quomodo loquitur etiam
Damasceus *lib. 2. de fide, cap. 30.* est autem de
fide certum, quæ Deus facit, libere facere : ergo
quæ prædestinat, libere prædestinat ; item pro-
videntia Dei libera est : ergo prædestinatio, quin-
potius ut Augustinus sæpe docuit in hoccau-
maxime cernitur libertas diuinæ voluntatis, quia non
solum liberum ei fuit prædestinare, aut non præ-
destinare, sed etiam pro libera voluntate sua hunc
potius, quam illum prædestinauit ; propter quod
etiam vocatur hoc opus maximum opus gratiæ
& liberalitatis ab Augustino de prædestin. Sancto-
rum, cap. 15.

104

Quod etiam docet ipse Herize vbi supra, imo 105
omnes aduerfarij, qui noltram fententiam tuerun-
tur; quia tam clara funt fcripturæ loca, tam mani-
felta Conciliorum testimonia, tam perfpicue tra-
ditiones Ecclefiæ, quibus hæc veritas aperte, &
manifefte continetur, vt ipfi nemo non folum ca-
tholicorum, imo neque hæreticorum expelle negare
aufus fuerit, vt docet P. Ruiz difp. 1. de præ-
deft. fect. 5. num. 1. in principio.

Ego autem data opera tam longe, ac late proba-
ni hanc veritatem, tum quia vis tota nostri syllo-
gismi huic veritati adquate, & totaliter innitit-
ur; vnde si hoc pro certo, ac rato statuatur, irre-
fragabilis videtur totius discursus vis, & fortitu-
do, tum etiam quia licet nullus catholicorum ex-
presse neget veritatem hanc, attamen aliqui scho-
lastici apprimè catholici ex nostris aduersarij res
ipsa negant hanc veritatis certitudinem, vt possint
defendere suam opinionem; qua docent actu li-
beros Dei constitui formaliter non solum per
entitatem diuinam, sed etiam per actionem extrin-
secam, aut terminum illius; vt autem hoc vnicui
effugium illis præcludatur operæ pretium duxi
tam firmis fundamentis corroborare & confir-
mare veritatem hanc huc vsque ab initio Eccle-
siæ sine vlla dubitatione, & tergiversatione pro dog-
mate fidei diuinæ reuelationi innitente habita-
re & receptam, à nulloque non solum non negatam,
imo neque in dubium reuocatam. Ex quibus col-
ligere possumus, imò clare perspicere quantum
humana machinetur mens, si præmatu alicuius
rei abstracta diffcultate.

Reliquæ propositiones primi syllogismi demonstrantur, & solutiones aduersariorum refelluntur.

Minor hic demonstratur, quia constitutum est
essentialiter & formaliter non potest dari in
aliqua mensura durationis, in qua non dantur om-
nia constitutiva formalia, & essentialia illius: sed
si decreretur liberum Dei praedestinandi homines
constitueretur formaliter, & essentialiter perac-
talem creationem, seu productionem termini creati,
& producti omnia constitutiva formalia, & essen-
tialia talis decreti praedestinandi non essent ab
aeterno, neque in illa mensura durationis, quae ab
aeterno dicitur: ergo si decreretur liberum Dei
constitueretur per actionem, seu productionem for-
maliter, & essentialiter non esset ab aeterno tale
decretum Dei, nec posset cum veritate dici, Deum
ab aeterno praedestinasse libere, & absolute homi-
nes ad gloriam. Maior est certa, & ideo enim Anti-
christus non est nunc actu existens, quia omnia
constitutiva illius non sunt adhuc iuxta D. Petrum non
est actu, quatenus hic homo, vel hoc totum com-
positum, quia actu non existunt omnia constitu-
tiva essentialia D. Petri, licet existant principalia
constitutiva illius; nam existunt anima D. Pe-
tri constitutiva illius, & corpus in terris, & quia solum de-
tri in caelo, & corpus in terris, & quia solum de-
tri in caelo, quae est minimum inter constitutiva il-
lius, quia non datur D. Petrus nunc, & ratio est & pro-
prie quia res non potest esse sine essentia adequata
illi, quia essentia est id, sine quo nec esse nec in-
telligi potest res; ergo constitutum non potest
esse

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 311

esse in ea mensura durationis, in qua non sunt omnia constitutiva essentialia illius. Minor illa est evidens, quia ab aeterno non est actualis creatio, seu productio rei, quod est de fide ex illo *Genes. 1.* In principio creavit Deus coelum & terram, in quo loco fundabantur D. Athanasius, Augustinus, & Hieronymus, ad convincendum Arium, qui dicebat, Verbum divinum fuisse ab aeterno, & nihilominus esse creaturam, & non consubstantialem Patri, unde sic argumentabantur: Omnia entia creata sunt in tempore de novo producta, quia in principio creavit Deus, &c. sed per vos Verbum divinum non est in tempore, sed ab aeterno productum: ergo Verbum divinum non potest esse creatura, & sic concludebat Athanasius, [quomodo Verbum creatum si ab aeterno productum,] sed quod constituit liberum decretum Dei praedestinandi per vos est creatio, seu productio: ergo ab aeterno deficit aliquod constitutum ipsius decreti praedestinandi: ergo si constituitur per creationem, seu productionem actus Dei liber praedestinandi ab aeterno non habet omnia constitutiva formalia, & essentialia propria, nam deficientia vno non sunt omnia, sed deficit actualis creatio (quia creatio essentialiter connotat terminum existentem, & coexistentem; nam in bona Philosophia actuale fieri est simul duratione, instanti, in quo cum termino existente, & producto, licet sit prius aliqua prioritate à quo) quae est vnum ex constitutivis essentialibus, & formalibus praedestinationis, per quam liber eligit Deus ad gloriam: ergo ab aeterno non sunt omnia constitutiva essentialia, &c.

107 Responderi potest huic argumento ex doctrina Patris Herize, praedestinationem ab aeterno non esse efficacem, sed sufficientem: efficacem autem esse in tempore, ac proinde ut constituitur in esse efficacis indigere actione ad extra Dei, sine qua nullo modo potest constitui actualis praedestinatio in esse efficacis; fundamentum huius solutionis tradidit hic auctor *tract. 2. disputat. 16. de libert. voluntatis divinae. cap. 10. n. 74.* ibi: [ulterius considera ut in libertate creata potentia ipsa est principium liberum comparatione obiectorum, quae cum indifferentia proponuntur, & necessarium comparatione obiecti necessarii, ita in Deo, in quo nulla est potentia in ordine ad actum immanentem, & receptum, ipse actus subsistens virtualiter ab intellectione emanans, est actus necessarius comparatione bonorum Dei intrinsecorum, & liber comparatione bonorum limitatorum; cum autem dico esse liberam, non intelligo in ordine ad denominationem obiecti, quae praecedat omnem effectum, aut specialem dependentiam creaturae in ordine ad existentiam ab eo actu, quoniam hae denominationes sic intellectae, nec in creatura libera est nedom in Deo, etenim licet facultas ipsa creata in se sit simul necessaria, & libera in ordine ad diversa, at nullam tribuit obiecto, quod respicit denominationem liberam ante omnem actionem producentem actum liberum; sed hoc obiectum denominat amabile necessario illud amabile libere; at in iis denominationibus ante influxum indifferentem in actum nulla subest libertas, contingentia, & indifferentia nulla, ita actus ille Dei denominat amata necessario bona sibi intrinseca, amata libere bona extrinseca omnes creaturas, omnes negationes earum; item odio habita libere omnia mala tum physica tum moralia, non tamen ita, ut in his denominationibus ut sic ante productionem, aut novum statum creaturae in ordine ad existendum sit aliqua contingen-

tia, aliquod exercitium divinae libertatis *tract. de scientia Dei. disp. 2. cap. 2.*

Dixi actum hunc liberum, ut praecedat actionem contingentem, & scientiam ut praecedat existentiam obiecti denominare Deum actu sufficienter libere volentem creaturas, & actu sufficienter scientem existentia creata, eo quod Deus in se, seu ex parte sua habet sufficientem formam intrinsecam ad has denominationes actuales, deesse autem denominationem efficaciter libere volentis, & scientis, eo quod hae denominationes ultra formam deo intrinsecam addunt, aut actionem contingentem procedentem à Deo, aut aliquam specialem dependentiam, aut ordinem ad novum esse existentiae; ut iam explico, doctrinam huius annotationis eleganter docuit Sanctus Thomas 1. *lib. contra Gent. cap. 82.* ubi contendens probare nullam esse in Deo denominationem facultatis volendi ex eo quod nulla est huiusmodi potentia, ita scribit; quasi consideretur (intellige Deus) in potentia ad utramque ut primo sit volens potentia utrumque, & postmodum volens actu, sed semper est volens actu quidquid vult, non solum circa se, sed etiam circa causata. Cum autem dicitur circa causata, non est mens post causata ea actu velle, antequam vero causaret, esse in potentia ad volendum: cum autem absolute negaverit potentiam in deo, tum ante creaturarum causationem, tum post illam non potuit habere hunc intellectum, sed illud circa causata specificative sumendum est, hoc est semper esse Deum in actuali denominatione amantis omnia quae sunt causata, in quovis statu sint, neque ea amabilia in potentia denominare posse.

Ex hoc ulterius inferitur discrimen maxime notare inter denominationem creatam amantis libere & amati ex parte obiecti, & inter denominationem amantis libere sufficienter, & obiecti sic amati incretam, quod denominatio creata praesupponit naturae exercitium libertatis, quod consistit in egressione contingentis actionis à principio indifferenti; denominatio autem increta non praesupponit tale exercitium, imo praesupponitur ad illud, ut principium exercitij libertatis: licet ergo in neutra harum denominationum formaliter, & immediate inveniatur exercitium libertatis, & in hoc conveniunt: at differunt in eo, quod denominatio, seu forma creata denominans libere, amans, & obiectum libere amatum non est principium liberum, sed necessarium: unde quidquid ab ea fit, ut habitus, & species, necessario fiunt; amor vero incretus denominans Deum libere amantem sufficienter creaturas, & obiecta creata libere amata, est principium indifferens, & quasi liberum in actu primo, & quidquid ab eo efficitur in creaturis, libere efficitur,] sic Pater Herize.

Contra hanc autem solutionem fundatam in 108 verbis huius auctoris sic infurgo, quia quando dicitur praedestinatio, esse ab aeterno, tantum sufficiens, & non efficax libere, vel hoc intelligitur ita ut ab aeterno actu non praedestinaverit Deus, actu eligendo libere B. Virginem tum ad maternitatem Dei, tum ad gratiam, & gloriam; sed solum ab aeterno se habuisse Deum in actu primo, & pro tunc solum dicatur potens Deus praedestinare in tempore actu B. Virginem, & actu de novo eligere in tempore. Vel hoc non dicatur, sed potius ab aeterno actu praedestinasse B. Virginem, & ab aeterno actu elegisse ipsam ad maternitatem divinam, licet talem maternitatem non fuerit B. Virgo accepta ab aeterno, sed in tempore. Si primum dicatur

tunc

tur expresse contradicatur locis sacrae Scripturae supra positis, & Sanctorum Patrum testimoniis expressis, in quibus omnibus non solum definitur ab aeterno Deum potuisse praedestinare, seu in actu primo praedestinasse, hoc est ab aeterno habuisse Deum actum primum praedestinandi; quia de hoc quis poterat dubitare: solum enim hoc decernunt illa testimonia, Deum nimirum non solum potuisse, sed actu praedestinasse, & elegisse actu per decretum liberum omnes saluandos ad gloriam, & B. Virginem ad maternitatem, &c. neque agunt talia testimonia de sufficientia tantum in actu primo diuinae voluntatis ad praedestinandum, sed potius de actuali praedestinatione, ut iam dixi, ut patet ex modo loquendi Pauli, qui vtitur verbo de praeterito significante actum, non potentiam & ideo ait, elegit nos ante mundi constitutionem; loquimur Dei sapientiam, quam praedestinavit Deus ante saecula; & ad Rom. 8. quos autem praedestinavit, vocauit, &c. quae verba si in proprietate accipienda sunt, non possunt intelligi de sufficientia solum, & de potentia duntaxat ad praedestinandum, sed potius de actuali libero decreto praedestinandi: ergo falsissime dicitur ab aeterno non dari actuale praedestinationem, & actuale decretum liberum eligendi ab aeterno.

Deinde quia D. Paulus asserit, praedestinationem, quae ab aeterno facta est, esse beneficium speciale circa saluandos, quod non communicatur reprobis; atqui potentia solum, seu sufficientia ad praedestinandos homines non est beneficium speciale respectu saluandorum, verbi gratia, respectu B. Virginis, D. Petri, &c. quia potentia ad praedestinandum, & ad eligendum non est solum respectu saluandorum, sed etiam respectu reproborum, quia deus non solum est potens ab aeterno praedestinare D. Petrum, & B. Virginem, sed etiam omnes reprobos, in quo consistit actualis gratia, seu specialis, aut peculiare beneficium circa praedestinatos, quod cum Deus potens fuerit ab aeterno praedestinare omnes, etiam reprobos noluerit illos praedestinare, sed solum hos, qui saluandi sunt de facto: ergo talis electio, & praedestinatio, de qua loquuntur Scripturae, & Patres, & de qua dicunt, fuisse ab aeterno, & ante mundi constitutionem non est solum potentia ad praedestinandum, sed potius actuale decretum liberum praedestinandi, de quo Antonius Delphinus *lib. de rerum euentu*, pag. 23, licet non audeat dicere de facto esse de nouo in tempore, nihilominus docet, potuisse Deum pro suo libito, & ad ostendendam suam libertatem suspendere ab aeterno usque ad tempus, & in tempore praedestinare, quod P. Herize, ut patet ex verbis ipsius supra positis adhuc sub ista conditione reprehendit, & probat ubi supra, nullo modo posse Deum praedestinare in tempore de nouo, nec in tempore velle aliquid libere, quod ab aeterno non voluerit, & ipse Pater Herize efficaciter probat (cuius probationes supra posuimus sumptis ex tractatu 3. disputat. 22. de praedestinat. cap. 1.) praedestinationem actualem esse ab aeterno, & aeternam & non in tempore factam, quod non deberet, nec esset necesse probari de potentia, & sufficientia ad praedestinandum, quia nemo etiam ligneus, aut lapideus poterat dicere, potentiam ad praedestinandum, & sufficientiam ad eligendum non fuisse ab aeterno, sed in tempore de nouo; nam si euident est lumine naturali Deum esse ab aeterno, & voluntatem diuinam ac intellectum diuinum, quae sunt posse sufficiens ad praedestinandum, euidenter sequitur tale posse sufficiens esse ab aeterno, & non posse esse de nouo

in tempore, alias deus à seipso, & à sua voluntate separaretur realiter.

Vnde si ab Antonio Delphino interrogaret aliquis, an voluntas, & intellectus diuinus, hoc est posse praedestinare poterit pro libito diuino non esse ab aeterno, sed de nouo in tempore, certe responderet tanquam stultissimam hanc interrogationem, & sine ulla dubitatione assereret, voluntatem diuinam, seu posse praedestinare necessario esse ab aeterno, & nullo modo posse esse de nouo in tempore, sicut Deus, qui est idem cum voluntate, & posse praedestinare necessario est ab aeterno: ergo quando Scriptura sacra, Patres, & doctores, imo & ipse P. Herize asserunt, electionem, & praedestinationem ad gloriam, non esse de nouo in tempore, sed ab aeterno, non loquuntur de potentia, aut sufficientia ad praedestinandum, sed potius euidenter, & clare de actuali praedestinatione; actuali electione, & actuali decreto, quo praedestinatur saluandos ad gloriam; unde duplex dogma fidei in supradictis testimoniis continetur; primum, quod actualis praedestinatio fit ab aeterno, hoc sonant illa verba, elegit nos ante mundi constitutionem, ut supra late probauit.

Secundum dogma est tale actuale decretum, vel talem actualem praedestinationem fuisse liberam ab aeterno, esseque non actum necessarium, sed maxime liberum; quia ut supra etiam late demonstraui, ita elegit deus, ut potuerit non eligere, & ita actu praedestinavit B. Petrum, ut potuerit velle non praedestinare illum, quae est indifferentia formalis quae formaliter est libertas: ergo solutio non potest subsistere, si doceat per illum modum loquendi quoad sufficientiam ab aeterno non fuisse actuale decretum liberum, sed solum potuisse esse actuale decretum liberum, ut patet ex ipso Patre Herize, locis supra citatis, ad longum à me adductis, ne dubitaretur de mente huius doctoris, unde si in aliis locis oppositum doceat, ut videtur docere tract. 2. disputat. 16. num. 75. cap. 10. in fine illius numeri, ibi: [amor vero increatus denominans deum libere amantem sufficienter creaturas, & obiecta creata libere amata, est principium indifferens, & quasi liberum in actu primo, & quidquid ab ipso efficitur, libere efficitur in creaturis:] sine dubio sibi euidenter contradicit. Præterea quia D. Paulus, & Sancti Patres asserunt, praedestinationem actualem ab aeterno tale esse beneficium, & talem gratiam, ut per illam discriminentur saluandi à condemnandis, & ideo hortantur Patres, & Scriptura sacra ut gratias agant immensas Deo pro tam insigni beneficio praedestinati, sed posse sufficienter praedestinare quatenus distinguitur ab actuali praedestinatione, & electione non est speciale beneficium, & gratia praedestinati collata discriminans ipsos à reprobis, sed potius est attributum quoddam diuinum necessario Deo conueniens, & non libere Deo commune reprobis, & praedestinitis: ergo loca D. Pauli, & Scripturae, Sanctorumque Patrum dicentia, deum elegisse & praedestinasse saluandos libere, & gratuito ab aeterno non possunt intelligi de sola sufficientia, & potentia ad praedestinandum, sed necessario intelligenda sunt de actuali libero, & efficaci decreto Dei, per quod elegit deus determinatos homines, & Angelos, reiecit & reprobatis cæteris.

Si autem solutio Patris Herize non intelligatur de sola potentia ad praedestinandum, sed potius de actu formalissimo libero praedestinandi, & hoc decretum vocetur à Patre Herize solum sufficiens, & non efficax, nullo modo soluit vim no-

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 313

scilicet argumenti, sed potius dat manus coactus vi illius, quia iam concedit, actum formaliter liberum saltem inefficacem, non posse constitui formaliter, & essentialiter ab actione creata seu ab aliquo connotato extrinseco physico, quia per vos ab aeterno datur actus, & non in potentia solum; verum & proprium, decretum formalissime liberum, & ab aeterno actu nulla est creatura nec connotatum extrinsecum creatum: ergo ab aeterno actu non constituitur decretum formalissime liberum ab aliqua entitate creata, quia si ab illa constitueretur ut supra in hac demonstratione Theologica ostendi, aut deberet actus ab aeterno esse creatura illa, ut actualiter constitueret decretum liberum formaliter, & essentialiter quia constitutum non potest actu esse sine omnibus constitutivis essentialibus, & formalibus ipsis, aut si hoc non posset esse, quia in principio creavit deus caelum, & terram, ipsum decretum liberum non fuisset actu ab aeterno, sed necessario deberet esse in tempore de nouo, ut constitueretur a creatura, quae non est ab aeterno, sed in tempore de nouo, ut ex terminis patet.

110 Atqui nulla creatura est actu ab aeterno per vos & per fidem catholicam, & per vos etiam secundum fidem decretum liberum formalissime est actu ab aeterno: ergo evidenter, & manifeste sequitur per claram, & apertam consequentiam ex vi demonstrationis Theologicae deductam decretum liberum dei formalissime, ut tale non constitui formaliter, & essentialiter per aliquid creatum extra Deum.

SVBSECTIO V.

Adhuc probatur decretum efficax, quatenus tale non constitui per extrinsecam connotationem.

111 **Q**uia praedestinatio actualis quae nunc datur (etiam late probauimus, ex eo quod fuerit ab aeterno, non constitui formaliter per creaturam) est non solum inefficax aut sufficiens actus liber Dei, sed etiam efficax: ergo etiam efficax actus liber dei non constituitur formaliter per creaturam aut creatum connotatum; haec consequentia supposito antecedenti est evidens; quia praedestinatio est actus liber Dei efficax; sed praedestinatio non constituitur per rationem aliquam creatam: ergo actus liber Dei efficax non constituitur per aliquam rationem creatam. Antecedens illud non solum est certum apud omnes Doctores, cuius oppositum videtur minimum temerarium, sed etiam expresse, & clare docetur a P. Herize, *tr. 3. disp. 2. de natura praedest. t. 7. n. 68. ibi*: [rursus dicitur ex massa perditionis praedestinatio, quia licet deus ante peccatum originis voluerit liberaliter omnibus conferre gratiam, & gloriam, quantum est ex se: at ordo ille praedestinationis fuit sine effectu, & interceptus per peccatum. Unde efficax praedestinatio, quae modo est, initium habuit post peccatum originis secundum magis probabilem sententiam.] Et eodem tract. 3. *disp. 2. de existentia praedest. t. 4. cuius titulus est*, Aliquot discrimina inter providentiam, & praedest. *n. 20. in pr.* sic ait: [Secundum discrimen est, quia est providentia efficax, praedestinatio semper re ipsa obtinet suum particularem finem, scilicet deus vero providentia.] & *num. 23.* sic ait: sed dices iterum ex Caetano quolibet providentia Dei perfectissima est, at de ratione providentiae perfectissimae est ne

Is. P. Tom. II.

frustraretur sine a se intento: ergo omnis providentia dei assequitur finem particularem. Respondeo, distinguendo minorem; de ratione perfectissimae providentiae efficaciae (ut est praedestinatio) est consequi finem intentum; concedo, inefficaciae, nego; neque enim in providentia idem est efficacia, & perfectio illius, sed debita ordinatio mediorum conducentium in finem secundum exigentiam creaturae circa quam versatur providentia, imo forsitan in effectibus, qui pendent a causa libera necessarium est, ne praetendatur efficaciter ante praevisionem actus liberi, si indifferentia causa libera illa servanda est.]

Ecce quomodo hic Auctor aperte sentit, praedestinationem actualis, quae ab aeterno est, esse efficacem, & amplius patet. Nam definiens ipse voluntatem efficacem, *cap. 3. disp. 2. n. 101.* sic ait: [est denique efficax intentio finis, cum ipsum assequitur.] clarius loquitur per haec verba, [in qua maior est controversia, & vim facio, ut eam ostendam in hoc, quod electio illa est omnino absoluta, & nullam ex parte obiecti admittat conditionem, quam deus spectet, aut respiciat ut decernat decreto absoluto, & efficaci fore gloriam secundum realem existentiam in certo, & determinato tempore,] & paulo post, [nisi verbis ludant inter voluntatem absolutam, & efficacem ex sua natura, & conditionatam, & inefficacem hoc agnoscant discrimen necesse est, quod illa vult rem esse nulla expectata conditione & ideo efficaciter pergit ad executionem eo tempore, quo decreverit esse vimque; habet determinandi potentiam executricem, haec vero spectat conditionem, & non vult esse rem nisi sub tali conditione; ideoque inefficax est in executione usque dum purificata conditione transeat in absolutam; sed electio praedestinatorum ad gloriam, quae praedestinatio dicitur est absoluta praedestinatio Dei quae non expectata aliqua conditione dirigitur in vitam aeternam in re ipsa consequendam ut P. Herize, *tr. 3. disp. 2. de existentia praedest. c. 1. n. 2.* [hic observa hanc nominis praedestinatio praefens significationem non nisi apud Paulum reperiri in sacra Scriptura, ni fallor, ea vero est praedestinatio Dei; quia creatura intellectualis per media infallibilia gratiae dirigitur in vitam aeternam, re ipsa consequendam, ut ex professo explicio *disp. 22.* Post Paulum, Concilia, & Patres Ecclesiae, atque Doctores scholastici hac utuntur significatione tam frequenter, ut nomen hoc simpliciter prolatum sine addito propriam solum providentiam praedestinatorum significet;] & *nota disp. 23. a cap. 1. usque ad 13.* probat ideo praedestinationem, seu electionem salvandorum ad gloriam non posse esse ante praevisa merita; quia est absoluta, & efficax voluntas dandi gloriam praedestinat, & si esset ante praevisa merita, non minus tolleret libertatem, quam efficax physica praedeterminatio, & de voluntate inefficaci, qualis est illa, quam explicuit Paulus per illa verba; vult Deus omnes homines salvos fieri, asserit esse ante praevisa merita quia non est infallibilis, efficax, & absoluta; unde *cap. 9.* hunc titulum ponit: [caput nonum intentionem omnino absolutam gloriae ante merita praedestinati pugnare cum libertate eam acquirendi, & admittendi,] & *numero 98. eiusdem capituli noni*, §. denique, sic ait: Denique observa consulto in titulo capituli me notasse, nos agere de electione, omnino absoluta. Nam per illud, omnino, excludere intendo omnem conditionem ex parte obiecti, ut in progressu magis declaro; loquimur etiam de electione absoluta, atque efficaci ex natura sua, hoc est, quae vim habeat exequendi obiectum, si sit in valente illud

R r exequi;

exequi, & non impeditibili, ut est in Deo; neque enim agimus de alia absoluta simplici complacentia, qua solum complacet voluntas in obiecto secundum se, nec procedit ad executionem, nec vim habet determinandi potentiam exequutricem eius, in quo est, nam hæc extra hanc controvertiam est secundum utrosque opinantes. Nec denique agimus electione absoluta, & efficaci denominatione ab effectu in reposito secundum sententiam asserentem actum liberum in ratione liberi compleri per extrinsecum connotatum, atque adeo eum dici efficacem, qui effectum habet, inefficacem, qui non habet; quoniam in ea sententia difficultas hæc locum non habet, his observatis: contendo non aliter hanc electionem absolutam omnino adimere libertatem prædestinato ad comparandam, & amittendam gloriam, quam adimat physica prædeterminatio ad eum actum, ad quem prædeterminat, & formo argumentum in hunc modum, quod illa absoluta electio sit, aut non sit in Deo non est in potestate prædestinati, sed nec quod ea posita, seu in sensu composito gloriam non consequatur est in potestate prædestinati: ergo hæc electio omnino absoluta pugnat cum prædestinati libertate.

Præterea eodem tract. 3. disp. 22. cap. 7. num. 68. explicans ultimam particulam definitionis prædestinationis, sic ait: [Demum dicitur per infallibilia media gratiæ; quia prædestinatio certissima est, & semper consequitur finem vitæ æternæ; ergo ex sententia huius auctoris prædestinatio est efficax; quia ut ipse ait disp. 21. cap. 8. num. 20. in hoc distinguitur prædestinatio à providentia communi, [quod prædestinatio, quia est providentia efficax semper res ipsa obtinet suum particularem finem, secus vero providentia:] Sed magis data opera docet Heriz tract. 2. disp. 17. cap. 3. dari in Deo actus efficaces, & inefficaces, & inefficacem aut esse voluntatem illam communem reprobis, & prædestinatis; efficacem autem appellat prædestinationem, seu electionem ad gloriam, quæ veritas aperte docetur ab omnibus Doctoribus Ecclesiæ, ut videtur in Sancto Fulgentio lib. de fide ad Petrum, cap. 33. ibi: [firmissime tene, & nullatenus dubites, omnes, quos vasa misericordiæ gratuita bonitate Deus fecit, ante constitutionem mundi in adoptionem filiorum Dei prædestinatos à Deo, neque perire posse aliquem eorum quos Deus prædestinavit ad regnum cælorum, neque quemquam eorum, quos non prædestinavit ad vitam vlla posse ratione saluari:] quibus verbis aludit ad locum illum Joann. 10. [Quos Pater dedit mihi nullus rapier de manu mea:] vnde Augustinus definiens prædestinationem sic ait [prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur:] dicitur enim certissime liberantur, quia prædestinatio ratione propriæ efficacitatis, & infallibilitatis consequitur finem proprium; vnde ipse Augustinus lib. de correptione, & gratia, cap. 14. prope initium ait: [cui volenti saluum facere nullum hominum resistit arbitrium; sic enim velle, vel nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem; de his enim qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult; non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in cælo, & in terra omnia quæcunque voluit, fecit, & qui etiam illa quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult eum vult facit.]

Idem docet Prosper ad Rufinum de libero arbitrio, propius ad finem, quam ad medium, & Hieronymus ad Ephes. 1. ad illa verba; [qui universa operatur secundum consilium voluntatis suæ;] & D. Thomas 1. p. q. 103. art. 8. docet expresse efficacem voluntatem non posse frustrari, & postea asserit prædestinationem non posse frustrari: ergo prædestinatio, seu electio ad gloriam est efficax, & omnino absoluta, vnde D. Fulbertus Brixienfis Episcopus sic ait; ideo diximus, tantam ibi esse virtutem voluntatis, quanta est voluntas ipsa virtutis, quia cui semper subest, cum vult posse, non aliud est in illo velle, quam posse, posse enim efficacissimum indicat velle efficacissimum, dum præparat homines ad gloriam per eligentem voluntatem, cui nullo modo possit resisti secundum illud Genes. 50. num. Dei possumus resistere voluntati. Iudith. 16. [Tibi serviat omnis creatura tua, quia dixisti, & facta sunt, misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat voci vitæ.] Esther. 13. [In ditione tua cuncta sunt posita & non est qui possit tuæ resistere voluntati.] Isaia 46. [Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet, vocans ab oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ.] Psalm. 113. & 104. & Job. 9. [Deus cuius iræ nemo resistere potest.] Job. 41. [Quis enim resistere potest vultui meo.] Psalm. 75. [Tu terribilis es, & quis resistit tibi.]

Ecce quomodo Sancti Patres, & Doctores Ecclesiæ Scripturæ apertis locis nitentes docent, prædestinationem esse volitionem æternam, absolutam omnino efficacem, & infallibilem, vnde sapientissimus Ruardus art. 7. de libero arbitrio, multo propius ad medium, quam ad principium cap. ultima propositio, sine, his verbis definit prædestinationem [prædestinatio est efficax ordinatio & directio electorum per media congrua ad salutem æternam,] quod aliis verbis docuit Cardinalis Bellarminus lib. 2. de gratia, & libero arb. cap. 9. ibi: [prædestinatio est providentia Dei, qua certi homines misericorditer selecti per infallibilia media in vitam diriguntur, vnde P. Didacus Ruiz disp. 1. de prædestin. sect. 9. n. 1. sic ait; [duo sunt potissima discrimina prædestinationis à providentia, quibus alia quedam annexuntur: Primum ac celeberrimum est, efficacitas prædestinationis ratione cuius finem intentum assequitur infallibiliter, inevitabiliter, & indeclinabiliter, ut constat ex receptissima definitione prædestinationis, quam tradidit Augustinus lib. de bono perseverantia, cap. 14. & sequuntur alij Patres, & omnes scholastici supra sect. 7. citati, præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur. Quales autem sit efficacitas ista, & utrum causet merita, vel causet solum gloriam post præviisa merita, & alia difficiles quæstiones ea de tractabuntur sequentibus disputationibus; in præfenti solum asserimus tanquam exploratum, & ab omnibus concessum prædestinationem non esse, nisi hominis, qui re ipsa consequitur salutem.]

Ecce quomodo Auctor hic maxime fide dignus, & qui pene omnes assidua lectione auctorum, infestaque in evoluendis doctorum sententiis diligentia superat, docet hic, omnes scholasticos in hanc sententiam conspirasse, ut doceant, prædestinationem esse efficacem actum libertatis divinæ, quod etiam docuit expresse Pater Suarez lib. 1. de essentia prædestinationis, cap. 4. m. 4. ibi: [hoc maxime videtur pertinere ad vsum vocis, & ideo satis probatur ex vso, eo modo loquendi Theologorum omnium, potest autem reddi ratio ex his, quæ notat D. Thomas]

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 315

Thomas *quaest. 23. artic. 1.* nam praedestinatio proprie significat ordinationem efficacem alicuius in ultimum finem superantem naturam eius.]

112 Idem docent S. Thomas 3. p. & cum eo omnes Thomistae nullo dempto super *quaestionem 2. articulo 10. & super quaestionem 6. artic. 6. & prima parte*, dum agunt de praedestinatione, D. Bonaventura, in *secundo distinctione 27. dub. 1. circa litteram*, Scotus in *primo*, & cum eo omnes Scotistae, Durandus in *tercio distinctione 2. quaest. 3. Ricardus in tercio*. Et ex nostra Societate pene omnes, quos legerim, videatur Pater Valentia, *tom. 1. disput. 1. quaest. 23. de praedest. toto punct. 5. P. Molina prima parte*, P. Valquez, *ibidem*, P. Granad. Fasolius, & reliqui, & manifesta ratione sic demonstratur.

113 Quia praedestinatio, & electio, verbi gratia, Beati Petri distinguitur in Deo ab aeterno à voluntate, quae datur etiam ab aeterno in Deo, quae ut ait Paulus, voluit Deus omnes homines salvos fieri; sed haec voluntas est inefficax ab aeterno: ergo praedestinatio, & electio absoluta omnino, infallibilisque Petri ad gloriam est efficax omnino ab aeterno; unde illa non dicitur efficax sola extrinseca connotatione creaturarum; quia actus efficax intrinsece affert alium modum volendi diversum à modo actus inefficacis, hic enim sistit in effectu erga obiectum; ille vero ulterius exigit ipsius obiecti productionem; ita ut eo actu posito, & permanente non possit non mandati executioni, quod volitum est si ex parte exequentis adsit potestas: ergo complacentia non potest reddi actus efficax. Et confirmatur; nam posito actu inefficaci manet voluntas omnino indifferens ad utramque contradictionis partem; neque ex vi illius determinatur ad agendum ut in nobis perspicue opponitur posito autem actu efficaci, determinatur voluntas, nec potest non mandati executioni, quod volitum est, si adsit exequenti potestas; ergo duo illi actus longe diversi sunt; nec vnus potest quasi converti in alterum ob extrinsecam connotationem creaturarum.

114 Vigetur, ac declaratur amplius, quia ex effectibus distinctis colligitur distincta causa, sed posita voluntate inefficaci omnium hominum gloriae ab aeterno ex vi illius in tempore non ponitur gloria; quia inefficax est, & posita electione D. Petri ad gloriam ab aeterno volente in tempore produci talem gloriam ab omnipotentia infallibiliter in tempore datur talis gloria: ergo quia talis electio ab aeterno erat efficax, quia si ab aeterno non esset efficax, eo modo quo est prima voluntas antecedens circa omnium hominum gloriam, non sequeretur talis gloria infallibiliter: ergo talis consequutio gloriae est effectus illius actus liberi existentis ab aeterno, ita ut adaequata causa talis effectus sit illa absoluta electio, & praedestinatio: sed talis consequutio, aut retributio gloriae non potest oriri ab illo actu, ut ab inefficaci, quia ex actu inefficaci nullus effectus sequitur, ut videre est in voluntate antecedente circa gloriam omnium hominum, ex qua nulla gloria sequitur in effectu: ergo talis consequutio gloriae infallibilis D. Petri oritur à tali voluntate eligente & praedestinante D. Petrum ab aeterno, ut ab actu libero efficaci: patet consequentia, quia non datur medium à parte rei inter actum efficacem, & inefficacem: sed talis actus ab aeterno non est inefficax, quatenus causa talis consequutionis gloriae: ergo est efficax ab aeterno, antequam in tempore detur talis consequutio gloriae, licet ab aeterno non sit actu efficiens, quia hoc extrinsece provenit ab ipsa effici-

I. P. Tom. II.

entia temporali; sed causa ut iam late demonstravimus, non potest constitui ab effectu, & constitutum actuale ab aeterno non potest dici tale per aliquid, quod actu non est ab aeterno, sed in tempore: ergo praedestinatio, seu electio absoluta, & efficax, quatenus talis non constituitur per aliquam actionem creatam, aut per terminum productum per illam.

115 Tandem, quia deus ex aeternitate habuit scientiam intuitivam, & visionis de rebus futuris, & quae ex possibilitate seu ex statu illius transferunt ad statum futuritionis; itaque Deus ab aeterno videt tales creaturas esse futuras, & tales non esse futuras, sed quas videt futuras, videt non esse à se tales, sed potius à Deo per voluntatem, & decretum liberum constituentes eas in esse futurarum: ergo ex vi talis decreti, tanquam ex vi causae videt ab aeterno transire aliquas creaturas ab statu purae possibilitatis ad statum futuritionis; sed etiam videt, non posse ita transire ex vi actus inefficacis ab aeterno existentis: ergo videt, & cognoscit cum summa veritate illum actum liberum ab aeterno actu existentem in ipso, ex vi cuius tribuitur futuritio aliquibus possibilibus esse omnino absolutum, & omnino efficacem.

116 Declaratur amplius, quia non solum in tempore, sed etiam ab aeterno sequitur aliquis effectus ex voluntate absoluta, v. g. ex electione D. Petri ad gloriam, scilicet futuritio gloriae D. Petri, & futuritio omnium hominum salvandorum gloriae non datur ab aeterno ex vi voluntatis illius inefficacis supradictae: ergo ex differentia horum effectuum futuritionis colligitur euidenter à posteriori diversitas, & differentia formalissima, quae datur in illis actibus liberis, qui sunt causae, ex quibus oritur futuritio, & non futuritio; unde si queras quare ab aeterno futura est gloria D. Petri vel quae causa est, quae futuritionem tribuit tali gloriae ab aeterno, & si iterum queras, quae est causa ob quam non datur futuritio in gloria omnium, sine dubio respondere debes; quia respectu gloriae D. Petri datur voluntas absoluta sine aliqua conditione cui respondet effectus ille infallibilis futuritionis gloriae D. Petri, & respectu gloriae omnium hominum non datur absoluta voluntas, sed inefficax voluntas ab aeterno: ergo tota causa, quare illa voluntas non tribuit futuritionem est, quia est inefficax ab aeterno: ergo si non esset inefficax, tribueret futuritionem ab aeterno; sed in actibus à parte rei, quando non datur inefficacia, datur necessario efficacia: quia inter efficacem, & inefficacem, seu non efficacem non datur medium à parte rei eo modo, quo in animalibus à parte rei non datur medium inter rationale, & irrationale, & in entibus à parte rei non datur medium inter possibile, & impossibile: ergo talis actus tribueret futuritionem formalissime si esset efficax: ergo haec causalis est vera; quia efficax est actus, tribuit futuritionem; sed causalis aequivalet univ ersali.

Vnde erit vera haec propositio, omnis actus tribuens futuritionem suo obiecto, est efficax ab aeterno; sed absoluta voluntas dandi gloriam D. Petro quae non datur de nouo in tempore, sed ab aeterno est tota, tribuit futuritionem gloriae D. Petri, quam habet pro obiecto: ergo talis voluntas omnino absoluta, quae ab aeterno datur, & non datur de nouo in tempore; quia ab aeterno tribuit futuritionem & non tribuit futuritionem de nouo in tempore, ab aeterno est efficax, & non de nouo in tempore, & ab aeterno non est actualis productio Dei: ergo actus efficax liber Dei in quantum talis non constituitur per creationem Dei; sicut nec potest constitui

constitui per futuritionem creaturæ; quia ipsa futuritio est effectus voluntatis Dei efficax, & ideo non potest oriri ab actu inefficaci; sed effectus non constituit causam efficientem, à qua oritur, & ideo Petrus, qui est filius non potest constituere suum Patrem in esse causæ talis filij; nam quod est prius non constituitur à posteriori; sicut negatio futuritionis non potest constituere formalissime à priori in esse actus inefficacis distincti ab actu efficaci voluntatem illam qua vult Deus omnes homines salvos fieri; quia talis negatio est effectus talis voluntatis: ergo voluntas illa absoluta gloriæ D. Petri, & voluntas illa inefficax gloriæ omnium hominum constituitur à priori, & distinguuntur à priori per aliquid distinctum ab effectibus eorum; unde aliquid est distinctum; per quod constituuntur actus ille volendi gloriæ omnium hominum, & actus volendi gloriæ D. Petri; in quo debent opponi, sed non est aliud, nisi efficacia, & inefficacia illorum: ergo duo illi actus in seipsis considerati propter prioritatem naturæ præcedunt suos effectus futuritionis, & negationis futuritionis ab æterno, & propter prioritatem æternæ durationis præcedunt actiones actuales, & terminos existentes productos per illas ita se habent, ut unus sit efficax, & alter inefficax: ergo falsissimum est dicere, actum efficacem, & inefficacem non esse ab æterno tales, sed constitui per actionem, &c.

¹¹⁷ Confirmatur; quia si Dei volitio efficax libera non est plene constituta, nisi per relationem rationis, hoc est ut ipsi explicant per extrinsecam denominationem ab effectu, vel ab eius productione transeunte, consequens erit productionem transeuntem ad extra priorem esse, quam efficax volitio Dei constituta sit in ratione volitionis liberæ, ac determinate versantis circa determinatum obiectum. Sequela probatur; quia productio transiens ad extra est prior, quam extrinseca denominatio, vel connotatio productionis; etenim hæc resultant ex illa. Quapropter eadem productio prior erit, quam volitio sit constituta per denominationem, aut connotationem.

¹¹⁸ Consequens autem esse falsum probatur *primo* Ioannis 4. [in hoc apparuit Charitas Dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum ut vivamus per eum; in hoc est Charitas: non quasi nos dilexerimus Deum; sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum &c.] & *versus finem eiusdem capituli* [nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos;] quo circa transiens actio, qua Deus in nobis producit nobiscum charitatis actum, quo diligimus Deum & denominatio, seu connotatio inde resultans non est prior quam actus Charitatis divinæ, per quem nos diligit, & vult in nobis causare dilectionem Dei.

¹¹⁹ Prioritas eadem significatur Ioan. 15. [non vos me elegistis, sed ego elegi vos] nam Deuter. 26. Moyses ait [Dominum elegisti hodie.] Quamobrem Apostoli Dominum Iesum Christum elegerunt libere sed non priores elegerunt, sed prior eos elegit Deus, ut ipsi eligerent: ergo libera electio fuit prior in Deo, quam productio creatæ electionis ad extra.

¹²⁰ Præterea probatur, quia nisi concedatur ex parte Dei volitio libera, per quam ut per efficientem causam determinentur primario tales

effectus reales, & ex consequenti determinentur omnes extrinsecæ denominationes, seu connotationes provenientes ab illis effectibus realibus, erit impossibile rationem reddere, quare mundus in tali instanti creatus fuerit potius, quam antea, vel postea, quare pars hæc materiæ sub forma aquæ, non vero sub forma terræ, vel æris fuerit producta; quare non fuerit producta aliam materiæ possibilis, & alia forma tercia, & aquæ possibilis. Idem interrogare licebit de cæteris omnibus effectibus; etenim se ipsos determinare nequeunt, ac proinde necessario supponunt priorem determinationem in volitione efficaci Dei; quod si prædicta determinatio est prior, non est denominatio ab effectibus proveniens, quoniam istæ sunt posteriores.

Deinde probatur; Quia si decretum efficax ¹²¹ creandi mundum, de formali diceret extrinsecam denominationem proveniente à mundo creando, sequeretur, Deum determinari à mundo, ut illum velit creare, & illum de facto creet; nec habuisse Deum potestatem determinandi se ad creationem, atque potestatem se continendi à tali determinatione. Nam si Deus prius natura se determinat, non expectata determinatione, quæ provenit à mundo creando; iam hæc determinatio est ante omnem denominationem extrinsecam proveniente à mundo creando: consequenter igitur hæc determinatio erit intra Deum increata, & divina.

Urgetur amplius; quia si actus divinæ voluntatis ¹²² completeretur per creaturam, neque in tempore, neque ab æterno daretur decretum efficax liberum Dei, nec haberet formalem libertatem, nec radicalem Deus; sed hoc est hæreticum, & non est affirmandum à Catholico: ergo neque illud, ex quo sequitur hæc hæresis. Minor patet ex supra dictis; sequela Maioris ubi est difficultas, sic ostenditur; quia libertas actualis & formalis decreti debet esse in aliquo subiecto, vel quasi subiecto, quod sit capax illius libertatis: sed nihil est, in quo secundum adversariorum sententiam, & veritatem manifestam possit esse libertas divina actualis: ergo in nullo est ergo nulla est libertas actualis & formalis in Deo. Minor sic probatur; quia non est in entitate Dei cum illa ex eo quod sit ens necessarium, non sit capax illius, non in mutatione facta in lapide, quia talis mutatio non est actus voluntatis divinæ, cum non sit perfectio immanens, nec increta, quod requiritur ad actum volitionis, ut ex se patet: ergo non informatur libertate divina, neque in illis est; Tandem actus liber Dei non potest consistere in toto illo coniuncto, quia ex actu necessario, & ex entitate creatæ, quæ non est actus voluntatis, imo imperfectissima entitas non potest resultare decretum liberum Dei: ergo

SVBSECTIO VI.

Argumentum principale ponitur.

¹²³ **Q**uia actus voluntatis divinæ est vita actualis Dei, sed decretum liberum divinum est actus voluntatis Dei; ergo decretum liberum divinum est vita actualis Dei. Tunc sic vita actualis Dei non potest constitui aliqua entitate creatæ; sed decretum liberum est vita actualis Dei &c. ergo decretum liberum Dei non constituitur formaliter

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 317

maior aliqua entitate creatā. Maior secundi syllogismi, in qua est tota difficultas sic demonstratur; quia vita actualis dei est infinita; ac simpliciter simplex perfectio dei, sed infinita, ac simpliciter simplex perfectio non potest constitui formaliter, & essentialiter per aliquam creaturam, aut per aliquod prædicatum formaliter creatum; ergo vita actualis dei non potest constitui per creaturam aliquam. Minor sic probatur; quia perfectio simpliciter simplex infinita debet esse ex integra causa talis, id est, omne constitutum illius debet esse infinitum, & perfectum, & quod evidentiū est, nullum constitutum illius debet esse finitum, & imperfectum; nam si aliquod constitutum illius est imperfectum & finitum, totum constitutum ex tali prædicato finito, & imperfecto erit finitum, & imperfectum, & non infinitum, & perfectum; nam ad hoc, ut in aliquo toto detur denominatio perfecta, debent omnia constitutiva esse perfecta; ut autem detur denominatio imperfecta, sufficit ut quodcumque constitutum sit imperfectum: totum hoc fundatur, & innititur principio, seu axioma illo accepto à D. Dionysio de divinis nominibus, & tanquam veritate certissima recepto ab omnibus Theologis, bonum ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu; ut videre est in homine, qui non dicitur spiritualis, licet perfectiorem partem scilicet animam rationalem habeat potius spirituales, ex eo quod habet imperfectius constitutum corporeum, scilicet materiam primam; unde quia denominatio spiritualis est perfecta, & bona simpliciter, & bonum debeat sumi ab integra causa, & non detur integra causa spiritualis in homine constitutiva illius; inde est quod non denominetur spiritualis totus, sed potius denominetur materialis totus, & corporeus, quod est denominatio imperfecta; quia ad illam ex eo quod mala sit, sufficit quicunque defectus, & ut quodcumque constitutum sit imperfectum.

Item ipse homo est mortalis, & non immortalis, est simpliciter corruptibilis, & non incorruptibilis ex eo solum, quod vnum, & hoc minimum constitutum sit corruptibile, & videlicet vñio, quæ solum modus est, licet duo præcipua constitutiva hominis, materia prima videlicet, & anima rationalis sint incorruptibiles. Itaque certissimum est omne constitutum simpliciter perfectum debere habere omnia constitutiva perfecta, & sine dubitatione nullum constitutum debet habere imperfectum, etiam si alia habeat perfecta constitutiva; quia potius ab imperfecto constitutuo denominabitur imperfectum, quam à perfectis perfectum; nam perfectum est numeris omnibus absolutum, id est vniuersaliter debet esse tale; atqui quando deficit aliquid, non est numeris omnibus absolutum; quia omne, & vniuersale includit totū; nam ex defectu cuiuscumque particularis falsificatur vniuersale; unde si in vno solo homine deficiat albedo, falsificabitur propositio vniuersalis, omnis homo est albus; quia omne includit totum; ergo si perfectum simpliciter est vniuersaliter tale, & omnibus numeris absolutum in nullo numero, seu in nullo constitutuo debet deficere, ut verificetur.

224 Sed si infinita perfectio simpliciter simplex dei constitueretur aliqua creatura, haberet aliquod constitutum, non infinitum, & illimitatum, neque perfectum simpliciter, sed potius finitum, limitatum, & perfectum simpliciter: ergo infinita simpliciter simplex perfectio dei non potest constitui ab aliqua creatura. Minor est evidens, quia omnis creatura est simpliciter imperfecta, limitata, ac finita;

ergo si constitueretur infinita, ac simpliciter simplex perfectio dei, aliqua creatura, haberet infinita perfectio dei aliquod constitutum simpliciter imperfectum, finitum, ac limitatum: consequentia illa patet manifeste; quia illud constitutum est simpliciter & absolute imperfectum, quod constituitur aliquo constitutuo imperfecto; sed dei perfectio per vos constituitur per creaturam, quæ est imperfecta simpliciter: ergo tota illa perfectio est imperfecta simpliciter, finita, & limitata; sed infinita perfectio dei non potest esse imperfecta simpliciter, & c. alias esset imperfecta, & perfecta simul, esset deus, & non esset deus: ergo infinita perfectio dei non potest constitui per creaturam.

125 Maior illa, videlicet quod vita actualis dei sit perfectio simpliciter simplex, est evidens, quia omne, quod est formaliter in deo commune toti Trinitati, ac proinde absolutum prædicatum est perfectio simpliciter simplex infinita in deo, ut videre est in omnipotentia, sapientia, substantia, & c. quæ prædicata, quia sunt formaliter in deo, constituendo formaliter ipsum, tanquam communia prædicata respectu omnium personarum, & non propria solum respectu alicuius personæ, sunt perfectiones simpliciter simplices; sed etiam vita actualis, ac formalis est formaliter in deo, & constituit ipsum formaliter in esse viventis actualis formaliter, & vita actualis non est propria solius alicuius personæ, sed potius est commune prædicatum respectu omnium personarum; unde vñica est vita actualis in tribus personis: ergo vita actualis in deo est perfectio simpliciter simplex infinita. Deinde quia perfectio simpliciter simplex est illa, quæ in quocumque subiecto est melior ipsa, quam non ipsa (hoc est quam negatio illius) & quam oppositum ipsius, quam definitione omnes Theologi sumperunt ex D. Anselmo in *Prologio*, c. 5. de qua late egimus *disput. 2. Metaphysicæ*. *Verum præstendatur ens simpliciter à differentiis*; unde sapientia dei est perfectio simpliciter simplex, quia melius est habere sapientiam quam carere illa, & quam habere errorem, & ignorantiam, quæ opponuntur sapientiæ, & idem est de omnipotentia, iustitia, & reliquis; sed melius est deo habere vitam actualem, quam carentiam vitæ, & quam esse inanem in deo: ergo vita actualis in deo est perfectio simpliciter simplex; imo habere vitam actualem in actu ultimo sine vlla formali potentialitate est perfectius, & melius deo, quam habere veram, realem, & formalem potentialitatem, sicut melius est in deo habere existentiam, & actum essendi quam habere potentialitatem ad existendum; quia potentialitas, ut supra demonstravi, imperfectionem dicit: ergo vita actualis purissima sine vlla potentialitate est perfectio simpliciter simplex.

126 Maior prima, & præcipua sic probatur; quia vita diuina adæquata vtramque rationem debet amplecti, intellectus nimirum, & voluntatis; cum in omni subiecto intellectualem coalescat vita illius adæquate ex perceptione veritatis obiecti, & ex prosecutione actuali bonitatis illius; sed perceptio actualis est intellectus, & prosecutio bonitatis est actus voluntatis: ergo vita actualis subiecti intellectualis est actus voluntatis, & actus intellectus, & ex utroque coalescit, sicut in subiecto sensitivo coalescit vita illa adæquata actualis; & in actu secundo, ex cognitione sensitiva, & actione immanenti appetitiva, licet cognitio sit potior & primaria ratio, & secundaria respectu illius sit appetitio; quod patet clarissime, nam actus voluntatis est actus vitalis, & terminus vitalis inextinguibilis; atqui talis actio

318 Disputatio XIX. De voluntate diuina.

vitalis, & terminus sunt vita actualis, sicut quia intellectio est actio vitalis, & terminus vitalis est actualis vita intellectualis; ergo similiter actus voluntatis est actualis vita in Deo; præcipue quia in Deo licet dentur voluntas, & intellectus, quæ possint dici vita Dei, non sunt prout in Deo, potentia à parte rei distinctæ realiter ab actuali volitione, & ab actuali intellectione, sicut distinguuntur in creaturis, quia dicit imperfectionem talis modus distinctionis, ac proinde intellectus Dei est ipsa actualis intellectio à parte rei, & voluntas diuina est idem realiter cum actuali volitione diuina, quæ sunt adæquate vita intellectualis Dei; vnde Deus nec solum viuunt intelligendo, nec solum viuunt actualiter volendo, sed volendo, & intelligendo simul.

127 Confirmatur tota hæc ratio principalis; quia omnis perfectio simpliciter simplex, quæ in Deo datur, est adæquate spiritalis simplicissima sine vlla compositione reali; sed vita actualis Dei est perfectio simpliciter in Deo: ergo est adæquate spiritali, adæquate infinita, & simplicissima sine vlla compositione reali; ideo enim omnipotentia Dei, misericordia, iustitia, & reliqua attributa sunt simplicissimæ perfectiones sine vlla compositione reali, & adæquate spiritalis, quia sunt perfectiones simpliciter simplices in Deo: sed vita actualis Dei v.g. actualis volitio, & actualis intellectio est perfectio simpliciter simplex in Deo: ergo est simplicissima sine vlla compositione reali, & adæquate spiritalis. Tunc si actualis volitio libera Dei constitueretur formaliter per creaturam esset composita realiter, & non esset adæquate spiritalis, sed potius adæquate diceretur corporea, & materialis; sed hoc est summum absurdum aperte demonstratum: ergo actualis vita, quæ est actualis volitio libera Dei non constituitur formaliter per creaturam. Minor illa iam satis demonstrata manet, & præterea sic efficaciter conuincitur, quia quotiescunque immediatum subiectum actualis vitæ est spirituale, vita etiam illius spiritalis est & non corporea; & è contra quotiescunque subiectum immediatum, quod viuunt, est materiale & corporeum, vita etiam materialis, & corporea est; v.g. quia Angelus viuunt intelligendo, & amando per intellectionem, & volitionem, & ipse qui ita viuunt est adæquate spiritalis, etiam actualis vita eius adæquate intellectio nimirum, & volitio est adæquate spiritalis, & quia anima rationalis totaliter, & adæquate est spiritalis, quæ est immediatum subiectum intellectionis, & volitionis humane, etiam illa est spiritalis adæquate; & è contra quia sensatio habet pro subiecto immediato totum leonem in sententia Thomistarum, & in nostra sententia materiam primam, qui totaliter sunt corporea subiecta, ipsa etiam sensatio adæquate materialis, & corporea est, & licet homo secundum totum quod habet, non sit corporeus, quia tamen immediatum subiectum viuendi sensatiue sunt potentia materiales, & corporeæ, ipsa sensatio materialis, & corporea est; sed Deus immediate & formaliter viuunt volitione actuali libera: ergo volitio actualis libera est adæquate & totaliter spiritalis, sicut Deus qui viuunt per illam est adæquate spiritalis.

Maiores illa sic demonstratur, quia si actualis volitio libera Dei constitueretur ultimo per creaturam, vniueretur creatura cum entitate ipsius voluntatis diuinæ ad faciendum vnum actum liberum voluntatis; vnde resultaret ex vnione vtriusque vnum totum compositum reale; quia compositum realiter nihil aliud est nisi vnum resultans

ex duabus entitatibus realiter vnitis, quia compositio realis est distinctorum realiter vnio: ergo si volitio libera Dei constitueretur ultimo per creaturam additam supra voluntatem diuinam, actus liber Dei non erit simplicissimus, sed compositus realiter, ex entitate enim creata, & diuina non potest coalescere vnum totum simplicissimum, sed necessario compositum; ideo ex hypostasi Verbi, & ex natura humana non resultat vnum totum simplicissimum; sed potius compositum, quia illud coalescit ex entitate creata, & ex entitate diuina inter se vnitis, sed per vos actus liber Dei, qui est actualis vita ipsius constituitur ex entitate diuinæ voluntatis, & ex creatura, seu actione creata: ergo non est simplicissimus actus, sed compositus realiter.

Et ratio euidens illius non simplicitatis, sed compositionis est, quia illa ratio, quæ simplicissima est, habet summam identitatem inter prædicata, quibus in illo esse simplicissimo constituitur; ita vt si non habeat illam omnimodam identitatem, sed potius distinctionem realem non erit omnino, & simpliciter simplex; vt videre est in substantia Angeli essentialiter considerata: quia omnia prædicata essentialia illius habent identitatem inter se sine distinctione reali, & è contra Angelus in esse suppositi, seu personæ non est simplex, sed compositus realiter, quia constituitur in tali esse per substantiam, & suppositaliter distinctas realiter, & inter se vnitas: sed actus liber Dei constitueretur ex duabus entitatibus, creata nimirum, & diuina, quæ nullo modo identificantur inter se, sed potius distinguuntur realiter: ergo esset compositus realiter.

Dices: ad hoc vt aliquid sit compositum realiter, & non simplex necesse est vt constitutiva illa, quibus constituitur sint realiter vnita, sed actus liber Dei constituitur duobus prædicatis, quæ non vniuntur inter se: ergo non est compositus realiter.

Sed contra, quia quando duo ita concurrunt, vt inter se non vniuntur, & sunt entia completa discreta manent, diuisa, & separata, quia diuisio, discretio, & separatio est carentia vnionis; ideo enim duo homines, duo lapides, & duo Angeli sunt discreti, quia sunt entia completa, & nulla vnione per se inter se copulantur, ac proinde ex tribus illis binarijs fit vnus acutus & ens per accidens: sed actus liber Dei per se constituitur ex duabus entitatibus completis carentibus vnione: ergo actus liber Dei est acutus duorum, & ens omnino per accidens, ac proinde est imperfectior, quam si esset compositus ex creatura, & Deo, quia imperfectior est acutus, & ens omnino per accidens quam ens per se compositum; vnde ex hac parte imperfectior erit actus liber Dei, quam actus liber Angeli, siquidem actus liber Angeli licet sit compositus, est ens per se, quia ex qualitate speciei expresse, & ex actione vitali producente illam, quæ inter se vniuntur per se, resultat vnum ens per se vitale; sicut v.g. ex ipso Angelo & creatione, qua producit, quia per se vniuntur inter se, resultat vnum ens per se; imo in sententia multorum ex aduersarijs actus vitalis Angeli est adæquate, & essentialiter sola qualitas, quæ est adæquate simplicissima, & spiritalis, sed quod est adæquate simplicissimum, & spirituale, quod est perfectius ente omnino per accidens: ergo actus vitalis Angeli perfectior erit actu vitali Dei.

Alij respondent, actum vitalem Dei esse vnum ens per se, quia vere creatura, & Deus vniuntur inter se, & per se.

Ergo

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 319

Ergo talis actus vitalis Dei v. g. volitio elementis, lapidis, arboris, leonis &c. erit simpliciter corporeus, & materialis, ac proinde excedetur ab actu vitali Angeli, nec erit proportionatus Deo, qui est subiectum immediatum illius; quia corporeus actus cum subiecto immediato adæquate spiritali, vt supra demonstravimus, nullā habet proportionem: ergo non potest esse actus vitalis Dei compositus ex lapide, & voluntate Dei; quia vt iam dixi actus vitalis Dei non potest esse simpliciter corporeus; sequela illa sic demonstratur; quia illud est simpliciter corporeum compositum, quod vel omnes partes habet corporeas, vt leo, arbor, & lapis, vel licet habeat vnam spirituales, aliam habet corpoream; sed actus liber Dei, quia constituitur ex Deo & creatura licet habeat vnam rationem constitutivam spirituales, scilicet Deum & voluntatem divinam, nihilominus vltimum constitutum illius, quod est creatura lapis videlicet, vel leo est simpliciter, & adæquate corporeum; ergo totum compositum ex lapide & Deo, quod dicitur actus liber ipsius, est simpliciter corporeum & materiale. Deinde sequitur actum liberum Dei esse simpliciter corruptibilem; quia creatura à qua constituitur, corruptibilis est; quia ad hanc denominationem vtote imperfectam sufficit, quod vnum constitutum sit corruptibile, vt videre est in homine.

133 Deinde colligitur ex illa sententia perfectionē divinā realem provenire in rerum natura, talē esse vt partim necessario sit partim potuerit nō esse, & sit contingens formaliter quod admitte re non est minus absurdum in simplicitate, quam per modum compositionis, vt cumque enim intelligatur includit imperfectionem, & diminutionem quandam in ipso esse, quoad eam partem, vel quasi partem, quæ ex eo quod creatura est, posset non esse; vnde quo magis hæc compositio imperfecta attribuitur ipsimet simplici entitati Dei eo cum maiori absurditate, & inconvenienti illi attribuitur.

134 Præter quam quod maiorem repugnantiam, & impossibilitatem involuit, quod entitas Dei, quæ in omnibus perfectionibus, etiam minimis comparatis cum aliis maioribus, vt videre est in relationibus, in præsentia, & aliis habet infinitam simplicitatem, perfectionem, & incorruptibilitatem in perfectissima omnium perfectione, vt est volitio libera, & scientia Dei habeat compositionem realem, materialitatem, corruptibilitatem, & alias imperfectiones; quod omnino incredibile est; nam si illa entitas habere debet vnum simplicissimum esse adæquate spirituale, & infinite perfectum, vtote ens à se, & non ab alio, sine dubio in vita actuali intellectuali habebit infinitam perfectionem sine vlla imperfectione: ergo sine compositione, corruptibilitate materialitate, &c.

135 Tandem sequitur, quod Deus sit ens incompletum per se, hoc est pars per se, quod est summum absurdum, eo quod Deus sit completus, ex eo quod est omnino perfectus, & omnibus numeris absolutus; ratio enim incompleta per se imperfecta est; vnde incompletum imperfectius est completo.

136 Quod autem sequatur Deum esse incompletum, sic patet, quia nihil aliud est incompletum, & pars per se, quam id, quod ordinatur ad componendum vnum per se, & quod de facto componit vnum per se completum; pars enim dicitur in ordine ad totum & incompletum in ordine

ad completum; sed voluntas Dei, quæ est ipse Deus componit cum creatura actum liberum Dei qui est vnum totum per se: ergo Deus, seu voluntas diuina est ens incompletum per se.

Vltimo confirmatur Argumentum principale; 137 quia omnis actus vitalis est immanens adæquate, & totaliter immanenter existens in viuentē; viuentem enim vt sic est quod viuut per suum actum intrinsece tanquam per intrinsecam perfectionem ipsius, quia siue virtualiter, siue formaliter; vt supra explicuimus, movetur à seipso; vnde viuere vt sic moveri à se est.

Sed actus voluntatis vt sic est actus perfectissimus & adæquate vitalis: ergo est actus perfectissime intrinsece & immanenter existens in volente vt sic: sed decretum liberum Dei, quo prædestinavit v. g. Christum Dominum ad esse Filij Dei est actus adæquate voluntatis: ergo est actus adæquate vitalis, ac proinde adæquate & totaliter immanens intrinsece in ipso Deo. Minor illa sic demonstratur; quia voluntas diuina formaliter non solum est voluntas, sed etiam est libertas, & indifferentia, unde adæquate sumpta voluntas habet vtramque rationem & voluntatis, & libertatis: ergo actus diuinæ prædestinationis non solum est actus voluntatis quatenus volitio, sed etiam quatenus liber, quia secundum rationem volitionis correspondet formalitati voluntatis, & quatenus liber correspondet formalitati libertatis, vnde nulla est perfectio in actu libero prædestinationis, seu formalitas quæ non sit intra gradum volendi, & cui non correspondeat formalitas voluntatis: ergo actus diuinæ prædestinationis adæquate, & totaliter quatenus libera volitio est, est actus voluntatis.

Confirmatur hoc totum, ideo volitio libera hominis, & Angeli, imo & volitio necessaria 139 vtriusque est immanens adæquate, & totaliter in Angelo, & in homine; item volitio, & intellectio Dei, quæ se amat, & intelligit, sunt adæquate immanentes in Deo intrinsece; quia sunt vitales, & ideo creatio, seu productio Angeli, productio hominis, & lapidis non sunt intrinsece immanentes in ipso Deo, sed potius actiones transeuntes, & ideo loquutio Angeli non est actio immanens, sed transiens, quia non sunt actiones vitales, sed causales æquivalentes vniuersalis: ergo omnis actus vitalis est actus intrinsece immanens in viuentē per talem actum, & perfectissime, immanenter quæ, ac intrinsece existens in viuentē; sed omnis actus voluntatis, sicut omnis actus intellectus habet adæquate, & totaliter rationem actus vitalis, quia voluntas est adæquate, & totaliter formalitas vitalis: ergo omnis actus voluntatis est immanens intrinsece in volente, neque vlla ratio potuerit tribui discriminis, cur intellectio, & volitio in Angelo, & homine debeat adæquate immanere in Angelo, & homine, & alia actiones nō, nisi quia sunt vitales adæquate, sed actus liber Dei est adæquate vitalis, quia est adæquate actus voluntatis diuinæ, quæ est facultas adæquate vitalis; sicut actus liber voluntatis hominis, & Angeli sunt adæquate vitales, quia sunt actus adæquate voluntatis liberæ, quæ adæquate, & totaliter est vitalis, nam voluntas, sicut & intellectus, aut formaliter, aut virtualiter emanant, vel radicanur in gradu intellectivo; qui adæquate, & totaliter est vitalis: ergo actus liber Dei adæquate, & totaliter est immanens in ipso Deo, adæquateque ac totaliter existens intrinsece in ipso.

Dices,

Dices, intellectiōem & volitionem liberam Angeli & hominis ideo esse adæquate immanentem in Angelo, & homine, non quia est vitalis, sed quia est creata, imperfecta.

Sed contra, quia volitio Dei, qua se amat, & intellectio, qua se intelligit, non est creata & imperfecta, & nihilominus est immanens in Deo, & intrinsece existens in ipso, non propter aliam rationem, nisi quia est actus ultimus vitalis: ergo ratio quare intellectio, & volitio creata sunt adæquate immanentes in volente, ac intelligente, non est quia sunt limitatæ, & imperfectæ, sed quia sunt vitales, vnde sicut volitio, & intellectio creata tam libera, quam necessaria conveniunt intrinsece cum volitione, & intellectu necessaria Dei in ratione vitali, ita etiam conveniunt in ratione actus immanentis, vnde communiter dicitur omnem actionem vitalem esse immanentem, vnde non potest præscindi à ratione actus vitalis vt sic ratio actus immanentis, quia sunt synonymæ rationes, sed actus liber voluntatis diuinæ est actus adæquate, & totaliter vitalis: ergo est actus adæquate, & totaliter immanens in Deo.

141 Tunc sic, si actus liber Dei constitueretur per actionem creatam ultimo, ac formaliter non esset adæquate immanens nec adæquate vitalis in Deo, sed hoc est absurdum vt probatum manet: ergo actus liber voluntatis dei non constituitur per actionem creatam, seu creaturam aliquam. Maior illa sic probatur, quia ex parte mutationis creaturæ, seu actionis creatæ non est intrinsece actus in Deo, cum creatio illa, seu mutatio, quæ constituit actum liberum non sit intrinsece in deo, sed extra deum quia est actio transiens: ergo actus liber dei ex omni parte constituyente ipsum non est intrinsece immanens in Deo, ac proinde non est vitalis adæquate, & totaliter, quia cum denominatio, & constitutio immanentis, & vitalis sit perfecta debet esse ex integra causa, & ex integro constitutivo illius; sed si constituitur ex actione transeunte, quantum est ex vi illius, non existit immanenter in Deo; ergo ex omni parte, & constitutivo non est immanens, & vitalis in ipso.

Dices, actum voluntatis non esse adæquate vitale, licet actus intellectus sit adæquate vitalis, ac proinde non est adæquate immanens in volente.

142 Sed contra manifeste, quia actus voluntatis, licet nostro modo intelligendi non sit æque perfectus, ac actus intellectus nihilominus, non solum actus intellectus, sed etiam volitio sunt adæquatam exercitium gradus intellectui; sed gradus intellectus est vitalis adæquate cum sit constitutum ex gradu viuentis, & ex differentia intellectualitatis, quæ est quasi forma proportionata contrahens gradum viuentis vt sic, vnde debet totus ille gradus intellectus esse vitalis adæquate, sicut quia gradus viuentis constituitur ex gradu substantiæ, & ex differentia viuendi, quæ est quasi forma proportionata tali gradui, totus ille gradus adæquate est substantialis, & minime accidentalis: ergo similiter si gradus intellectus constituitur ex gradu viuenti, & ex differentia proportionata tali gradui, totus gradus intellectus erit adæquate, & totaliter vitalis: sed exercitium alicuius proportionatum ipsi, debet habere eandem rationem, ac gradus, cuius exercitium est: ergo si actus voluntatis est exercitium gradus intellectui, quatenus vitalis est, sine dubio actus voluntatis liber erit adæquate & totaliter vitalis.

Nec valet dicere, licet actus voluntatis sit vitalis, nihilominus quatenus liberum non posse esse vitalem.

143 Sed contra manifeste, quia sicut voluntas in actu primo non extrahitur à ratione potentiæ vitalis propter libertatem in actu primo, ita etiam actus secundus voluntatis non extrahitur à ratione actus vitalis propter rationem liberi in actu secundo, imo sicut libertas in actu primo indicat manifeste, & eviderter, actu potentiam, cui conuenit formaliter necessario esse potentiam vitalem, quia libertas in actu primo non solum est ita propria potentiæ vitalis, vt nullo modo possit conuenire potentiæ non vitali, sed etiam est perfectissima proprietates potentie maxime vitalis, ratione cuius voluntas dicitur regina, & imperatrix inter omnes potentias; imo D. Augustinus *lib. 1. de Gen. ad litter. cap. 3.* dicit; præcipue hominem esse ad imaginem & similitudinem Dei, qui est ens perfectissime viuens, quia participat à deo potestatem, & dominium supra omnes actiones, & supra omnes appetitus, & operationes. Ita similiter ratio libertatis in actu secundo immediate elicitue indicat actum, cui conuenit immediate esse non solum formalissime vitalem, sed esse totaliter, & adæquate perfectissime vitalem: ergo falsissimum est dicere, quod ratio libertatis in actu secundo extrahat actum liberum à ratione vitalis, ac proinde falsum erit dicere, quod extrahatur ratione libertatis à ratione immanentis intrinsece, quin potius dicendum est, libertatem immediate, & elicitue vt ita dicam conuenientem actui libero, constituit ipsum in ratione perfectissimi immanentis, & intrinsece respectu volentis; sed actus prædestinationis diuinæ v. g. est infinite, & perfectissime liber: ergo ratione talis libertatis est infinite, & perfectissime vitalis, ac proinde perfectissime infinite, & adæquate vitalis; & per consequens adæquate, & totaliter immanens, & intrinsece existens in ipso Deo: ergo intrinsece, & adæquate est deus; quia secundum Concilium Remense quicquid in deo est, Deus est: sed si constitueretur per actionem transeuntem, aut per terminum creatum, nec esset adæquate, & totaliter deus, vt videre est in Christo domino, quia in tali decreto esset actio ipsa quæ non est deus, sed creatura, nec esset adæquate immanens; quia talis actio, à qua constituitur, est actio transiens, & manens extra deum: ergo ne hæc absurda sequantur dicendum est, actum illum liberum dei minime constitui per actionem, aut terminum, seu rem aliquam creatam.

144 Ultimo virgetur; quia deus ex eo quod infinitus, & independens est à creaturis, non indiget illis ad constitutionem & complementum suarum perfectionum, alias ex se non esset sufficiens sibi, neque independens in perfectionibus suis à creaturis, vnde de primo ad ultimum si indiget, & eget creaturis non erit deus; quia deus quatenus talis propter suam infinitam perfectionem non ab alio, sed à se nullius creaturæ indigus est; quod expresse docuit Propheta Rex: Deus meus quod expresse docuit meorum non indiges; ubi es tu, quia bonorum meorum non indiges; ubi ponderanda est illa causalis, quia, per quam significat David, ideo deum esse deum, quia nulla creatura indiget; è contra vero si indigeret la creatura indiget; & sic deus non cognoscit, nec non esset deus; & sic deus non cognoscit, nec est sapiens per sapientiam creatam, neque Pater æternus refertur ad Filium per creatam relationem aut constituitur in esse Patris per creatam; quia in esse Patris est deus à se omnino inde

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 321

independens, & per consequens nullius indigens; sed etiam Deus in volendo, & praedestinando homines v. g. est infinite perfectus independens, nullius indigens, à se omnino: ergo Deus non praedestinat, neque vult per creaturas, neque completur in esse volentis, nec decernentis per illas; imo si per impossibile scientia visionis creaturarum compleretur, & constitueretur à priori per creaturam futuram, quam videt; quia ex eo quod creatura futura est, videt illam futuram; unde aliquomodo futuritio creaturae antecedit ipsam scientiam, & sic non potest esse vera haec causalis, ideo est futura res, quia videt Deus illam; sed potius è contra est verum, vt iam dixi; nihilominus tamen nullo modo potest actus liber Dei decernens, & faciens creaturam futuritionem, & existentiam, quia est vera causa talis futuritionis unde est vera haec causalis; ideo creatura est futura ab aeterno, & existens in tempore, quia ab aeterno Deus decrevit libere esse futuram, & in tempore existentem, & e contra est falsissima haec causalis; ideo Deus ab aeterno voluit libere creaturam esse futuram, & existentem in tempore quia creatura futura erat & existens in tempore: ex quo euidenter sequitur actum liberum Dei efficacem, ex quo oritur futuritio, & existentia creaturae; quae nullo modo oritur ab actu inefficaci, esse causam talis futuritionis, & existentiae ac proinde esse priorem prioritate naturae existentia ipsa, sed quod est prius non dependet à posteriori, & causa non constituitur à suo effectu: ergo actus liber Dei efficax qui talis est quatenus causa futuritionis, & existentiae, & in quo distinguitur ab actu inefficaci non constituitur à creatura, siue futura, siue actuali.

Dices, licet creatura non constituat actum liberum nihilominus esse conditionem quasi à priori, vt constituitur actus liber Dei, & sic non mirum quod tribuamus rationem existentiae decreti respiciendo connotatum extrinsecum creaturam.

Sed contra manifeste, quia absolute tam repugnat, vt aliquis effectus constituat suam causam in esse, quod habet, & per quod produxit effectum, & influxit in illum, quam quod sit conditio, vt existat, & sit causa prior illo effectu, & debeat praesupponi completa ante illum de nouo productum à tali causa vt videre est, quia tantum repugnat v. g. quod filius, aut substantia genita à Patre constituat ipsam substantiam generantis, quam quod sit approximatio, media qua avus filij appropinquatur ad producendum Patrem talis filij, unde qui diceret, ignem productum B, ab igne productio esse conditionem, vt produceretur de nouo ignis A, qui producit etiam de nouo ignem B, sine dubio irriteretur à sapientibus; & ratio manifesta à priori est. Quia omne quod est prius causa alicuius effectus, à fortiori debet esse prius ipso effectu causato à tali causa: v. g. quia apprehensio obiecti boni est prior volitione illius, etiam debet esse prior habitu productio per talem volitionem; quare sicut avus est prior Patre; ita imo à fortiori debet esse prior nepote, id est filio filij avi; quod fundatur in illo axioma si vincō vincentem te, à fortiori vicā te omnibus circumstantiis eodē modo se habentibus, sed conditio se habens ex parte causa ad productionem effectus est simul cum ipsa causa, ac per consequens est prior ipso effectu: ergo ipse effectus non potest esse conditio se habens ex parte causa ad productionem sui ipsius, & à fortiori non potest esse conditio antecedens

I. P. Tom. II.

productionem suā, causa quia iam ipse effectus esset prior sua causa, ac proinde prior se ipso: ex quo sequeretur idem esse prius, & posterius respectu sui ipsius, sed hoc est maximum absurdum, quia prius refertur ad posterius, sed omne, quod refertur ad aliud est relative oppositum respectu illius, vt videre est in Patre aeterno, qui relative opponitur filio, eo quod refertur ad illum: sed id, quod relative opponitur alteri, distinguitur realiter ab illo: ergo id quod est prius respectu posterioris distinguitur realiter à posteriori, & non est idem cum illo, quia quae distinguuntur non sunt idem: ergo idem non potest esse prius, & posterius respectu sui ipsius: ergo idem non potest esse effectus causa, & conditio se habens ex parte causa ad productionem ipsius effectus & multo minus poterit esse conditio necessaria ad productionem causa talis effectus, & antecedens productionem talis causa.

SVBSECTIO VIII.

Argumentum principale ponitur.

Quia omnis denominatio extrinseca actualis debet provenire ab aliqua forma actualis precedente ipsum denominatum ab illa; sicut verbi gratia visio praecedit esse visum, quod denominatur ab ipsa visione, & dexteritas praecedit dexteram, quod constituitur à dexteritate; & ratio evidens est, quia ratio illa, quae constituit aliquid formaliter, est causa formalis illius; forma autem est prior suo effectu, quia omnis causa habet prioritatem respectu illius.

Sed nulla est creatura, quae praecedat decretum liberum Dei & à qua denominetur, & constituatur in genere cause formalis tale decretum: ergo nullo modo constituitur extrinsece decretum à creatura. Minor sic probatur; Nam vel constituitur decretum à creatura possibilis vt sic; & hoc non; tum quia alias illa non esset denominatio libera, sed necessaria, vt est possibilis creatura quia eo modo est effectus, quo est forma, à qua essentialiter, & formaliter constituitur, tum etiam quia esset indifferens, & communis omni rei possibili, praeter quam quod cum illud decretum non terminetur primario & per se ad possibilitatem, non potest denominari ab illa; denominatur autem possibilitas decreti à possibilitate mutationis, si aliquid dicendum esset probabile. Vel provenit talis denominatio, & constitutio decreti à creatura ut existenti, vel futura aliquando, & hoc etiam dici non potest, quia omnis creatura tam futura, quam actualis originem ducit ab ipso decreto iam libero; est enim creatura vt sic eo quod Deus per volitionem suam liberam libere vult eam esse: ergo denominatio, quam Deus, vt actu volens dicit ad talem creaturam non potest deriuari à creatura vel existenti, vel futura.

Quod sic demonstratur, Quia Deus ex se solo se libere determinat, vt hoc velit potius, quam illud, & ideo non videtur sumi talis denominatio libera decreti antecedens ad omnem mutationem creatam ab aliqua creatura futura, vel actuali; in quo est maxime differentia inter volitionem liberam decernens existentiam rei, & inter scientiam etiam liberam, quod scientia vt ex simpliciter intelligentia fiat visio, & praeter res possibiles se extendat ad repraesentandas res

Si existens

existentes supponit in obiecto aliquam varietatē pro aliquo tempore, cui aternitas coexistit; vel saltem supponit aliquod decretum liberum divinæ voluntatis, & ita ibi intelligi potest extra ipsam scientiam aliquod fundamentum, vel principium illius denominationis. At vero in voluntate nihil supponi potest sed omnis varietas, quæ in obiectis intelligitur, ab ipso actu libero trahit originem.

149 Et ratio à priori est, quia scientia etiam ut terminata ad talia obiecta contingentia, non est in se formaliter libera, sed necessaria ex præsuppositione talis obiecti, vel existentis, vel futuri; at vero voluntas ut terminata ad talia obiecta est formaliter libera; & ideo illa denominatio in scientia potest intelligi per modum cuiusdam respectus resultantis necessario in ipsa, posito altero extremo, scilicet obiecto scibili in esse veri, seu scibilis, in voluntate autem non potest ita intelligi, sed primo, ac per se originem trahit ab ipsa voluntate omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis denominationis.

150 Virgetur amplius eadem prima, ac præcipua maior, quia velle, amare, & similes denominationes, cum sint vitales, non possunt esse omnino extrinsecæ: ergo vel Deus non amat, vel amat per amorem, qui in ipso intrinsece est. Præterea, quia facere illo modo, cum indifferentia scilicet agendi, & non agendi, & nihilominus determinare se ad agendum immediate ac formaliter per ipsammet actionem extrinsecam, est modus intelligibilis, ac impossibilis, & quamvis esset possibilis esset imperfectissimus.

151 Primum patet, quia non intelligi potest, solem non esse naturaliter determinatum ad illuminandum, etiam applicato passo & concurrentibus illis ad agendum requisitis, & tamen se se determinare ad illuminandum solum per illuminationem, quæ in passo recipitur, cur enim determinatus est nunc & non antea? sane non potest reddi ratio, quia nunc illuminat; huius enim rationem quærimus, quam oportet ex parte ipsius agentis reddi, quia supponimus non determinari ab alio, per actionem autem mere extrinsecam non potest se determinare, si alioqui erat indifferens; quia per illam non potest velle, nec in se habere determinationem ad agendum, in quo est magna differentia inter voluntatem & similia agentia; nam voluntas actione sua interna vult non solum obiectum, sed ipsammet actionem, & ideo potest per illam se determinare.

152 Secundum patet, quia ille modus determinationis potentia indifferentis re vera non esset per modum actus vitalis, sed solum per modum actionis extrinsecæ; hic autem modus imperfectus est. Præterea non posset intelligi in tali modo actionis quod esset proprie, & formaliter propter finem ex intentione & relatione agentis; nam illa relatio non est necessaria, sed libera; potest enim Deus vnum effectum propter varios fines operari, hæc autem denominatio, seu connotatio non est formaliter in ipsa actione extrinseca, imo nec semper in illa apparet: ergo non potest talis modus operandi propter finem ex sola extrinseca denominatione Deo tribui, sed potius è contrario per denominationem ab actu interiori, vel externa eius actio dicitur esse propter talem finem ergo nullo modo defendi potest prædicta sententia.

SUBSECTIO IX.

Argumentum principale ponitur.

153 **Q**uia per vos mutatio extrinseca, quæ requiritur ad constitutionem aquæ liberi Dei, debet esse extrinseca respectu Dei, & intrinseca, ac physica respectu creaturæ, sed in effectibus præsertim moralibus potest Deus multa libere velle, quæ non faciunt in rebus specialem mutationem physicam realem: ergo non est illa necessaria ad actum liberum Dei. Minor in qua est difficultas sic probatur, quia Deus potest transferre dominium alicuius, quod habet aliqua persona, in aliam personam, ut contingit in Ægypto, Deus enim transtulit dominium, quod habebant Ægyptij circa suas opes ad Hebræos, & nihilominus in hoc casu nulla resultavit in hominibus aut rebus specialis mutatio intrinseca physica, & ratio à priori, quæ me maxime movet, est non solum hic, sed in condonatione extrinseca, de qua Subseccione sequenti agemus data opera; quia tales formalitates dominij &c. sunt morales & non physica; ac proinde non Physice, sed moraliter debent destrui.

Deinde interrogo ab adversariis, quæ mutatio facta fuerit in Ægyptiis, quando ab iis ad Hebræos translatus fuit dominium opum.

154 Dices, factam fuisse revelationem à Deo intimantem translatus esse dominium ab ipsis ad Hebræos. Sed contra manifeste, quia talis relatio impediret finem intentum à Deo de spoliatione Ægyptiorum per Hebræos; nam si Ægyptiis constaret media illa revelatione de tali translatione dominij in Hebræos, minime sponte mutuas tribuerent gazas Hebræis simulatæ ab Ægyptiis petentibus sine animo iterum ipsis Ægyptiis reddendi illas: ergo nullius momenti est revelatio ficta ab adversariis in ordine ad Ægyptios, etiam si apparenter defendi possit ex parte Hebræorum, præsertim, quia ut omnes Doctores Ecclesiæ August. Hieronym. Gregorius, Ambrosius, Cyprianus & reliqui, nulla fuit facta revelatio Ægyptiis, quia indigni erant allogenatione divina: ergo talis revelatio non erat necessaria ad constituendum decretum illud transferendi dominium.

Dices, ad illud decretum sufficere revelationem factam Hebræis.

156 Sed contra, quia decretum adæquatum, illud, de quo loquimur, non solum respiciebat Hebræos, sed etiam Ægyptios, unde terminabatur adæquate ad utroque: ergo mutatio, quæ deberet constituere adæquate ipsum decretum non solum debet fieri in Hebræis, sed etiam in Ægyptiis, sicut quia ipsum decretum habet pro obiecto adæquate quæ non solum Hebræos, sed Ægyptios, quato, non solum Hebræos, sed etiam ad Ægyptios, sed etiam ad Hebræos, sed etiam ad Ægyptios; sed mutatio extrinseca in obiecto huius decreti adæquate constituit ipsum decretum per vos: ergo sicut obiectum adæquatum huius decreti non solum sunt Hebræi sed etiam Ægyptij, ita similiter mutatio, quæ constituit adæquate tale decretum non solum debet fieri in inadæquato obiecto, quales sunt

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 323

sunt Hebraei, sed etiam in adaequato, quales sunt Hebraei, & Aegyptij simul; sed per vos non est mutatio necessaria in Aegyptiis, sed solum in Hebraeis: ergo evidenter sequitur per talem mutationem adaequate non constitui decretum liberum, nec esse necessariam ad talem constitutionem; nam si esset necessaria in utroque esset necessaria; sicut quia tendentia illius decreti est necessaria ad constitutionem illius decreti, ut constituatur adaequate illud, non solum requiritur tendentia ad Hebraeos, sed etiam tendentia ad Aegyptios; & si non est necessaria tendentia ad Aegyptios, Aegyptij non essent obiectum per se talis decreti: sed mutatio per vos ex parte obiecti necessario, & formaliter requiritur ad constitutionem huius decreti: ergo talis mutatio necessaria non solum erit in Hebraeis, sed etiam in Aegyptiis, quia obiectum per se talis decreti non solum sunt Hebraei, sed etiam Aegyptij, sed per vos saluatur decretum sine mutatione ex parte Aegyptiorum, licet sint obiectum per se: ergo etiam potest saluari sine mutatione ex parte Hebraeorum; etiam si Hebraei sint obiectum per se, quia non est maior ratio vnius, quam alterius; quia tam per se obiectum illius decreti sunt Aegyptij, ac Hebraei, ac proinde poterit saluari decretum, & constitutio illius formalis sine mutatione vlla extrinseca ex parte obiecti.

157 Deinde proba nullius momenti esse reuelationem illam factam Hebraeis ad hoc ut per illam constituatur decretum liberum, per quod transferatur dominium ab Aegyptiis ad Hebraeos; quia per illam reuelationem non transfertur dominium ad Hebraeos; sed potius supponitur iam translatum dominium ante illam reuelationem, ac proinde supponitur adaequate constitutum decretum de tali translatione; nam illa reuelatio declarat dominium esse translatum, ac proinde reuelat decreuisse Deum complete, & adaequate transferre tale dominium; vnde habet pro obiecto ipsum decretum, de translatione dominij, sed obiectum alicuius cognitionis, seu reuelationis non constituitur per illam, sed potius supponitur ad illam; quia quod est prius non constituitur per posterius: ergo decretum liberum, quod est obiectum talis reuelationis, non constituitur per talem reuelationem, verbi gratia scientia visionis in Deo non constituit futuritionem, neque decretum liberum de futuritione, quia tam futuritio, quam decretum liberum de illa sunt obiectum illius; & ut sic praesupponuntur ad illa, cognitio enim pure speculativa non facit, aut constituit obiectum, sed supponit iam constitutum; quia id, quod mere speculativum est, nihil operatur in obiecto, sed reuelatio illa habebat pro obiecto dominium translatum iam factum per decretum, ac proinde erat pure speculativa de tali obiecto: ergo neque constituerebatur decretum, neque dominium translatum.

158 Tum etiam, quia formaliter aliud est velle transferre dominium, aliud velle reuelare talem translationem per decretum antecedens; vnde illa mutatio reuelationis non responderet priori voluntati, sed huic posteriori, nos autem contendimus, illam priorem voluntatem habere sine mutatione reali in obiecto intrinsece, & physice.

159 Deinde interrogo, an si statim ac Deus voluit efficaciter, & dixit, fiant Hebraei domini diuitiarum, & priuentur Aegyptij dominio illarum, antequam aliqua fieret reuelatio; vel alio-

A. P. Tom. II.

querentur Hebraei Aegyptios; fuerint facti vere domini Hebraei, & priuati tali dominio Aegyptij, vel non? hoc secundum falsum est; alias decretum efficax Dei frustraretur, & non mandaretur executioni, eo modo, quo decernitur, decernitur enim translatio dominij absolute sine conditione & non transfertur dominium sine conditione locutionis: ergo primum dicendum est, ac per consequens non dabitur mutatio ad illam volitionem, praecipue cum non dependeat Deus in tali opere a voluntate Hebraeorum, & Aegyptiorum; cum sit Dominus absolute illarum rerum, & dominij earundem; praecipue cum ut probatum est, talis mutatio & locutio non sit ad transferendum dominium; quia talis reuelatio reuelabat, translatum iam esse.

Præsertim, quia talis reuelatio, quæ pertinet 160 ceter petetur ab aduersariis, non erat necessaria, nisi ut Hebraei non operarentur ex ignorantia invincibili cogitantes, non esse translatum dominium, sed cognitio tollens ignorantiam invincibilem circa aliquod obiectum, vel de aliquo obiecto, supponit iam tale obiectum constitutum: ergo talis reuelatio supponebat decretum, & translationem dominij iam esse factam, ac proinde de illa illuminabat Hebraeis, ut expelleret ignorantiam de ipsa, ne operarentur cum ignorantia circa talem translationem, sed potius possent operari libere sine vilo scrupulo cognoscendo iam esse factam supradictam translationem; & ipsos esse constitutos Dominos omnium diuitiarum Aegyptiorum.

Sed ut funditus hæc solutio de reuelatione 161 labefacteretur, certissimum est, expulsionem ignorantiae non esse necessariam ad translationem dominij, sed solum ad rectum usum talis dominij, ut operarentur, non tanquam fures, sed tanquam vere domini: ergo si Deus statim ac decrevit, transferre dominium in Hebraeos, decerneret, ut ante usum talis dominij operarentur, tam Hebraei, quam Aegyptij, ita ut nullo modo possent mandare executioni proprium dominium; tunc enim sine dubio transferretur dominium, & nullo modo erat necessarium decretum reuelandi talem translationem, quia superfluum esset decretum illud reuelationis, & superflua esset reuelatio ipsa, siquidem reuelatio illa erat solum necessaria ad hoc, ut recte operarentur Hebraei, si operaturi essent; sed supposito decreto de morte ipsorum ante operationem eorundem & ante usum talis dominij, & de exercitio talis usus esset impossibilis operatio illa praecipue, si Deus decreuisset ut potuit decernere, nullo modo concurrere, sed potius omnino subtrahere concursum ad talem operationem: ergo esset omnino superflua talis reuelatio, & frustra poneretur decretum de tali reuelatione; vnde daretur primum decretum sine secundo decreto; sed ad illud primum non esset necessaria illa reuelatio, neque alia mutatio potest assignari ad constitutionem illius decreti: ergo iam datur decretum liberum Dei sine vlla mutatione physica intrinseca in creatura.

Alij respondent, illum motum localem, per quem se conferebant ad domos Aegyptiorum Hebraei, & locutiones illas, quibus perebant ab illis diuitias, fuisse mutationem factam ex vi decreti transferendi dominium opum.

Sf 2 Sed

¹⁶³ Sed contra manifeste, quia tunc per illum motum localem, & loquutiones solum se disponebant Hebræi, ut in possessionem illorum bonorum ingrederentur; minime autem per illas loquutiones, & dispositiones Domini efficiebantur; quia iam ante loquutiones, & motum localem facti erant domini, & habebant plenum dominium divitiarum; imo quia iam ante sciebant esse veros dominos illarum divitiarum, faciebant quantum poterant, sive loquendo, sive se conferendo ad domos Ægyptiorum, ut constituerentur in possessione divitiarum, quantum dominium illis tribuerat Deus; alias peccarent mortaliter, si se conferrent ad Ægyptios, mutuo peterent divitias illas, & c., antequam essent domini illarum; sed non peccarent ut omnes Doctores asserunt: ergo evidenter sequitur illos antequam loquerentur cum Ægyptiis, & se ad domos eorum conferrent, aliisque id genus fecerint, jam habuisse dominium illarum rerum, quarum possessionem per talia media comparare intendebant; ideo enim instigabantur à Deo, ut peterent, & acciperent gazas ab Ægyptiis animo iterum non reddendi eas, quia in Hebræos transfulerat dominus dominium circa tales opes; eoque vere, & realiter Domini reddebantur: ergo causa talis motus localis, & loquutionis, ut possessione fruerentur bonorum, quæ mutua acceperant ab Ægyptiis, erat dominium iam translatum antecedenterque illis tributum; quia talis mutatio non sequebatur ad volitionem transferendi dominium, sed potius ad decretum tribuendi possessionem ipsis; quod decretum distinctum est à prima volitione; sicut distinguitur voluntas causa à voluntate effectus: ergo mutatio illa non correspondebat voluntati transferendi dominium sed potius voluntati tradendi possessionem; unde in executione mutationes illæ non fiebant ad dominium acquirendum, quod iam ante illas comparaverant, sed potius ad possessionem consequendam; itaque illa mutatio non fiebat per voluntatem Dominoe reddendi Hebræos, sed per novum & distinctum actum divinæ voluntatis nostro modo intelligendi: ergo sistendo præcise in priori actu, seu decreto, ille habetur sine mutatione Dei, vel hominis; & cum sit efficax suum effectum habet: ergo decretum liberum Dei non constituitur necessario per aliquam mutationem physicam extrinsecam, imo potius dicendum est nunquam constitui per illam, sed maximum talem mutationem esse effectum subsequutum ad decretum, tanquam ad causam, ratione cuius nullo modo potest decretum constitui per illam, quia ut iam supra demonstravimus, causa efficiens nunquam constituitur per proprium effectum.

¹⁶⁴ Sed demus, talem solutionem aliquid valere ad translationem dominij, nihilominus tamen nullius momenti est in ordine ad remissionem pœnæ temporalis debitæ pro peccato in purgatorio solvendæ; nam sine dubio potest Deus illam totam gratis remittere sua libera voluntate de qua nemo negat, posse à Deo fieri sine mutatione physica peccatoris, & tamen sit per actum liberum; neque ibi est necessaria revelatio aliqua; quia non est necessaria ad tollendam conscientiam erroneam; unde sine vlla scientia in hac vita talis remissionis potest homo in fine vitæ invenire se liberum ab illo reatu, etiam si in vita ignoraverit talem

solutionem, & fortasse ita de facto sit per oblationem sacrificij, vel per aliquid aliud simile: eodem enim modo potest fieri argumentum in remissione pœnæ, quæ vni fit propter satisfactionem alterius; nam posset Deus non acceptare illam satisfactionem pro alio, sed tantum pro ipsomet operante: nunc autem ita illam acceptat ut habeat illum effectum in alio, & non in ipso operante: ergo necessario hoc referendum est ad liberam Dei voluntatem cum diverso respectu morali sine alia mutatione intrinseca reali, & physica creaturæ. Denique nunc per infusionem talis gratiæ in tali Sacramento remittitur peccatum veniale, & tamen posset eadem gratia cum tota reali mutatione infundi sine remissione illius culpæ venialis; quia nec potest in hoc assignari implicatio contradictionis, nec formalis repugnantia inter gratiam illam, & veniale peccatum; ut omnino necessarium sit illa infusa expelli hoc: ergo decretum illud existeret cum solo hoc effectu morali sine vlla nova mutatione physica intrinseca reali.

Non minus efficacia argumenta sumi possunt ¹⁶⁵ ex effectibus positivis; aliquando enim Deus confert beneficium homini petenti ratione petitionis, qui respectus ad petitionem liber est deo, & tamen ratione illius nulla mutatio realis fit in effectu, quia totus ille cum omnibus intrinsecis conditionibus eius posset à Deo effici sine respectu ad hominis petitionem.

Dices, non existente petitione hominis posset ¹⁶⁶ se Deum absolute idem dare sine tali respectu, tamen si dat existente petitione hominis, necessario tribuit propter illam, & ita non reddit hoc modo sine vlla speciali mutatione.

Sed contra, quia existente petitione potest ¹⁶⁷ Deus omnino illam non acceptare, nec beneficium conferre: ergo etiam potest non acceptare orationem, ut propter illam det, & nihilominus dare propter suam bonitatem, & puram liberalitatem. Similia argumenta sumi possunt ex aliis effectibus, quos deus confert, vel propter meritum præsertim de congruo; vel propter aliquam dispositionem, vel propter promissionem, & pactum ex quadam morali obligatione, vel propter aliquas causas non physicas, sed morales, ut ipsi adversarii arbitrantur esse sacramenta; nam in his omnibus requiritur diversus respectus & moralis modus operandi ex volitione divina absque novis mutationibus realibus Physicis.

Præterea multæ sunt volitiones Dei libere quæ ¹⁶⁸ per se ipsas non faciunt mutationem physicam; nam voluntas, quæ datur in deo circa omnipotentiam, quæ applicat ipsam ad hoc, ut operetur, & imperat ipsi ab æterno ut in tali tempore influat in effectum infallibiliter, & nihilominus non datur mutatio aliqua in omnipotentia: quia ipsa est idem, quod Deus, & deus non est mutabilis, sed immutabilis omnino; nam iuxta veriorum opinionem illa mutatio, quæ fit in effectibus, non correspondet divinæ voluntati immediate, sed potius divinæ potentie; quia divina voluntas non est, quæ immediate facit mutationes in creaturis, sed potius per volitionem applicatur divina omnipotentia executioni à qua immediate procedunt creaturæ, & mutationes earum ergo prius secundum rationem quam omnipotentia influat & ab ipsa dimanant mutationes, intelligitur consummata, absoluta, & ut ita dicam terminata, ac finita tota formalissima via voluntatis

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 325

voluntatis, & nihilominus nulla datur mutatio ex vi illius, sed ex vi omnipotentiae imperate à voluntate; quia si ex vi volitionis formalissime daretur mutatio, potius daretur illa mutatio in omnipotentia, ad quam immediate, directe, ac formaliter dirigitur volitio imperans omnipotentiae, & applicans illam; quod est omnino absurdum, quam in creaturis ad quas mediate tantum ordinatur: ergo decretum liberum Dei non constituitur per mutationem extrinsecam physicam.

169 Efficaciter amplius vrgetur; quia Deus ordinavit incarnationem, vel passionem Christi ad redemptionem nostram, qui finis omnino extrinsecus erat incarnationi, & passioni, quæ tamen in se eadem omnino esset sine ordine ad talem finem.

170 Dices, aliquid peculiare additum esse incarnationi ex vi illius finis, scilicet modus in carne passibili. Sed hoc nihil refert, quia non solum ille modus sed ipsamet incarnatio ordinata est ad talem finem, imo idemmet modus, & ipsa Christi passio potuit ordinari, aut permitti à Deo sine tali fine propter alias causas, ita ut omnia, quæ in Christi passione contigerunt, eadem omnino fierent, solumque decederet ordinatio ad talem finem.

171 Dices, semper in re ipsa, seu ipsi medio aliquid peculiare addi ex vi talis intentionis, & ordinationis ad talem finem, ut in prædicto exemplo additum est; quod Christus ipse obtulerit passionem suam propter redemptionem nostram, quod non potuit oriri, nisi ex eo quod Deus ordinasset passionem eius in eum finem, & ita semper saluari potest, quod ordinatio diuina vnus rei ad extrinsecum finem causet in re aliquid speciale, quod non posset, nisi ex illo fine oriri.

172 Sed contra; & quidquid sit de illo peculiari exemplo, an scilicet verum sit, non potuisse Christum in voluntate humana habere illum actum referendi passionem suam in nostram salutem, nisi diuina voluntas eandem passionem in eundem finem præordinasset; nam fortasse potuit de potentia absoluta aliter contingere; quidquid (inquam) de hoc sit nihil obstat, quominus ipsa Christi passio extrinsecus sit relata in finem redemptionis per diuinam voluntatem prius quam per humanam illa: ergo relatio est prorsus extrinseca sine vlla mutatione, quæ in ipso medio fiat; imo illa alia relatio quæ per specialem actum voluntatis humanæ Christi facta est, fuit quasi nouum medium ex eodem fine redemptionis à diuina voluntate præordinatum.

173 Addere etiam possumus alia exempla, in quibus ex parte causæ secundæ nihil peculiare sit, quo medium ordinetur ad finem à Deo intentum, sed solum diuina ordinatio, seu intentio intercedat sine qua posset fieri totum id, quod in re sit propter alium finem; v.g. cum Deus permittit peccatum in prædestinato ut sit ei occasio maioris boni, illa permissio, seu cæntentia auxilij efficacis potest esse in sententia Patris Herize medium ad salutem prædestinati, ad quem finem à nullo alio nisi à Deo ordinatur, & tamen eadem omnino permissio esse posset sine tali fine. Similiter permittit Deus venditionem Iosephi factam Aegyptijs à fratribus eius ex intentione exaltandi Iosephum, & per eum saluandi multos populos, ut dicitur Genes. 50. & ex intentione etiam repræsentandi in ipso venditionem Christi, ad quos fines fuit medium ordinatum tam permissio, quam etiam ipsa venditio quoad actionem physicam, & mo-

ralem, & tamen nullus ordinauit illum actum in talem finem; nisi Deus sua volitione, nihilque in re ipsa fuit in tali actu, quod non posset esse sine ordinatione ad talem finem: ergo Deus potest habere aliquem actum circa obiectum sine intrinseca, & physica mutatione illius.

174 Vltimo vrgetur hoc argumentum ratione, tum à priori, tum à posteriori; à priori quia Deus non tantum est perfectum agens in ratione causæ physicae, sed etiam in ratione causæ moralis; & ideo tam ex parte effectus, quam ex parte modi vtramque causalitatem per suam liberam voluntatem exercere potest: ergo non tantum physicos effectus, qui per reales mutationes fiunt, sed etiam morales, qui non semper illas mutationes requirunt efficere potest.

175 Explicatur; nam voluntas diuina eo quod est summe libera, & summus, ac purissimus actus, summamque habet perfectionem tam in, potestate & libertate volendi, quam in modo, simul potest & velle libere obiecta creata, & tamen illa velle absque vlla sui mutatione, seu reali additione illi facta: ergo ex eadem summa perfectione, potestate, & libertate potest velle hoc medium propter hunc, vel illum finem extrinsecum pro suo arbitrio, & sine vlla mutatione, vel reali additione, quæ in ipso Deo fiat, quia hæc repugnat perfectioni eius, neque etiam est necesse ut aliquid speciale addatur ipsi rei, quæ est medium præter ipsum esse eius, quia hoc non requiritur ex vi solius ordinationis in extrinsecum finem, neque ad illam aliquid semper conducit.

176 Nec potest dici hoc implicare contradictionem, alias eodem modo dicere quis posset Deum non esse agens liberum, quia implicat contradictionem sine imperfectione mutabilitatis habere libertatem, sicut ergo quamvis humana ratio non satis comprehendat, quomodo illa duo simul in Deum conueniant, nihilominus nec negat, nec negare potest, quia vtrumque per se spectat ad perfectionem simpliciter, ita in proposito sentiendum est, cum ad eius perfectionem pertineat quod sic patet, quia ad perfectionem diuinæ voluntatis pertinet non tantum posse libere & efficaciter velle obiecta, seu effectus, sed etiam fines eorum & ordinationem vnus in alium: ergo potest hoc libere facere sine speciali mutatione reali.

177 Antecedens patet, tum quia in Angelo, vel homine v.g. hoc spectat per se ad perfectionem, tum etiam quia in hoc ostenditur maius dominium voluntatis in actionibus, seu effectibus suis: consequentia vero probatur, quia ordinatio alienius rei in extrinsecum finem per se non ponit mutationem aliquam in tali re, ut in humanis etiam actionibus videre licet.

178 Dices, quamvis homo, vel Angelus hoc faciat per solam extrinsecam denominationem, vel habitudinem, Deum tamen semper id facere per intrinsecam mutationem; & hoc esse maioris perfectionis.

179 Sed contra, quia ad perfectionem quidem pertinet posse facere hoc per intrinsecam mutationem, quando & fini, & effectui consentanea est tamen quod illa mutatio fiat per ipsammet intentionem præcise conceptam, & non per voluntatem exequentem ad perfectionem non referre, sicut non refert ad perfectionem diuinam, quod Deus mutet intrinsece obiectum per cognitionem suam, ut dif-
ferat à creatura, quæ non mutat intrinsece obiectum, sed constituit extrinsece cognitum.

Deinde dicitur, quamvis posse facere illam mutationem, 180

Sf 3 rationem,

tationem, quando est oportuna, sit perfectionis, tamen quando necessaria non est non posse sine illa ordinate medium ad finem non pertinere ad perfectionem, sed potius ad limitationem dominij, & potestatis, tum quia sæpe ordinatio in finem, nec requirit, nec admittit talem mutationem ut patet in exemplis positis supra, & in eo quod Scriptura dicit, propter electos breuiabuntur dies illi, quæ enim specialis mutatio fieri potuit in illa temporis præfinitione propter electos, quæ sine hoc fine fieri non posset.

181 Tum etiam quia vel facta illa mutatione, res manet intrinsece, ac necessario ordinata in talem finem, vel adhuc finis est extrinsecus; si primum dicatur, reuera Deus nunquam ordinat proxime rem aliquam in extrinsecum finem; neque ad hoc habet libertatem; quod est summum absurdum; si vero dicatur secundum: ergo necessaria est noua ordinatio libera, quæ non habet specialem mutationem. Tum denique, quia in his, quæ natura sua videntur per se ordinata; ut sunt verbi gratia, supernaturalis gratia, & gloria est necessaria voluntas quasi elicitæ directæ tendens in ipsum finem, quia Deus non dicitur intendere finem solum, quia vult rem quæ natura sua tendit in talem finem; nam hic est imperfectus modus operandi propter finem: ergo necesse est, ut ipsum finem in se directæ vellet, unde posset Deus alicui dare gratiam sine vilo proposito, neque efficacia, neque inefficacia dandi gloriam, imo cum proposito nunquam dandi illam, sed solum conferendi gratiam propter actus virtutis, & propter intrinsecam perfectionem eius: ergo etiam in his, quæ videntur per se ordinata dare vnum propter aliud est specialis voluntas libera Dei, cui noua mutatio non respondet.

182 Rationem autem à posteriori sic formo; quia voluntas creata potest hoc modo operari, & referre media ad finem: ergo multo magis hoc potest voluntas diuina. Antecedens constat; quia eandem actionem dandi aliquid potest voluntas humana velle, & imperare ex intentione huius vel illius finis absque eo quod actio illa alia sit, vel aliter fiat in re, ac physice; sed solum moraliter per denominationem ab actu voluntatis; consequentia autem probatur, quia hoc pertinet ad perfectionem diuinæ voluntatis, ut eminentiori modo possit quicquid creata voluntas potest, quod imperfectionem non includat.

183 Dices, hoc contingere in humana voluntate, quia efficit diuersos actus, quibus exterioriorem actionem potest in diuersos fines referre, & ita ab eis potest denominari exterior actus ordinatus in hunc, vel illum finem; quod in voluntate diuina non habet locum.

184 Sed contra, quia in hoc consistit eminentia diuinæ voluntatis, ut sine his imperfectionibus possit quicquid creata voluntas recte operans cum illis potest, præcipue cum non sit perfectior creata voluntas in exercitio suæ libertatis.

SVBSECTIO X.

Ex condonatione extrinseca peccati nostra veritas probatur.

185 **P**robatur primo, quia ad remissionem peccati habitualis requiritur volitio diuina, seu decretum liberum remittens tale peccatum habituale; quia iniuria diuina, quale est tale peccatum, non

potest condonari sine decreto libero Dei remittente illud, & condonante ipsum; sed ad decretum illud remittens, & condonans non sequitur, & ut melius loquar per potentiam Dei absolutam potest non sequi mutatio physica intrinseca in peccatore, cui diuinitus remitteretur, & condonaretur tale peccatum, licet de facto sequatur mutatio physica; quia coniungitur cum priuatione gratiæ habitualis: ergo tale decretum essentialiter non constituitur per mutationem physicam; nam si essentialiter constitueretur per illam adhuc de potentia Dei absoluta non posset repetiri sine illa; quia res sine constitutio essentiali adhuc diuinitus non potest consistere, ut homo sine anima rationali. Minor sic probatur, quia eo modo requiritur mutatio ad destructionem alicuius, quod potest per se destrui & non per accidens, quo est ipsa res, quæ destruitur per talem mutationem: sed peccatum habituale, quod destruitur, est solum adæquate, & totaliter ens morale sine vlla ratione physica: ergo sola mutatio moralis requiritur ad peccati destructionem & minime physica intrinseca. Maior est certissima; quia si res, quæ destruitur, est extrinseca solum, requiritur duntaxat mutatio extrinseca in subiecto, in quo talis ratio destruitur, & ideo ut in aliquo destruantur esse visum, esse intellectum, esse amatum, esse dexterum, non requiritur mutatio intrinseca in subiecto, sed sufficit mutatio extrinseca; unde homo, qui de visio transit in non visum, & de dextero transit ad non dexterum, non transit intrinsece, sed extrinsece; atqui transitus ille est mutatio: ergo per mutationem extrinsecam mutatur de visio ad non visum, cum autem per talem mutationem, aut transitum destruat res illa extrinseca, emittenter sequitur rationem extrinsecam destrui per mutationem extrinsecam sine mutatione vlla intrinseca.

Item, quia debitum quod resultat ex iniuria facta alicui, vel ex promissione, aut pacto iustitiz contractum est debitum morale, & quia seruitus & dominium sunt rationes morales, destruantur per solum mutationem moralem, ut videre est in toto regno Galliarum, ubi nulla datur seruitus mancipij in persona catholica, quod adeo verum est, ut si aliquis catholicus, qui mancipium sit, ingreditur Galliarum regnum, statim extinguitur illa ratio seruitutis, & mancipij non per mutationem physicam, in mancipio intrinsecam, sed per mutationem duntaxat moralem: quod patet euidenter, quia talis mutatio sit per legem, quæ in Gallia introducta, & stabilita est: atqui lex est tantum causa moralis, & non physica: ergo mutationem physicam non potest efficere, quia id quod non habet aliquod esse, non potest producere, & causare illud: ergo si lex non habet esse physicum in esse legis, non poterit causare mutationem physicam, sed tantum moralem, ac proinde per solum mutationem moralem destruetur ratio seruitutis, quod etiam patet in iniuria condonata ab vno homine respectu alterius, cuius debitum destruitur in iniuriante, non per mutationem physicam intrinsecam factam in ipso, sed solum per mutationem moralem.

Tandem si res, quæ destruitur per se sit intrinseca physica, ut est intellectio in intellectu, aut vnio animæ rationalis in homine, non potest destrui per solum mutationem, aut moralem, aut extrinsecam, sed necessario est mutatio intrinseca, & physica in illo, in quo destruitur ratio intrinseca, & physica.

Ratio autem à priori est, quia mutatio accipit esse,

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 327

esse, & denominationem ab eo, quod destruitur per talem mutationem, & ideo mutatio, per quam destruitur homo, vocatur mutatio substantialis, & mutatio, per quam destruitur accidens, vocatur corruptio accidentalis: ergo euidenter sequitur eo modo debere esse mutationem, per quam destruitur aliqua ratio, qualis fuerit ipsa ratio destructa per talem mutationem.

189 Vrgetur, & explicatur amplius ex ipsis aduersariis, ideo enim in sententia Patris Vasquez peccatum originale, potest extingui, si formaliter sumatur, & non vt nunc contrahitur, & quatenus includit priuationem gratiae habitualis, sed si aliter esset dispositum, quia peccatum originale sic formaliter sumptum est mortale quid in anima, & non includit rationem aliquam physicam, & quia nunc includit priuationem physicam gratiae, non potest villo modo destrui nisi per mutationem physicam: ergo eo modo, quo fuerit res, quae destruitur, debet esse mutatio, per quam destrui dicitur.

190 Minor prima & praecipua, in qua est tota difficultas, sic probatur; quia si in peccato habituali daretur aliqua ratio physica, ratione cuius non esset peccatum adaequatum, & totaliter morale, aut esset aliqua ratio positua, aut priuatiua, sed neque positua, nec priuatiua physica: ergo nihil est in peccato physicum, ac proinde tota ratio erit moralis. Minor quoad primam partem de positua est euidentis, quia in peccato habituali nihil datur, nisi macula, dignitas ad poenam per aduersarios, & iniuria contra Deum offensum, quae possint esse positua ratio, sed haec omnes rationes solum sunt morales, & minime physicae, quod sic patet, quia macula illa, dignitas, &c. quae in peccato habituali reperiuntur ratione peccati actualis relinquuntur, sed peccatum actuale non produxit, aut reliquit in animo aliquid posituum, quod remanere possit habitualiter: ergo macula, dignitas, &c. quae relinquuntur ratione peccati actualis, non sunt ratio positua physica. Minor haec sic probatur, quia peccatum actuale, aut est commissionis, aut omissionis; peccatum autem omissionis, vti priuatio nihil potest producere posituum in animo physicum; quia in priuatione nullo modo continetur entitas positua; cum autem causa non possit dare quod non continet, aut producere quod non praehabet, inde est quod priuatio non possit producere aliquid posituum physicum.

191 Peccatum autem commissionis est actus vitalis: atqui actus vitalis peccaminosus non potest producere, nisi habitum vitiosum, qui minime est macula, neque iniuria Dei, ac proinde non est peccatum habituale: ergo peccatum commissionis nihil posituum physicum potest relinquere, aut producere, quod possit esse peccatum habituale.

192 Vrgetur, & explicatur amplius, quia macula, & iniuria Dei non remanent, nec relinquuntur in anima ratione boni, quod est in actu peccati commissionis, quodque materiale dicitur & est positua entitas, quia existente eodem positua actus peccati, si detur ignorantia inuincibilis aut inaduerterentia, non relinquuntur iniuria Dei, aut macula peccati, sed ratione formalitatis peccati, quae est malum formaliter, & quo maculatur ipsa anima, relinquuntur habitualis macula, & iniuria Dei: atqui talis formalitas aut est priuatio, vt in nostra sententia, & sic nihil posituum potest producere, vt iam dixi; aut est ens rationis, vt multi ex aduersariis asserunt; ens autem rationis non potest producere ens reale posituum physicum; vt

de se patet, quia in ente fictio non continetur vt in causa ens reale verum; aut est denominatio extrinseca quae vt talis nullum esse intrinsecum physicum posituum potest producere, vt immediata, & formalis causa, licet esse possit conditio, sine qua non causa producat, vt videre est in approximatione agentis ad passum, quae quia denominatio extrinseca est, non potest esse ratio producenti, sed solum conditio: ergo peccatum actuale nullo modo potest producere, neque ratione illius potest produci, manere, aut relinqui in anima ratio positua intrinseca, physica, & realis, quae macula, iniuria, & dignitas ad poenam sit. Item neque est priuatio physica; nam interrogo ab aduersariis, cuius priuatio physica sit?

Respondent, esse priuationem gratiae habitualis.

Sed contra primo, quia si peccatum habituale 193 diceret priuationem gratiae habitualis, nullo modo posset tolli, adhuc de potentia absoluta, nisi per solam infusionem gratiae habitualis; quia priuatio vnius formae nec diuinitus potest tolli, nisi per formam, cuius priuatio est manente subiecto, in quo datur talis priuatio, verbi gratia manente aere, nec de potentia absoluta Dei possunt tolli tenebrae, quae sunt priuatio lucis, nisi per solam informationem lucis in aere, & ratio euidentis a priori est, quia priuatio lucis est absentia lucis in aere; atqui adhuc si per potentiam Dei absolutam non ponatur lux in aere, etiam si ponatur quaecunque alia forma, abest lux ab aere, ac proinde datur absentia lucis in aere; vnde necessario priuatio lucis: sed per aduersarios potest tolli peccatum habituale diuinitus non solum per infusionem habitus, sed etiam per infusionem actus supernaturalis, vt asserit clarissime P. Vasquez 2. tom. 1. secunda disput. 207. cap. 1. num. 8. §. Restat, his verbis: Restat igitur vt asseramus, mutationem peccatoris, quam diximus esse necessariam, vt deleatur peccatum mortale illius, debere esse ad formam supernaturalem, non quaecunque, sed eam, quae ex se sufficiat constituere hominem iustum, sanctum, & amicum apud Deum; qualis est iustitia inherens, & infusa; siue illa sit habitus, siue actus, qualem diximus esse contritionem dilectione charitatis formatam; sic ille: ergo peccatum habituale non dicit priuationem gratiae habitualis. Nec etiam dicit priuationem gratiae actualis, quia etiam ipse P. Vasquez asserit, posse peccatum habituale diuinitus tolli per solam infusionem gratiae habitualis sine actu aliquo ex parte peccatoris.

Secundo contra; quia si in peccato daretur secundum se priuatio gratiae, aut habitualis, aut actualis, lumine naturae cognosci non posset; sed hoc est falsum, cum peccati grauitas lumine naturae cognoscatur, cognitaque fuerit a Philosophis Ethnicis, vt patet ex Aristotele, qui libris Ethicorum latissime egit de peccatorum grauitate; quod etiam liquet ex Seneca innumerabilibus in locis suae Philosophiae, & epistolatum ad Lucil. ex Epicteto Philosopho, Plutarcho, Platone, & aliis, & quod caput est, patet manifeste ex toto iure ciuili, quo dromanorum Ethnicorum tempore conditum est; in quo innumerabiles poenae ponuntur contra peccata, & scelera, vbi grauitas poenae secundum gradus assignatur grauitati culpae.

Tandem efficacius patet ex Decalogo, qui lex 195 naturalis vocatur, ratione cuius peccatum, quia est contra ipsum seu contra legem naturalem vocatur ab omnibus Doctoribus etiam aduersariis, (vt

(vt ex à me dictis late materia de peccatis patet, disputat. 1. de oppositione peccatorum cum ratione, quest. 4. in quo consistat oppositio peccati cum conscientia, & cum lumine naturæ,) quapropter D. Paulus vocat Ethnicos inexcusabiles, quia sese peccatorum cæno ingurgitauerint, renunciauerintque rationi naturali; verba Pauli continentur loco illo sæpe citato à nobis, [inuisibilia enim Dei per ea, quæ facta sunt, &c. epist. ad Rom. c. 1.] ergo signum euidens est peccatum non includere tanquam prædicatum essentiale formale gratiæ sanctificantis supernaturalis priuationem. Maior sic probatur; quia nulla priuatio potest cognosci impossibili existente cognitione formæ, cui opponitur, vt de se patet; quomodo enim potest cognosci cæcitas, si sit impossibilis cognitio visus, & ratio est, quia totum esse priuationis est in ordine ad formam oppositam, quæ priuat; sed impossibile est quod lumine naturali cognoscatur gratia sanctificans, & actualis gratia supernaturalis ab aliqua creatura: ergo impossibile est lumine naturali cognoscere priuationem gratiæ sanctificantis ac proinde peccatum, quod per vos constituitur per priuationem gratiæ sanctificantis. Minor hæc sic probatur; quia obiectum supernaturale essentialiter, & intrinsece est supra omnia principia naturalia: ideo enim lumine naturali non potest cognosci mysterium Trinitatis, quia est supernaturale, ac proinde supra omnia principia naturalia, & ideo etiam, vt fide sanctum est contra Pelagium viribus naturæ non potest creatura operari actum contritionis supernaturalem, neque comparare gratiam habituales, quia est supernaturalis, ac proinde supra omnia principia naturalia; sed cognitio naturalis est secundum principia naturalia, & profecta ab illis: ergo quod est supernaturale intrinsece & essentialiter est supra omnem cognitionem naturalem, ratione cuius impossibile erit cognosci, & attingi lumine naturali.

196 Dices, peccatum esse priuationem physicam gratiæ, & priuationem rectitudinis moralis, cognosque vt huic opponitur, licet non cognoscatur, vt opponitur gratiæ.

197 Sed contra primo: ergo non cognoscitur peccatum essentialiter; patet hæc consequentia, quia non cognitio prædicato essentiali alicuius, etiam si alia cognoscatur, non cognoscitur illud, quod per tale prædicatum essentiale essentialiter constituitur, verbi gratia, si aliquis homo à longe videatur, etiam si in ipso cognoscatur ratio entis, & substantiæ corporeæ, non tamen cognoscitur homo, quia non cognoscitur ratio animalis rationalis, quod est prædicatum essentiale hominis; essentia enim, vt ait Aristoteles, est sicut numerus, quæ per ablationem, vel additionem alicuius prædicati essentialis mutatur, vt numerus ita vt iam non sit illa essentia, sed alia; atqui per vos non cognoscitur in peccato priuatio gratiæ sanctificantis, quæ est prædicatum essentiale peccati; ergo non cognoscitur peccatum.

198 Secundo contra, quia vna priuatio physica non potest physice opponi formaliter duplici formæ non subordinatæ; sed vnum peccatum mortale, verbi gratia, homicidium, aut furtum est vna priuatio speciei infimæ: ergo nequit opponi gratiæ, & iustitiæ, quæ sunt duæ formæ speciei non subordinatæ. Minor hæc sic probatur; quia vnum speciei infimæ & indiuiduum peccatum vnam indiuiduam speciei infimæ formalitatem debet habere, præcipue si talis formalitas est completa in sua ratione, sed priuatio rectitudinis est vna forma-

litas completa, ideoque illa sola complet peccatum mortale actuale: ergo peccatum solum habet pro ratione formali priuationem rectitudinis; aut dissonantiam contra rationem vt Pater Vasquez asserit, & non simul priuationem gratiæ habituales, alias idem subiectum duplici completa ratione formali essentialiter constitueretur in esse talis, quod est absurdum.

Explicatur amplius quia tota essentia, & formalitas peccati habitualis formalissime sumpta debet per vos mensurari ex formalitate peccati actualis, quia ratio formalissima peccati habitualis est ipsum peccatum actuale formalissimum moraliter permanens, aut est id quod relinquatur moraliter ex vi formalissimæ rationis peccati actualis; sed in peccato actuali formaliter sumpto non datur duplex formalitas, dissonantia videlicet contra rationem, vel priuatio rectitudinis, & simul priuatio gratiæ habitualis: ergo similiter in peccato habituali formaliter sumpto non datur duplex formalitas adæquata, dissonantia contra rationem videlicet vel priuatio rectitudinis, & simul priuatio gratiæ habitualis, vel actualis gratiæ supernaturalis.

Dices, subordinari in genere quatenus conueniunt in ratione boni, gratiam videlicet sanctificantem, & rectitudinem seu rationem naturalem, cui opponitur dissonantia, ac proinde etiam subordinari duplicem priuationem rectitudinis, & gratiæ habituales, &c.

Contra; quia hæc etiam ratione subordinantur iustitiæ & fortitudo, & tamen non ideo homicidium priuatiue physice opponitur fortitudini, & iustitiæ: ergo similiter peccatum habituale non opponitur priuatiue physice rectitudini, & gratiæ habituali ex eo solum quod conueniant sub ratione boni vt sic.

Deinde, quia conuenientia duorum in ratione communi non est propria sub ordinatio, alias leo, & equus quia conueniunt in ratione animalis subordinarentur essentialiter, quod est falsissimum: ergo similiter ex eo quod priuatio gratiæ, & priuatio rectitudinis conueniant in ratione priuationis vt sic, non subordinantur; sed demus subordinari essentialiter, nihilominus non subordinantur tanquam rationes incompletæ, & partiales constituentes vnam rationem completam gratiæ, & rectitudinis, & per consequens neque vtriusque priuatio subordinantur, vt rationes incomplete, sed potius subordinantur vt completæ: ergo ratione talis subordinationis non sufficiunt ad constituendam, neque possunt constituere vnam entitatem, neque vnum peccatum, v.g. homicidium; hæc consequentia sic patet euidenter; quia scientia subalternata, & subalternans subordinantur essentialiter, & nihilominus quia talis subordinatio est rerum completarum ex talibus scientiis subalternante, & subalternata non potest constitui vna specie infima scientia: ergo similiter etiam si gratia, & rectitudo subordinentur essentialiter, ratione cuius etiam vtriusque priuatio habeat subordinationem talis subordinatio non sufficiet ad constituendam vnam infimam specie formalitatem; quia talis subordinatio est rationum completarum.

Vltimo contra, quia peccatum mortale v.g. homicidium est nunc eiusdem rationis quoad formalitatem rationem suam, ac esset in pura natura, si homines in illa conditi essent; sed peccatum in pura natura non diceret priuationem gratiæ sanctificantis: ergo neque nunc dicit priuationem illius quoad formalitatem, & essentialitatem rationis

nam peccati. Maior est certa; quia peccatum mortale non variatur quoad essentiam, & praedicata essentialia, sicut neque reliquae rationes per solam imputationem extrinseci status, & per solam extrinsecam denominationem ordinationis hominis ad finem supernaturalem beatitudinis; quia denominationis illa extrinseca minime conducit ad rationem essentiali intrinsecam & formalem peccati mortalis, ac proinde ablatio denominationis illius non tollit rationem formalem peccati, sed potius per accidens se habet ad illam; sicut verbi gratia, esse dexterum in pariete, aut esse visum per accidens se habent ad destrudendam, & mutandam rationem formalem albedinis existentis intrinsece in pariete; ex eo quod esse dexterum vel esse visum sunt denominationes extrinsecae in pariete, ubi est intrinseca ratio albedinis, sed homo peccator, qui nunc est, solum addit supra hominem peccatorem existentem in pura natura ordinationem illam extrinsecam Dei per actum ordinantem illum ad beatitudinem, propter quam ordinationem dicitur eleuatus homo ad ordinem gratiae, & finis supernaturalis per auxilia diuina providentia praeparata, ratione cuius habet debitum habendi gratiam habitalem; quia adiutus est inuimine supernaturali auxiliorum Dei: ergo peccatum mortale est eiusdem rationis nunc in homine peccatore quoad intrinsecam rationem, & formalitatem eius; praecipue, quia homicidium, furtum, & alia id genus peccata adaequate prohibentur lege naturali; unde lex Decalogi formaliter est lex naturalis, & sic naturaliter prohibet omnia illa peccata, & ratio est quia illa adaequate quoad essentiam, & praedicata essentialia formalissime, & immediate opponuntur naturali conscientiae, lumini rationis, & rectitudini naturali: ergo euidenter sequitur formalissime adaequate, & essentialiter nihil includere supernaturale, neque respicere immediate aliquid supernaturale, sed potius adaequate, & totaliter consistere in sola distantia, aut priuatione rectitudinis naturalis: ergo eiusdem speciei intrinsece, & formalissime esset peccatum in pura natura, ac est nunc in statu eleuationis; & ratio est manifesta, tum quia si includeret aliquid supernaturale non prohiberetur adaequate & totaliter lege naturali; quia naturale nec prohibet, nec directiue, aut praecipitiue attingit aliquid supernaturale, quia supernaturale est supra omnia principia intrinseca naturalia; tum etiam, quia ad peccatum prohibitiue contentum in Decalogo, faciendum secundum omnem grauitatem illius essentialis sola lux naturalis, & vires naturales sufficient. 203

Vnde Ethnici qui nulla illuminatione supernaturali illuminati fuerunt ducti tamen lumine naturali ipsaque cognoscentes furtum, & alia id genus peccata, ipsaque facientes, operique, aut exequutioni mandantes, & vsque ad mortem perseverantes in peccatis, essentiali poena damni aequaliter puniuntur cum catholicis notitiam habentibus de rebus supernaturalibus; sed poena damni, quae consistit in carentia visionis, & amoris supernaturalis correspondet essentiae peccati adaequate: ergo essentialiter, & adaequate, seu totaliter peccatum commissum est ab illis Ethnicis & in hoc aequaliter se habuerunt cum catholicis; quia alias essentialis poena non corresponderet aequaliter catholicis, & Ethnicis, quia inequali culpa non potest correspondere aequalis poena; quia

I. P. Tom. II.

iam index iniuste procederet; vnde Ethnicos ultra condignum puniret; sed non iniuste procedit Deus puniendo aequali essentiali poena, sed iustissime: ergo euidenter sequitur aequalem quoad essentiam culpam commississe Ethnicum, & catholicum; & nihilominus Ethnicus nullam notitiam habebat priuationis gratiae: ergo manifeste sequitur, priuationem gratiae non ingredi essentiam peccati; quia si ingrederetur non imputaretur tota grauitas essentialis Ethnico; quia id solum imputatur ad poenam, quod voluntarie committitur, & id voluntarie committitur, quod cognoscitur, quia voluntarium est à principio intrinseco cum cognitione: atqui Ethnici non cognoscebant priuationem gratiae supernaturalis, eo quod gratiam ipsam non cognoscebant, neque in notitiam gratiae supernaturalis venerant: ergo peccatum commissum quoad priuationem gratiae erat illis inuoluntarium, & non liberum, ac proinde quoad illam rationem non deberet imputari illis ad poenam, unde si priuatio gratiae est pars essentialis, seu inadaequatum essentialia constitutum peccati, inadaequate tantum debet peccatum illis imputari ad poenam, ac per consequens non deberet poena adaequata essentialis peccati, quae infligitur catholicis, illis infligi, sed secundum iustum iudicium Dei adaequata essentialis poena infligitur vtrisque: ergo euidenter sequitur in culpa fuisse essentialiter aequales, ita vtrisque aequaliter fuerit adaequata essentia peccati voluntarie commissa, ac proinde aequaliter essentialiter cognita quoad essentiam; sed non fuit aequalis culpa tam in cognitione, quam in voluntaria commissione secundum priuationem gratiae supernaturalis: ergo poena, & manifeste sequitur, priuationem gratiae non ingredi constitutionem essentiali peccati, sed potius sine priuatione tali adaequate consistere essentialiter peccati malitiam.

Quod autem aequalis poena essentialis tam catholico, quam Ethnico, imo quam paruulo peccato solum originali infecto infligatur, manifeste patet, quia poena damni essentialis, & correspondens essentiae peccati nihil aliud est, (vt inquit Diuus Thomas *quaestione octogesima-septima articulo quarto in prima secunda*, & quod caput est, ita à tota Ecclesia, tanquam dogma fidei admittitur) quam totalis & adaequata carentia beatitudinis supernaturalis; itaque omnes damnati totaliter, & adaequate carent in facto esse beatitudine supernaturali, & ipsa adaequate, ac totaliter priuantur; sed in priuatione adaequata, & totali in facto esse non datur magis, & minus; vnde vnus mortuus non est magis mortuus, quam alius, quia mors est priuatio totalis adaequata in facto esse vitae; nam priuatio totalis, & adaequata excludit quicquid est formae oppositae: sed in tali exclusione non potest dari magis & minus; quia illa exclusio est omnis exclusio; in omni enim, quod includit, quicquid est illius generis, non datur magis, nec minus: ergo in priuatione totali, & adaequata quae est omnis exclusio formae non datur magis, & minus: sed poena damni in quocunque damnato est omnisexclusio totalis, & adaequate beatitudinis: ergo in poena damni respectu omnium non datur magis, ac minus, ac proinde omnes damnati tam Ethnici quam catholici sunt aequales in poena essentiali correspondenti essentiae culpae; & sic omnes erunt aequa-

I t les

les in essentia culpæ, licet non sint æquales in aliis accidentibus culpæ; quibus correspondet pœna sensus; ratione cuius magis pœnæ sensus infligitur Catholico, quam Ethnico ratione voluntariæ amissionis gratiæ, quæ non constituit essentialiter culpam, sed accidentaliter.

Minor liquet, quia homo in pura natura non esset eleuatus ad ordinem supernaturalem gratiæ, ut ex ipso nomine puræ naturæ constat; ac proinde non haberet debitum, seu obligationem habendi gratiam habitualement; unde carentia illa gratiæ, quam haberet, non esset per modum priuationis, neque carentia debite formæ; sicut carentia, quæ datur nunc in homine viatore videndi Deum, non est per modum priuationis, sed negationis proximæ, ac formaliter, unde nullo modo esset ei peccaminosa, nec deberet imputari ei ad culpam; unde peccatum habituale mortale minime includeret essentialiter in pura natura priuationem gratiæ formaliter, in quo nulla dubitatio potest reperiri, ac proinde neque nunc debet includere formaliter, & essentialiter illam, quia nunc peccatum commissum, & tunc perpetratum quoad prædicata intrinseca, & essentialia essent eiusdem speciei: ergo nihil physicum includit peccatum essentialiter, unde non erit physica mutatio in peccatore necessaria ad destructionem peccati habitualis.

204 Quod amplius vrgetur in eo casu, in quo homo haberet gratiam habitualement cum peccato supponendo id, quod materia de peccatis disp. 1. q. 6. late probauimus, posse videlicet Deum conseruare gratiam non obstante peccato mortali, qui casus maxime extrinsecus est ad præsentem questionem, ac proinde ad intelligentiam formalissimam huius questionis sine inconuenienti potest supponi: ex hoc enim supposito certissime conuincitur maculam relictam ex peccato actuali non includere physicam priuationem gratiæ, quomodo ergo formæ & priuatio eiusdem possent esse simul, adhuc diuinitus in eodem subiecto; unde non est necessaria infusio gratiæ habitualis diuinitus ad expulsionem peccati; nam in dicto casu, in quo nollit Deus priuare habitu gratiæ hominem actu peccantem per eandem gratiam ibi conseruatam sine noua intrinseca mutatione posset peccatum remittere, vel immediate post cessationem ab actuali peccato, vel post aliquod tempus ab ipso Deo præscriptum; nam si Deus pro tempore, quo peccatum committitur, desuisset conseruare habitum gratiæ postea infundendo eundem habitum sine vilo actu peccatoris, vel immediate post actum peccatum, vel denique post aliquod tempus Dei arbitrio præscribendum, posset ipse illud peccatum expellere: ergo idem potest facere per eundem habitum conseruatam; quia non est minus dignus, & potens habitus hic conseruatus, quam de nouo infusus ad remissionem peccati.

205 Dices verum esse quod mutatio physica non sit necessaria ex eo quod peccatum includat priuationem gratiæ, sed solum ex eo capite ut tale peccatum constituatur in statu, in quo remissibile sit; nam peccatum quandiu est voluntarium est irremissibile, & ideo fieri non potest, ut actuale peccatum quandiu durat, remittatur; postquam autem peccatum commissum transit, semper manet voluntarium, quandiu homo, qui illud commisit, voluntatem circa illud non mutat per retractionem; non potest autem voluntatem

suam retractare nisi per mutationem physicam actus voluntatis à se procedentis, & ideo peccatum in eo statu permanens semper est irremissibile: ecce solutio tutissima aduersariorum & ut ipsi aiunt suæ felicitatis palladium.

Sed contra, & subito ruit suo ipso pondere huius solutionis perfugium; quia ex hac responsione sequitur euidenter non posse remitti peccatum adhuc diuinitus sine actu peccatoris, etiam per infusionem habitualis gratiæ sanctificantis; quod est aperte contra ipsos aduersarios; nam Pater Vazquez asserit 1.2. q. 113. disp. 207. cap. 3. imo data opera probat his verbis; [sola infusione gratiæ habitualis sine alia dispositione, & actu remitti posse à Deo peccatum mortale, quod probabilior opinio fert.] & paulo post immediate sic ait: [si recte expendantur ea, quæ disputatio- ne 202. 203. 204. à nobis dicta sunt, necessario videtur dicendum, posse Deum sola infusione gratiæ habitualis, si vellet eam infundere peccatori, absque vlla dispositione actus, videlicet remittere totam peccati maculam;] quod latissime probat toto illo capite 3. capite vero 2. antecedenti, hac profert: [Cum duplex sit à nobis assignata forma, per quam homo possit fieri vere iustus, & sanctus coram Deo, nempe habitus gratiæ, & charitatis, & actus dilectionis, consequenter videtur dicendum, posse omnem maculam peccati actionis deleri, aut solo habitu gratiæ infusæ, aut sola dilectione Dei] sic ille.

Quod autem non possit remitti peccatum, supposita illa solutione per solam infusionem gratiæ habitualis sine actu peccatoris, sic patet, quia per vos ad delendum peccatum est necessarium per voluntarium oppositum actus retractare voluntarium peccati; atqui voluntarium ut patet ex eius definitione ab aduersariis tradita, & in omni schola recepta, est à principio intrinsecum cum cognitione; id est debet procedere ab ipso respectu cuius voluntarium est, infusio autem gratiæ habitualis non est à peccatore tanquam à principio intrinsecum producente, & minus est actus ipsius peccatoris; sed tantum est habitus in illo receptus, & à solo Deo actiue infusus: ergo infusio gratiæ habitualis non est voluntaria, & multo minus voluntaria per modum actus, præsertim, quia gratia potest infundi in homine dormiente: ergo illa non est retractatio voluntaria peccati, ac per consequens non sufficit, ut peccatum constitutur in esse remissibile, donec adueniat actus, qui est proprie, & perfecte voluntarius retractans ipsum peccatum commissum.

Dices, infusionem gratiæ non esse voluntariam formaliter, esse tamen voluntariam eminenter.

Sed contra est, quia ea quæ opponuntur in ratione formali requisita ad aliquod esse, non possunt ita se habere, ut vnum contineat eminenter alterum: sed infusio gratiæ opponitur ex diametro & directe rationi formali voluntarij: ergo infusio gratiæ non continet eminenter rationem voluntarij, ut voluntarij. Maior est euidentia in omni genere oppositorum, vna enim relatio creata v.g. Paternitatis, quia relatiue opponitur filiationi non potest continere eminenter filiationem, & quia lux opponitur priuationi tenebris, & calor est contrariè oppositus frigiditati, neque lux continet eminenter tenebras, neque calor frigiditatem, sicut propter eandem rationem curitas non potest continere eminenter rectitudinem, & respectio à priori est, quia vnum oppositum est destructio

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 331

Actum alterius, & expellit ab eodē subiecto illud; atqui id, quod continet eminenter aliud non solum non destruit id, quod eminenter continet, sed potius producit illud, tribuendo illi proprium esse: ergo idem non potest opponi alteri directe, & continere ipsum eminenter directe; consequentia est manifesta, quia idem non potest dare esse & destruere esse; sed si contineret eminenter, & directe opponeretur illi, posset dare esse & destruere esse simul: ergo idem non potest alteri opponi directe, & continere eminenter ipsum, cui directe opponitur.

208 Minor praecipua sic probatur; quia procedere ab extrinseco necessario, & procedere ab intrinseco necessario dicunt oppositionem inter se, unde actus vitalis, & non vitalis opponuntur; quia actus vitalis procedit ab intrinseco necessario, & actus non vitalis ab extrinseco necessario, & ratio est, quia intrinsecum, & extrinsecum ita se habent, ut extrinsecum dicat negationem intrinseci; unde albedo non potest simul intrinsece, & extrinsece constituitur idem subiectum album, ac per consequens non potest esse forma intrinseca, & extrinseca eiusdem, ut videtur est in visione, quia cum possit esse forma intrinseca, & extrinseca, non potest esse talis respectu eiusdem simul; & sic potentiam visum intrinsece constituit videntem, extrinsece autem obiectum visum; atqui voluntarium petit necessario, & ex natura sua procedere ab intrinseco & infusio gratiae habitualis, quia supernaturalis habitus primus in ordine supernaturali, tanquam supernaturalis essentia; ac prima radix omnium operationum; & proprietatem supernaturalium petit non procedere ab intrinseco à subiecto, in quo est, sed solum extrinsece à Deo; tanquam à causa principali supernaturali infundente illam: ergo voluntarium, & gratiae infusio dicunt oppositionem inter se.

Dices, quod licet tunc voluntas non retractet peccatum transactum, neque se mutet circa obiecta praeterita, nihilominus Deus per habitus ipsos eam vnit obiectis à quibus antea auersa erat & auertit ab his, ad quae erat conuersa, & ita vicem actus supplet, licet nec formaliter, neque eminenter contineat rationem voluntarietatis quae est in actu.

209 Sed contra; quia si peccatum prius commissum semper manet voluntarium, etiam si actu praecesserit per solum infusionem habituum, non poterit fieri inuoluntarium aut magis non voluntarium, quam antea erat, cum infusio habitus neque formaliter, neque eminenter sit voluntaria: ergo si propter rationem voluntarij erat irremissibile, etiam per infusionem habituum remitti non poterit sine actu; consequentia clara est, & probatur antecedens; quia ipsa infusio habitus non est voluntaria, quia fit sine actu, & sine consensu recipientis, ut supponitur: ergo per illam praecise expectata non potest mutari voluntas, à priori voluntario, in quo perseverabat; quia voluntarium non tollitur per mutationem nisi illa voluntaria sit eo vel maxime; quod illa mutatio per habitus contraria dici non potest priori voluntarij, quia illa tantum voluntaria dicitur esse quasi actualis ex vi praeteriti actus. Item illa mutatio per habitus tantum est physica, altera conuersio, vel auersio manens ex priori peccato, est moralis; unde non opponuntur, cum sint diuersorum ordinum absolute, ac simpliciter. Praeterea quia illa mutatio per habitus fieri posset etiam in homine actualiter peccante, nulla facta mutatione

I. P. Tom. II.

in ipso voluntario praesentis actus: ergo maiori ratione nulla fiet mutatio in voluntario relicto ex praecedenti actu, ex vi solum infusionis habitus, & mutationis physicae, quae per illam fit.

Denique remissio peccati, si fieri posset per solum infusionem gratiae habitualis in essentia animae, etiam si virtutes non infunderentur potentiis, tunc autem voluntatis conuersio vel auersio à prioribus obiectis non mutaretur etiam physice, quia voluntas non coniungitur obiectis physice, ac permanenter nisi per habitus sibi inherentes; sola autem gratia infusa in animae essentia praecise spectata, non est retractatio prioris peccati, cum non sit actio libera, nec voluntaria: ergo vel ad remissionem peccati non est necessaria illa mutatio in ratione voluntarij, vel si est necessaria per aliquem actum proprium eius facienda est, & ita falsa est doctrina ipsorum aduersariorum de possibili remissione per solum infusionem habitus, atque ita nonnulli defensores contrariae opinionis, ut consequenter loquantur, ab illa doctrina recedunt dicentes non solum non posse peccatum remitti, etiam per habituales gratias infusas sine aliquo actu peccatoris, quo formaliter, vel virtualiter peccatum prius commissum detestetur utique vel per aliquam displicentiam prioris peccati, vel per amorem Dei, vel per voluntatem redeundi in Dei amicitiam, vel acceptandi gratiam eius, si offeratur, vel saltem remissionem eius; ut tollatur voluntarium actuale, quod remanet physice in peccatore.

Sed contra hanc etiam solutionem sic arguitur: 211 mentor; nam totum fundamentum huius necessitatis est actuale voluntarium; quod manet relictum à praeterito actu voluntatis; sed hoc fundamentum est falsum: ergo id, quod in eo fundatur, Minor sic patet; quia vel illud voluntarium, quod actu est relictum ab actu voluntatis praeterito, est actu intrinsecum, & intrinseca denominatio physica, vel extrinsecum; & extrinseca denominatio actualis, sed neque potest esse physice actu intrinsecum: ergo non manet voluntarium actu physice. Minor sic patet; quia quando actu non est ratio formalis physica intrinsece, vel extrinsece, non potest dari actu effectus formalis physicus formalis intrinsecus, vel extrinsecus, aut denominatio intrinseca, aut extrinseca actu; sed actu non existit actus voluntatis (qui est ratio formalis illius voluntarietatis, quae ponitur ab aduersariis) aut extrinsece, aut intrinsece: ergo actu non datur voluntarium extrinsecum physicum, aut intrinsecum, ac proinde actu non dabitur denominatio voluntarij aut extrinseca, aut intrinseca, transacto peccato.

Major est evidens, tum inductione tum à priori, inductione, quia album, verbi gratia, quod intrinsecum concretum est, seu intrinseca denominatio non potest esse actu, si albedo non sit intrinsece actu in subiecto; item materia prima non potest dici animata actu intrinsece, si anima actu intrinsece non sit in illa, quod etiam patet in concretis extrinsecis; unde paries non potest dici visus, intellectus, & amatus actu, aut actu dexter, quae sunt denominationes extrinsecae, si actu non detur visio extrinsece existens extra parietem, respiciens tamen actu ipsum & sic de ceteris; unde ex eo solum quod crastina die futura sit visio, vel heri extiterit, si actu non existit, non potest actu denominare parietem, sicut neque dexteritas, quae heri fuit, & hodie non est, non potest actu denominare dexterum parietem.

T t 2

Et

332 Disputatio XIX. De voluntate Dei.

Et ratio evidens à priori est, quia effectus formalis constituitur essentialiter à forma, cuius effectus formalis est, quare forma non solum est essentia, sed etiam de essentia effectus formalis; sed res non potest esse actu sine sua essentia actuali; quia definitio essentiae hæc est, primum, & intimum constitutum rei, sine quo nec esse, nec intelligi potest ipsa: ergo effectus formalis non potest esse actu sine actuali forma; ita ut si sit effectus formalis extrinsecus actualis nullo modo sit, neque possit esse sine sua forma extrinseca actuali; & si sit effectus formalis intrinsecus actu non possit esse sine actuali forma intrinseca; unde corrupta actu forma necesse est ut actu corrumperetur, & non sit id quod constituitur essentialiter per illam, scilicet effectus formalis illius. Minor illa præcipua sic probatur.

213 Quia actus voluntatis actu non est, sed potius corruptus est, & præterijt omnino: ergo actu non est, neque intrinsece, neque extrinsece in voluntate voluntarium physicum, quod est effectus formalis talis actus.

214 De intrinseca existentia patet manifeste ex corruptione, quam ipsi aduersarij supponunt siquidem dicunt manere hoc concretum seu hic effectus formalis, voluntarium nimirum actu relictum ex actu peccaminoso voluntatis omnino destructo, corrupto, & præterito: ergo actu intrinsece non existit.

215 De extrinseca existentia actuali evidentius patet, quia omnis denominatio physica extrinseca, in aliquo debet esse intrinsece physice actu, ut patet in visione, quæ si extrinseca est respectu obiecti intrinseca est respectu potentie, quod patebit discurrenti per omnia, quod non contingit in actu voluntatis, qui nullibi intrinsece est, postquam destructus, & corruptus est. Deinde quia cum actus voluntatis sit intrinsece, & ex se essentialiter actus vitalis, & immanens, si actu est intrinsece, debet esse in principio, & potentia, à qua fluit, & ex illa denominare extrinsece obiectum; atqui actus præteritus non est intrinsece in voluntate: ergo non est extrinsecus respectu alicuius; vnde prior illa denominatio peccati, & macula non manet vere, & proprie physice voluntaria de præterito, quando per contrarium actum non retractatur, sed solum est verum dicere fuisse voluntariam, non autem esse actu, ac proinde non satis est, ut dicatur de præterito velle homo, quod antea voluit, nec actualiter, nec virtualiter, quia non est principium virtuale voluntarium sine aliquo actuali physico formaliter, in quo virtualiter includatur, virtuale enim in formali continetur; non enim potest calor virtualiter contineri, nisi in pipere formaliter, & actualiter tali, & conclusio non continetur virtualiter, nisi in præmissis actualibus formaliter, neque actus scientificus continetur virtualiter actu, nisi in habitu formaliter actu, & formaliter existente; sic similiter non potest dari actu virtualiter voluntarium physicum, nisi detur actu physico formale aliquod actu, in quo virtualiter actu contineatur, ut est aliqua consideratio, v. g. vel voluntas actualis, quæ virtualiter aliam contineat: igitur eo ipso quod omnino cessat quis ab actuali peccato, incipit ipsi peccatum esse non voluntarium.

216 Quod si quis contendat manere voluntarium habitualiter, dico permanentiam habitualem, seclusa omni reali qualitate, seu dispositione, nihil esse, nisi denominationem præteriti voluntarij, & non actualis, quod minime contra nos est.

Ultimo respondent aduersarij, non existere illud voluntarium Physice, sed moraliter, ut est iniuria, & macula.

Contra, & reddit totum argumentum meum supra factum, scilicet quod quando aliquid ens morale est, ad hoc, ut destruat, non est necessaria mutatio physica intrinseca, sed sufficit mutatio moralis in subiecto in quo destruitur: ergo ad destruendum illud voluntarium quod moraliter tantum manet non est necessaria mutatio physica intrinseca, sed solum moralis.

* Quod amplius explicatur, quia moralis permanentia tantum esse potest secundum quandam imputationem, quæ tantum durat moraliter, vel ratione iniuriæ cui est coniuncta, tanquam accessorium principalem, vel propter reatum pene, cui homo manet obnoxius; tamen quia & Deus potest iniuriam suam condonare, & multo facilius penam remittere, & consequenter non solum non inferre penam, sed etiam tollere obligationem illius, tanquam supremus dispensator, & iudex, ideo potest voluntate sua omnino tollere habituale peccatum quacunque ratione expectatum, non exigendo ab homine, actu quo peccatum commissum fiat involuntarium, sed spectando solum, ut iam non sit voluntarium quod per solam cessationem ab actuali peccato sine aliquo actu posito contrario esse potest.

SVBSECTIO II.

Argumentum principale ponitur quo amplius confirmantur dicta.

Quia Deus poterat per potentiam absolutam non eleuare hominem ad ordinem gratie per dona supernaturalia diuina prouidentia præparata, sed solum hominem creare in pura natura; atqui in pura natura posset remittere peccatum in tali statu commissum sine mutatione intrinseca physica peccatoris: ergo absolute potest Deus tollere, & destruere peccatum per potentiam suam absolutam sine tali mutatione physica; Maior est certissima, neque à Doctoribus potest in dubium reuocari in casu, de quo loquimur, per absolutam nimirum potentiam Dei; clarius enim est hoc non repugnare, cum Deus absolute loquendo libere conferat huiusmodi dona supernaturalia: vnde sicut libere dedit, potuit non dare, & sicut eleuauit, & ordinauit, potuit non eleuare, & ordinare ad finem supernaturalem omnino indebitum creaturis sic ordinatis, & eleuatis; quia ad tantam liberalitatem nulla necessitate cogitur, qui ut infinitus Deus supra omnem necessitatem, & coactionem existit.

Minor illa, in qua est difficultas, sic probatur, quia si esset in illo statu necessaria mutatio intrinseca physica, aut deberet esse per alicuius entitatis supernaturalis infusionem, aut per acquisitionem entitatis naturalis; sed neutra esset necessaria: ergo nulla. Minor quoad supernaturalem entitatem sic probatur; quia Deus est infinite misericors, & potens intra ordinem naturæ sine eo quod consideretur intra ordinem gratiæ: ergo est sufficiens ad vincendum, & destruendum peccatum intra ordinem naturæ; sed si non posset destruere peccatum, nisi infundendo gratiam, & supernaturalem entitatem, non esset sufficiens in ordine naturæ ad delendum peccatum, ac proinde non esset in ordine naturæ infinite misericors, & infinite

infinite potens: ergo sine infusione gratiae, & entitatis supernaturalis potest destruere peccatum. Hæc minor sic probatur; quia malitia peccati simpliciter, & absolute est finita; licet quatenus Dei offensa, & iniuria sit vel infinita secundum quid, vel superioris ordinis ac est iniuria facta creaturæ, sed per vos inter ordinem naturæ sine infusione gratiæ non potest destruere ratione suæ misericordiæ, & potestatis iniuriam illam Deus: ergo misericordia, & potestas diuina intra ordinem naturæ non sunt infinite simpliciter, quia quod sua potestate non potest vincere finitum ut sic, non est infinitum simpliciter; quare si ut Deus sua misericordia, & potestate destruat peccatum, est necesse ut confugiat ad infusionem gratiæ & ordinem supernaturalem, signum evidens est, ut author est naturæ, non habere infinitam potentiam, & misericordiam, quibus peccati maliciam simpliciter finitam destruat, imo debet dici consequenter maiorem esse peccati maliciam quam misericordiam. & potentiam Dei, secundum quod est auctor naturæ, siquidem tota misericordia, & potentia Dei non potest delere peccatum, & destruere eius maliciam: sed hæc non possunt dici vilo modo: ergo dicendum est posse Deum ut auctor naturæ est delere peccatum, ac proinde posse destruere illud sine infusione gratiæ, & entitatis supernaturalis, quæ solam oriuntur à Deo, ut auctore supernaturali.

221 Vergetur; quia si stando intra limites status puræ naturæ non posset deleri peccatum, sed esset necessarium donum supernaturale, non posset tunc homo lumine naturæ ductus sperare, & petere à Deo remissionem suorum peccatorum, sed omnino illi desperandum esset; tunc enim de Deo ea tantum cognosceret homo; quæ lumine naturæ duntaxat de illo sciri possunt: at lumine naturæ donum supernaturale cognosci nequit: ergo neque remissio peccatorum, siquidem hæc per illud tantum fieri potest: ergo cognosceret positive tunc, impossibilem esse talem remissionem, stando intra limites illius status; ac proinde non posset illam sperare, & petere à Deo, sed potius deberet desperare, quod dici nequit.

222 Vnde etiam debet iudicare lumine naturæ maiorem esse malitiam peccati, quam misericordiam, & efficaciam Dei, siquidem tota efficacia, & misericordia sua non esset sufficiens ad remittendum peccatum; ad delendum, & destruendum ipsum.

223 Præterea eo casu etiam cognosceret homo minus potentem misericordem, & clementem esse Deum circa remissionem peccati & iniuriæ contra se factæ, quam esset ipse homo, cum hic in se experiretur, possibile sibi esse remittere inimico iniuriam sibi irrogatam ab illo interdumque imo sæpius illam remittere; Deo autem esse omnino impossibile considerato ut auctori naturæ, ac proinde ipsum Deum nunquam illam remissum, atque ex hoc ipso, quod in se homo experiretur, constaret cogniturum, tunc idem posse Deum, tunc enim sciret homo, non solum honestum esse, sed miris laudibus, & encomiis celebrandum sibi irrogatam iniuriam remittere; ut his non dicam aureis, sed gemmeis verbis eloquentia plenius docuit Cicero, dum alloqueretur Iulium Cæsarem in Marcum Marcellum benignè se habentem, ipsique parentem post bellum civile: Intellectum est enim mihi quidem in multis, & maxime in me ipso, sed paulo ante omnibus, cum Marum Marcellum Senatui po-

puloque Romano, & Republicæ concessisti commemoratis præsertim etiam offensionibus, te auctoritatem huius ordinis, dignitatēque Republicæ tuis vel doloribus, vel suspicionibus anteferre; nullius tantum flumen ingenij, nulla dicendi, aut scribendi tanta vis, tantaque copia, quæ non dicam exornare, sed enarrare Cai Cæsar res tuas gestas possit, tamen hoc affirmo, & hoc pace dicam tua, nullam in his esse laudem amplioiorem, quam eam quam hodierno die consequutus es soleo sæpe ante oculos ponere idque libenter crebris usurpare sermonibus; omneis nostrorum Imperatorum, omneis exterarum gentium, potentissimorumque populorum, omneis Regum clarissimorum res gestas cum tuis, nec contentionum magnitudine, nec numero præliorum, nec varietate regionum, nec celeritate conficiendi nec dissimilitudine bellorum posse conferri; nec vero dissimilissimas terras citius cuiusquam passibus potuisse peragrarī, quam tuis non dicam cursibus, sed victoriis illustrare sunt, quæ quidem ego, nisi ita esse magna esse fatear, ut ea vix cuiusquam mens, aut cogitatio capere posset, amens sum. Sed tamen sunt alia maiora; nam bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easque detrahere ducibus, communicare cum militibus, ne propriæ sint Imperatorum & certe in armis militum virtus, locorum opportunitas, auxilia sociorum classes, comæatus multum iuvant, maximam vero partem quasi suo iure fortuna sibi vindicat; at vero huius gloriæ Cai Cæsar, quam ex paulo ante adeptus, socium habes neminem; totum hoc quantumcunque est, quod certe maximum est, totum inquam est tuum, nihil sibi ex ista laude Centurio, nihil Cohors, nihil Turma decerpit; quin etiam illa ipsa rerum humanarum Domina fortuna in istius societatem gloriæ se non offert, tibi cedit, tuam esse totam, & propriam fatetur, domuisti gentes immanitate barbaras, multitudinem innumerabilem, locis infinitas, omni copiarum genere abundanteis: sed tamen ea vicisti, quæ & naturam, & conditionem, ut vinci possent, habebant, nulla est enim tanta vis, tanta copia, quæ ferro, ac viribus debilitari, frangique non possit. Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate præstantem, non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem hæc qui faciat, non ego cum cum summis viris comparo sed sumillimum Deo iudico, hæc enim res vnus est propria Cai Cæsaris, cæteræ Duce te gestæ, magna illæ quidem, sed tamen multo, magnoque comitatu, huius autem rei tu idem es, & Dux, & comes, quæ quidem tanta est, ut trophæis monumentisque tuis nonnulla vnquam allatura sit finem ætas, nihil est enim opera, aut manu factum, quod aliquando non conficiat, & consummat vetustas, at vero hæc tua iustitia, & animi florescet quotidie magis, ita ut quantum operibus tuis diuturnitas detrahet, tantum afferat laudibus. Et cæteros quidem omneis victores bellorum ciuiliū iam ante æquitate, & misericordia viceras, hodierno vero die reipsum vicisti. Vereor ut hoc, quod dicam proinde intelligi possit auditu, atque ego ipse cogitans sentio, ipsam victoriam vicisse videris, cum ea ipsa, quæ illa erat adepta victis remisisti, nam cum ipsius victoriæ conditione iure omnes victi occidimus, clementiæ tuæ iudicio conservati sumus. Recte igitur vnus inuictus es à quo etiam ipsius victoriæ conditio, visque devicta est.

T t 3 Item

224 Item sciret homo omne honestum de se nullam involvens imperfectionem; multo melius esse in Deo, quam in hominibus: ergo ad minus sciret, non esse alienum à Deo, posse remittere, si vellet iniuriam contra se factam: ergo sciret esse possibilem talem remissionem, & tamen tunc id non cognosceret per ordinem ad aliquod donum supernaturale, nec talis doni cognitio esset medium assentiendi, cui propositioni possibile est Deo remittere peccata mea: ergo præberet assensum illi propter medium cognitum lumine naturæ; hoc nullum aliud esse posset, nisi quod Deus haberet sufficientem misericordiam qua per condonationem peccata remitteret, ut quilibet homo potest iniuriam sibi irrogatam condonare, per hanc igitur tunc Deus illam remitteret.

225 Confirmatur; posse Deum peccata remittere scitur & cognoscitur evidenter lumine naturæ, atque in hanc notitiam devenire omnes Ethnici Philosophi Dei potentiam, clementiam, & misericordiam infinitam enucleando penetrantes, ut patet ex illa Aristotelis exclamatione, iam animam efflantis, ac moribundi, Deum amice ac suaviter alloquentis [causa causarum misere mei.] imo omnes mortales, qui à primo lumine cognitionis Deum salutarunt hoc, ita esse putaverunt; quare preces ad illum pro remissione peccatorum fundere, sacrificia offerre, & holocausta comburere hortabantur, ut constat ex tota antiquitate, ut videre est in Augustino Euguino, Chicheriano de funeribus Romanorum. & manifeste etiam liquet ex Alcorano Mahumetanorum, ubi instituantur ceremoniæ, orationes, & preces, quas *Zambrias* vocant, ad impetrandam à Deo remissionem peccatorum omnium.

226 Quod in hunc modum demonstratur; quia in nobis est perfectio posse remittere offensam, non quidem supernaturalis, sed naturalis, quam nobis inesse lumine naturæ cognoscimus, & manifesto experimento quotidie notamus; atqui hæc perfectio non est à nobis iis, & imparticipata; quia omne quod in creatura est participatum, & creatum est, sicut & ipsa creatura; accessorium enim sequitur principale: ergo participata à Deo, ac proinde est in Deo cognoscibilis lumine naturæ; siquidem ex perfectionibus, quas in nobis cognoscimus, procedimus ad cognoscendas alias, & colligendas similes in Deo conclusis imperfectionibus, invisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, virtus, & divinitas, v. g. ex misericordia nostra potentia, sanctitate, scientia, & bonitate nostra colligimus esse in Deo scientiam, sanctitatem, iustitiam, misericordiam, & potentiam, defectus ac depravatis imperfectionibus, quibus istæ virtutes creatæ admiscuntur; atqui totum hoc non possumus scire, stando intra limites naturæ per medium supernaturale, quia tale medium intra naturæ cancellos minime continetur: ergo per naturale medium, quo conuincamur ad assentiendum possibilem esse in Deo modum naturalem ad remittenda peccata; qui alius esse nequit, stando intra limites naturæ, præter dictam condonationem iuxta dicta supra.

227 Tandem, quia si tunc homo sciret, remissionem peccatorum esse Deo, ut auctori naturali impossibilem, ingens ianua patefieret, aditusque referretur amplissimus, ad hoc ut cultus & obsequium Dei negligeretur ab hominibus uniuersis, post primum commissum, & perpetratum

peccatum, neque amplius curarent homines de virtute cum iam illis impossibilis esset consequutio beatitudinis, quæ solum dignum premium est illius; neque Deum amarent, nisi propter hæc temporalia.

Ut hæc omnia vident aduersarij respondent, 228 reuelaturum Deum se per media supernaturalia remissurum peccatum.

Contra; quia iam hoc est exire ab statu puræ naturæ, & fines naturales persilire, & confugere, aut transgredi ad ordinem supernaturalem: ergo si Deus nollet à tali statu exire, omnia illa sequerentur absurda contra Deum auctorem naturalem, neque vitari possent ab ipso operante, solum ut auctore naturæ, quod dici non potest, quia potentior est in quocunque ordine Deus, quam malitia peccati, neque in ullo ordine potest misericordia infinita Dei vinci, aut euinentissima, & perfectissima liberalitas, & clementia à grauitate peccati finita simpliciter superari, quod contingeret, si Deus intra ordinem naturæ nullo modo posset condonare peccatum, & remittere sibi irrogatam iniuriam quantumvis grauem.

Ais probare hæc omnia, lumine naturæ cognosci Deum posse remittere peccata non vero inde posse inferri, ipsam posse ea remittere in statu puræ naturæ per solam condonationem, cum bene possit cognosci aliquid lumine naturæ quoad an est, & ignorari illud quoad quid est.

Sed contra; quia licet hoc ita sit, tamen cum aliquid lumine naturæ, ut possibile cognoscitur quoad an est, necesse est ut euidenter solatur omne argumentum probans, reduci non posse ad actum, & exequutionem, illud an est; stando intra limites naturæ, alias si nullo modo reduci potest, sed potius implicat, stando intra limites talis status, implicabit etiam sine dubio intra eundem statum, ipsum quoad an est, & ita neque quoad an est poterit cognosci vere illud quoad an est esse possibile, stando intra illum statum.

Ut euidenter patet in euidenti, & certa cognitione Trinitatis, quia enim nullus modus potest dari, per quem stando intra limites puræ naturæ reduci possit in actum cognitio euidens, & certa sacrosanctæ Trinitatis, ideo non solum est impossibilis quoad quid est, stando intra limites naturæ, sed etiam quoad an est, sic enim lumine naturæ non potest cognosci mysterium Trinitatis, neque attingere possumus certe, & euidenter cognitionem certam, & euidenter illius mysterij esse possibilem quoad an est; atque ita nullo alio medio probatur, illam esse impossibilem, etiam quoad an est in pura natura, nisi quia in illa non est possibilis modus, quo fiat, exequutioni mandetur, & in actum reducatur: ergo similiter in proposito.

Aliter respondent aduersarij, adducentes implicationem, quæ reperitur in remissione peccati sine infusione entitatis supernaturalis, quæ implicatio se habet ex parte effectus, qui non videtur factibilis sine forma positiua gratiæ, quia auersio, quæ est in peccato tolli non potest nisi per conversionem.

Sed contra, quia ratio huius responsionis solum videtur conuincere perfectam peccati remissionem quoad omnia damna, quæ nunc inferuntur in hoc statu gratiæ, non posse fieri sine physica mutatione peccatoris per infusionem gratiæ, quod verissimum est, talis enim homo priuante se quando

cardo vera, & supernaturali conversione ad Deum; unde donec illam obtineat, non liberatur omnino ab omni damno quod peccatum intulit; non potest autem iterum conversionem illam supernaturalem comparare sine mutatione physica; non tamen videtur probare ratio illa de remissione quoad formalissimam rationem peccati propterea esse in statu purae naturae; quae tamen sufficeret, ut homo iam non esset in peccato, neque inimicus Deo, nam ad hoc non videtur necessarium, ut qui per peccatum fuit averfus, conversus fiat iterum supernaturaliter, sed satis est ut fiat non averfus; potest autem fieri non averfus, etiam si non fiat conversus; sicut potest esse non inimicus, etiam si non fiat amicus; nam formaliter, & praecise loquendo destructio formae non semper requirit causam formalem contrariam; sed tantum carentiam talis formae.

235 Quia vero in forma privativa videri hoc potest difficile; ideo de aversione intelligi posse dicitur per modum formae contrariae; per peccatum enim fit homo averfus quasi contrarie; quia voluntate sua se avertit, id est privat debita conversione in Deum, & ideo manet odiosus Deo, & inivisus ipsi, & quando hae aversio sub hac ratione durat, non tollitur nunc peccatum; fieri autem potest ut absque conversione positive opposita tollatur illa aversio, ut moraliter contraria est conversioni, vel in ratione purae negationis moraliter, ut si Deus remittat homini priorem offensionem, simulque tollat ab illo debitum habendi talem conversionem, reducendo illum ad statum purae naturae, ut est casus, de quo loquimur in hoc secundo argumento. Vel etiam relicto, & permanente hoc debito, & ordine ad finem supernaturalem, potest contingere, & fieri, ut maneat illa carentia conversionis in ratione purae privationis physicae, & non in ratione moralis aversionis; haec enim includit rationem iniuriarum, quae per remissionem offensae tollitur, & ea sublata non manet fundamentum inimicitiae, neque obiectum illud manet ex se odiosum, vel inivisum, etiam si non maneat gratum, vel amicum.

236 Quod manifestatur clarissimo exemplo humano; quia hoc modo potest unus homo remittere offensam alteri, etiam si illum non recipiat in amicitiam suam, vel bonum aliquid ei communicet; nam licet in hoc efficacior sit voluntas divina, quam humana, tamen non cogitur Deus aut necessitatur omnem suam efficaciam exercere, sed potest id praecise, ac formaliter velle quod ad remissionem iniuriarum, & ad inimicitiam tollendam necessarium est; nihilque amplius volendo; ergo potest velle tantum remittere culpam, & destruere peccatum, nam carentia mali quoddam bonum est, quod potest esse obiectum divini amoris.

237 Eadem illa praecipua & principalis minor quoad acquisitionem entitatis naturalis, seu quoad actum naturalem est certissima, ut patet in statu elevationis ad gratiam, in quo nullus actus naturalis requiritur ad remissionem peccati; ergo neque tunc in statu purae naturae esset omnino necessarius talis actus; quod efficaciter ratione generali sic demonstratur, quia omnis actus, qui requiritur potest ab homine ad remissionem peccati, nunquam est per modum formae expellentis peccatum, nam si contritio à charitate elicitur, quae actus supernaturalis charitatis perfectissimus est, non est forma remittens peccatum, sed solum conditio, ut Concilium Tridentinum definit,

quanto minus poterit esse actus naturalis forma expellens peccatum: ergo solum potest concurrere, vel per modum materialis dispositionis, vel per modum aliquis recompensationis, seu satisfactionis ex parte hominis; vel per modum conditionis necessariae ex Dei institutione; at vero in nullo istorum modorum tanta necessitas reperitur, ut oppositum repugnet simpliciter, vel contradictionem involvat: ergo. Probatur minor, quia dispositio subiecti nunquam est ita necessaria, quin possit Deus sine illa formam inducere, ut supra etiam visum est.

Similiter facile posset Deus omnem satisfactionem obligationem remittere, vel conditionem non exigere; quia licet secundum modum connaturalem merito exigatur, ut moralis remissio in persona ratione utente morali modo fiat; nihilominus cum illa conditio, vel non sit causa propria remissionis peccati, vel ad summum tantum sit disponens, & preparans subiectum ad illud sine illa sufficiat omnipotens voluntas Dei ad faciendum remissionis effectum sine tali conditione, seu mutatione.

Deinde, quia cum in statu purae naturae solum posset exigere actus naturalis mere, & iste non habeat efficaciam ullam ad remissionem peccati propter disproportionem illius respectu huius ad summum acceptaret Deus illum ex mera liberalitate: ergo etiam posset liberalitatem augere, concedendo remissionem sine tali actu; nam remissio semper est aliquid distinctum à mutatione illa physica, quam actus facit in homine, & est ita separabilis ab illo ut stante tota illa physica mutatione; nulla remissio fiat: ergo & converso esset tunc ita separabilis remissio peccati à mutatione physica per actum, ut licet haec non praeccederet, posset illa concedi; quid enim potest ita limitare Dei liberalitatem ut sine illa pravia conditione possit hoc beneficium facere; cum in re sit distinctio, & nulla connexio essentialis appareat.

Ultimo videtur, quia Deus sine actu bono peccatoris praevio compatitur, ut ita dicam misericordiam peccatoris, & misereatur illius, & ideo vocat illum per auxilia congrua, ut convertatur ad ipsum, & aliquando non solum nullo praevio bono actu, sed potius dum peccator maiora operatur scelera, & peccata, quibus magis, ac magis divinam misericordiam irritat, misereatur Deus peccatoris, & convertit ipsum propter suam misericordiam, ut colligunt multi Doctores ex Evangelio ex illis verbis, blasphemabant eum, contigisse bono latroni in cruce pendenti; quod certum est in conversione D. Pauli, qui adhuc spirans minarum & caedis in discipulos Domini furoribus correptus adversus Christum ab ipso conversus est: ergo potest augere misericordiam, & sine aliquo actu remittere peccatum, cum infinita misericordia gaudeat, quae nullis terminis limitatur, aut circumscribitur.

Mirabili comparatione inter omnipotentiam ad creandum; & misericordiam ad condonandum peccatum, probatur haec veritas.

Sed concedamus nullo modo dari in creatura huiusmodi misericordiae genus (quod solum caecutientes, & lippi negabunt, cum frequentissime ipsum oculis usurpemus, quod clarissime experien-

perientia manifestat) certe poterit dari in Deo, & patet breuiter, quia si Deus ex eo quod habet infinitam potentiam potest ex nihilo physico, vt ita dicam, nulla prae-supposita materia, neque materiali dispositione ex parte creaturae, erueret illam adesse Angeli, & creare animum rationalem: ergo similiter propter infinitam misericordiam, & potentiam, quam Deus habet poterit ex nihilo mortali peccati (de quo dixit Ioan. Euangelista, sine ipso factum est nihil, idest peccatum, vt ait Augustinus) & nulla prae-supposita materia, seu motiuo ex parte hominis misericordiae, & dispositione mouente Deum ad exercitium misericordiae, vt est actus contritionis, & retractionis, sed solummodo motus Deus infinita sua clementia, & liberalitate, allectusque motiuo ostendendi infinitos suae magnificentiae thesauros, erueretque ad esse non peccatoris, & creare ipsum quasi moraliter, faciendo illum non inimicum, & odio dignum, ita vt non solum misereatur peccatoris, ac compatiatur, vt sic dicam de miseria illius, sed etiam remittat omnem peccati maculam, & iniuriam sibi factam, & contra se commissam, in quo nulla difficultas, attenta, & ponderata aequa rationis lance profundissima diuinæ misericordiae & magnificentiae abissi, poterit reperiri.

242 Exemplo humano manifestatur aperte; nam saepe contingit, vt ex eo solum quod vnus homo videat miseriam alterius nullo prauo actu ipsius pauperis, compatiatur miseriae illius, & ex compassione ita efficaciter misereatur, vt non solum remittat iniuriam sibi factam, sed & debitum contractum ex mutuo, siue ex emptione, & venditione, siue tandem ex quocunque contractu cautum in indigente, seu paupere illo: sed hoc totum maxima perfectione elementariae, misericordiae, & liberalitatis est, & tanto magis crescit liberalitatis splendor in misere, quanto minus inuenit ex parte pauperis operi mandatum ab eodem, quo moueret ipsam misereantem: ergo perfectius poterit dari hoc genus misericordiae in Deo, quo non solum sine actu peccatoris misereatur Deus, compatiaturque, vt ita dicam, de miseria pauperis ob suam misericordiam, & liberalitatem; sed ulterius progrediatur ostendendo magis, ac magis infinitam excellentiam & virtutem suae misericordiae, augendoque liberalitatem remittat peccatum, destruatque miseriam illius peccatoris, ac funditus extinguat debitum ratione peccati contractum, nullo prauo actu ex parte peccatoris; & ratio est, quam supra insinuavi quod omnis perfectio, quae datur in creatura, cum sit participata à Deo, est in ipso Deo perfectiori, & eminentiori modo, ablatiue omnibus imperfectionibus, reperitur in ipso: ergo si est perfectio huiusmodi misericordiae exercitium, vbi remittitur iniuria, & debitum nullo prauo actu ex parte debitoris, vt sine dubio, & sine controuersia est, sine dubio, aut tergiversatione dabitur in Deo perfectiori modo, ablatiue imperfectionibus.

SVBSECTIO XII.

Tertium argumentum principale ponitur.

243 Sic argumentor, & confirmo amplius, id quod dictum est: Quia vt bene notat P. Suar. tota ratio excogitandi tantam necessitatem huiusmodi actus retractantis peccatum praeteritum supponit

falsum fundamentum, nimirum peccatum semel commissum esse irremissibile, donec sit aliquo modo ab homine retractatum, nam homo non facit illud remissibile per suum actum, sed ipsum natura sua tale est, quatenus est obiectum diuinæ misericordiae, & potestatis, neque vt sit remissibile oportet, vt fiat involuntarium per subsequentem actum, quia nunquam potest esse involuntarium elicitum vt sic dicam, sed solum obiectum, quatenus esse potest obiectum subsequentis displicentiae, illa autem denominatio obiectiua, licet fundetur in actu, qui est congrua dispositio ad placandum Deum, non tamen ostenditur, neque est quasi causa formalis talis remissionis, aut essentialis conditio, vt peccatum sit remissibile, vt ex dictis supra, & ex dicendis infra patebit.

Nunc ergo ex his omnibus talis potest conclusi ratio: nam remissio peccati formaliter, ac precise sumpta non dicit actionem physicam Dei ad extra, sed tantum denominationem ab actu interno Dei, cum respectu temporali ad mortalem effectum factum in homine: ergo per se, & intrinsece non requirit mutationem physicam in homine, cui sit talis remissio: ergo non est talis mutatio simpliciter necessaria ad effectum talis remissionis, quae est vera destructio peccati, seu vera translatio hominis ab statu peccati ad statum carentiae eius, qui à Doctoribus status innocentiae in bono sensu appellatur, licet non sit translatio ad statum iustitiae, sanctitatis, & amicitiae, haec enim separabilia sunt. Primum antecedens probatur, quia loquimur in casibus, in quibus non fit remissio quoad carentiam realem habitus gratiae, quia vel non supponitur talis carentia, vel non interuenit illa, & ideo tolli non oportet, vt ex dictis supra patet, imo etiam nunc remissio peccati est aliquid ultra physicam infusionem gratiae, & ultra omnem actum peccatoris: ergo remissio haec precise spectata non consistit in actione physica Dei ad extra: inde est euidens prima consequentia, quia si ex parte Dei non est actio physica, neque ex parte hominis potest esse physica mutatio, cum haec non nisi ex actione Dei esse possit: secunda item consequentia probatur, quia voluntas Dei efficax est, & sola sufficiens ad remittendum peccatum homini non resistenti per actuale peccatum, etiam si illi non cooperetur per actum contrarium.

Respondent aduersarij adducendo repugnantiam in hoc modo remittendi peccatum, quia esse in peccato nihil aliud est, inquit, quam peccasse, & peccatum non retractasse, sed ex his duobus primum non potest auferri, faciendo quod non fuerit, quia ad praeteritum non est potentia: ergo sine secundo idest sine retractione peccati, vel formali, vel virtuali, vel eminentiali, qualis est in infusione gratiae non potest auferri à peccatore status peccati, seu esse in peccato: ergo sine mutatione physica non potest ille actus auferri.

Sed contra, quia status peccati, seu esse in peccato neque formaliter, neque adaequate explicari debet per illas duas partes, scilicet commissum, & illud non retractasse, vnde in rigore maior propositio in argumento assumpta falsa est, & ab aduersarijs nullo sufficienti testimonio, vel efficaci ratione probatur.

Nos autem probamus esse falsum, quia fieri potest vt peccatum iam commissum, non sit retractatum, sed etiam sit retractatum, & nihilominus homo maneat peccator, & sit in peccato: ergo esse in peccato non dicit illa duo formaliter. Antecedens patet de facto in homine detestante sua peccata per attritionem: & non suscipiente sacramentum.

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 337

Sacramenta, & de possibili in homine contritio; cui Deus nolle remittere peccatum; quod facere posse clarissimum est; quia contritio secundum concilium Tridentinum, *cap. de iustificat.* non est ipsa iustificatio, neque inundatio à peccato; sed solum dispositio ad hoc, ut per gratiam habitalem sanctificetur anima; ratione cuius remittatur peccatum à Deo; unde contritio; & remissio peccati duo sunt realiter distincta, ac proinde separabilia à Deo divinitus: supponamus ergo quod separantur; quia possibili absolute, ac simpliciter sine aliquo impedimento posito in actu nullum sequitur inconveniens: tunc ergo manet homo peccator; & in peccato, non obstante retractione illius.

248 Item è contrario state possent illa duo, scilicet peccasse & non retractasse per contritionem veram, & nihilominus auferri ab homine peccatum, seu esse in peccato; nam in lege veteri, vel naturæ vere dici poterat esse in peccato includere hæc duo, commississe peccatum, & non retractasse illud per contritionem: imo etiam cum illis converti: & nihilominus non recte diceretur formaliter in illis consistere hoc quod est esse in peccato, quia videmus nunc aliquem, qui peccatum commisit; & per contritionem non retractavit; iam non esse in peccato, quia alia via remissionem illius consequutus est, utique per attritionem cum Sacramento; unde neque nunc etiam formaliter dici potest esse peccatorem, seu esse in peccato consistere formaliter in peccasse, & non retractasse saltem per attritionem supernaturalem, quia posset Deus sine tam perfecta attritione, imo sine vlla remittere peccatum de potentia absoluta, saltem per infusionem habitus.

249 Nam talis attritio, seu retractatio potest esse per actum meræ naturæ, ut patet in statu puræ naturæ, & simili actu posset nunc Deus esse contentus, si voluisset; non videtur autem verisimile actum vere naturalem esse conditionem à Deo necessariam ad effectum supernaturalem, vel inherens gratiæ vel gratuita remissionis offensæ divinæ, præcipue cum ille actus etiam nunc requiratur ut coexistens remissioni peccati; sed sufficit præcessisse ut patet in eo, qui antea attritus, postea iustificatur dormiens, vel amens: at vero attritio, quæ præterit, nullo modo abstat, vel diminuit peccatum habituale permanens, sed solum acceptione dei reliquit animam præparatam ad remissionem peccati per Sacramentum recipiendam; quam nunc præbet media gratia ex divina institutione, & posset deus illam præstare, etiam sine habitu gratiæ; ergo etiam sine illo præterito actu, cum nullam mutationem permanentem in anima fecerit quæ sit causa formalis talis remissionis, sed solum fuerit veluti quædam conditio prævia ad hoc ut Deus introducat quasi formam moralem remissionis peccati, quo destruat peccatum; sed deus potest formam, quam introducit, præcurre dispositione introducere per potentiam absolutam, sine vlla prævia dispositione, v. g. potest deus formam ignis nullo præcedente calore introducere in lignum suspendendo concursum, quo conservabat formam ligni in materia; ergo deus potest remittere peccatum sine actu peccatoris retractante peccatum per potentiam dei absolutam, qui quasi conditio prævia est ad talem remissionem.

250 Quod vero additur de retractione eminenti, & in solo nomine consistit, quia re vera per habitum nulla sit retractatio; & est quædam petitio principij: nam hoc, quod est esse in peccato,

I. P. Tom. II.

re definitur; addendo sub distinctione tales negationes, quæ non possint auferri sine mutatione physica, & ita conficta est descriptio ex privata opinione, non vero est vel ratione privata, vel ex communi consensu, vel modo concipiendi desumpta.

SUBSECTIO XIII.

Ultimum principale argumentum ponitur.

251 **Q**uia tota ratio quare adversarij asserunt, requiri mutationem physicam intrinsecam in peccato ad condonationem, & remissionem peccati, est quia non potest dari actus voluntatis divinæ terminatus ad creaturam quicunque ille sit, sine sit remittens, sive prædestinans, cui non respondeat physica, & intrinseca mutatio in creatura, ad quam terminatur talis actus, sed ad remittendum peccatum veniale, & peccatum originale, nõ est necessaria mutatio intrinseca in peccatore, & talis remissio est decretum liberum Dei terminatum ad remittendam talem culpam: ergo iam decretum liberum Dei potest salvari sine mutatione intrinseca: De peccato originali fatetur ipse P. Vazq. qui maxime solet hoc argumentum virgere; nam ipse asserit; Deum posse tollere debitum habendi gratiam in homine peccante originaliter sine aliqua mutatione physica; ablato autem tali debito, manet solum moralitas, quæ sine mutatione physica potest tolli.

252 Minor illa quoad peccatum veniale sic probatur, quia peccatum veniale de facto remittitur sine forma naturæ suâ impossibili cum illo, utique per gratiam, & attritionem, quæ sigillatim, & simul sunt naturæ suæ composibiles cum peccato veniali; & ideo hinc colligimus manifeste, posse Deum solum facere, quod cum illis formis facere potest; tum quia sicut illæ formæ sunt de se insufficientes, ita non sunt essentialiter necessariae, tum etiam quia facta tota illa mutatione Physica adhuc peccatum veniale integrum perseverat; nisi deus velit illud remittere, ac proinde voluntas dei erit ad hoc sufficiens, si velit sola id facere, tum denique quia sicut supra argumentabar, posse deum facere cum sola gratia, vel cum sola attritione, quod potest facere cum utraque simul, quia sicut vnaquæque per se est insufficientis forma, ita & utraque simul, ideoque non est difficilius Deo vincere per pauca, quam per multa Ita nunc argumentamur, sicut deus potest remittere peccatum veniale cum vna mutatione physica de se insufficiente, ita etiam posse illud remittere sine aliqua tali mutatione; quia quando causa secunda talis est, non est difficilius deo sine illa quam cum illa facere quod vult: unde probatio de remissione peccati venialis efficacior est, quam de peccato mortali, nam peccatum mortale de facto nunquam remittitur sine infusione alicuius formæ naturæ suæ impossibilis cum ipso peccato mortali, & ideo ex effectibus non possumus tam efficaciter colligere, an possit peccatum mortale de potentia absoluta remitti sine tali firma, vel omnino sine tali mutatione physica: at vero peccatum veniale de facto remittitur sine forma à natura sua impossibili cum illo solum quia deus sic voluit: ergo etiam potuit velle deus sine illa forma totaliter remittere peccatum.

253 Et ratio à priori est, quia voluntas divina propter suam infinitam eminentiam potest facere in tempore per suum actum æternum, & sine

V V muta

mutatione sui quidquid ad extra fieri potest, siue physicum, siue morale; item potest facere quidquid potest facere homo per suos actus liberos, quod alias bonitati diuinæ non repugnat: potest ergo suas remittere iniurias, seu offensas prout voluerit multo facilius, quam homo possit.

254 Dices, in peccato actuali non solum inueniri rationem iniuriæ, seu offensæ diuinæ, sed etiam intrinsecam inordinationem, quatenus per peccatum recta ratio violatur, & natura ipsa rationalis deturpatur: ergo transacto peccato actuali, manet homo in peccato, non solum quia manet offensus Deo, & dignus odio illius, & consequenter dignus pœna propter iniuriam Deo factam, & non compensatam, sed etiam quia in se manet turpis, & dignus odeo, & pœna ratione actus contra rationem commissi, ita ut licet fingamus in peccato, non esse rationem iniuriæ contra Deum, sed solum illam maculam moralem contra dignitatem naturæ rationalis, quæ potest dici damnum, & iniuria contra illam, nihilominus intelligimus, talem hominem manere in peccato; at vero licet deus offensionem remittat suam, & consequenter per extrinsecam condonationem, auferre possit maculam, quatenus speciali modo reddebat peccatorem dignum odio dei, non tamen videtur posse deum auferre maculam eiusdem peccati prout est contra rationem, & reddit hominem turpem, & dignum odio abominationis, non ex peculiari ratione, & ordine ad deum, sed absolute & in se: ergo non potest radicitus tolli peccatum per condonationem extrinsecam, quia per extrinsecam condonationem solum potest remitti debitum pertinens ad eum, cui iniuria facta est; nam ea de causa potest illam remittere, & consequenter destruere, seu auferre illam deformitatem, quæ in iniuria dei fundatur, quod secus est de altera, quæ ex sola iniuria facta, seu ex nocimento causato contra naturam rationalem relicta est.

255 Sed contra primo & concedamus, relinqui illam maculam ex eo quod ex vi peccati iniuriata, & deturpata sit natura rationalis, sed illa macula, vtpote opposita enti naturali non consistit in priuatione gratiæ, sed in quadam moralitate positua opposita naturæ rationali, vnde absolute, & simpliciter adæquate ens morale est, & moraliter perseverat, sed vt ex primo argumento patet, ens morale debet destitui per mutationem moralem, & non per mutationem physicam: ergo ad illam maculam destruendam solum sufficit mutatio moralis, & non mutatio intrinseca physica.

256 Deinde, ideo deus potest tollere per condonationem, & remissionem peccatum quatenus est iniuria Dei, quia cum deus habeat dominium circa suum honorem, est dominus illius iniuriæ, ac proinde potest condonare illam, sicut v.g. propter eandem rationem potest homo quidem remittere iniuriam contra se factam, quia est dominus sui honoris, qui læsus est per talem iniuriam: atqui deus est essentialiter Dominus, & habet necessarium, & essentialē dominium circa creaturas omnes, tam Angelicas, quam humanas quoad entitates illarum: ergo habet perfectum, & proprium dominium circa bona omnia illorum, quæ sunt accessoria ad tales entitates, quia accessorium sequitur principale, sed inter bona creaturæ intellectualis computatur honor: ergo habet perfectum, & proprium dominium vniuersalissimum circa honorem illarum, ac proinde ratione huius

vniuersalis, & perfecti dominij potest plenè, planè, ac perfectissime disponere de vita, entitate, & honore, seu fama talium creaturarum: ergo potest remittere iniuriam factam contra talem honorem, tanquam principalior creditor debitori contracti ex tali nocimento, & iniuria facta contra talem naturam rationalem, nam vt est evidentissimum axioma qui potest & magis in vno genere, potest & minus in eodem & vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis; sed deus potest remittere iniuriam propriam quod est magis: ergo potest remittere iniuriam suæ creaturæ quod est minus, & quia est dominus honoris proprii, potest ita disponere de illo, vt remittat iniuriam factam contra illum: ergo propter eandem rationem formalem dominij, quod habet circa honorem creaturæ, poterit ita disponere de honore earum, vt possit remittere per condonationem extrinsecam illam iniuriam creaturarum, quæ macula peccati dicitur ab aduersariis.

Explicatur, quia superior ordinis, aut religionis potest remittere iniuriam factam religioso talis religionis, aut ordinis propter dominium, quod habet religio circa talem subditi honorem, & Dominus ita potest disponere de bonis propriis serui, aut mancipij, vt possit remittere debitum alicuius debitoris, quod est in ordine ad tale mancipium, seu seruum propter rationem dominij, quod habet circa illud; sed deus perfectus dominium habet creaturam intellectuales, & circa honorem illius, quam religio supra religiosos, & Dominus circa mancipij bona: ergo a fortiori poterit remittere nocimentum, & iniuriam factam contra illam per condonationem extrinsecam.

Secundo contra sic argumentor cum Patre Suar. 258 & dico falsam esse primam consequentiam illius solutionis: nam licet in peccato sit malitia conuersionis, & auersionis, nihilominus transacto actu peccati, non censetur manere in homine peccatum, prout habet rationem culpæ, nisi quatenus homo ratione iniuriæ Deo factæ illi manet iniustus, & dignus odio eius, quando deus illam non remittit, ratione autem malitiæ conuersionis solum manet obligatus ad pœnam, ita vt si fingamus casum in argumento propositum, quod peccatum factum contra rationem non auertat à Deo, nec sit illi iniuriolum tale peccatum, postquam transfret actus eius, non relinqueret in homine, nisi obligationem ad pœnam sentis, nec redderet illum dignum odij, sed solum vindictæ. Hoc in primis colligo ex doctrina D. Thomæ variis in locis; nam 2.2. q. 20. art. 3. ait, [quod si posset esse conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale,] quod etiam repetit in quad. ibero 5. art. 2. & aliis locis: at vero peccatum veniale vt ipsemet Sanctus docet 1. 2. q. 89. art. 1. non relinquit propriam maculam in anima, quod si aliquam imperfectam maculam relinquit, solum est quatenus aliquomodo imperfecto est aliqualis iniuria, & offensio Dei: ergo data illa hypothese, quod peccatum nullo modo esset offensio, seu iniuria Dei, nullam maculam relinqueret, ac proinde transacto actu, non maneret propria culpa habitualis, sed solum pœna reatus: ergo etiam nunc tota ratio habitualis peccati, vt est culpa, consistit in iniuria Dei, quæ moraliter manet, quæ remissa omnino tollitur ratio culpæ, & homo definit esse in peccato, etiam si possit

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 339

possit manere reatus pœnæ temporalis propter conversionem; unde idem D. Thomas in 4. quæstione 18. articulo secundo, quæstione tertio, sic inquit: [in peccato duo sunt, scilicet conversio ad commutabile bonum, & aversio ab incommutabili bono, & secundum hoc duo sunt effectus peccati: unus est indignatio Dei ad nos aversioni peccati respondens; alius est pœna inordinatam conversionem ordinans.] Ergo ex mente D. Thomæ seclusa aversione à Deo, peccatum non facit hominem dignum alia indignatione, vel odio, sed solo reatu pœnæ.

259 Ratione præterea probatur primo, quia fieri nullo modo potest, nec intelligi, quod remissa tota iniuria Dei, maneat in homine aliquid culpæ: ergo signum est, totam rationem culpæ habitualis in iniuria Dei positam esse: si ergo potest Deus per extrinsecam condonationem propriam iniuriam remittere, per illam etiam potest peccatum quoad culpam omnino delere secundo, quia aliàs sequitur, non totum id, quod in peccato habituali habet rationem culpæ tolli per remissionem Dei, sed aliqua ex parte tolli formaliter, & efficaciter per actum hominis, non solum supernaturalem, sed etiam naturalem; sed per illum detestetur prius peccatum propterea est contra rationem, seu contra naturam rationalem, consequens autem admitti non potest, tum quia Scriptura soli Deo tribuit perfectam, & integram peccati remissionem; tum etiam quia ostensum est, actum, hominis non esse causam formalem remissionis peccati, neque integre, neque ex parte; quod longe certius est de naturali detestatione præcedentis peccati.

260 Denique declaratur ratio diversitatis inter peccatum ut est offensa Dei, vel ut est solum malum in proprio genere; nam esse iniuriosum Dei inducit quandam obligationem satisfaciendi illi, & quamdiu illa obligatio manet, censetur iniuria moraliter perseverare, & reddere hominem in visum Deo & odio dignum; at vero peccatum, ut solum est contra propriam rationem, seu rationalem naturam, licet dum fit, sit deformitas quædam ipsius naturæ, postquam vero transijt, non relinquit aliquam obligationem, nisi ad pœnam; neque etiam est necessarium, ut voluntas maneat conversæ, vel specialiter modo coniunctæ ad obiectum, circa quod peccavit; quia fieri potest ut peccatum nullum habitum, vel dispositionem possit in voluntate relinquat, vel licet relinquat, illam non habet rationem peccati, & præterea auferri potest ab homine sine actione eius per solum condonationem.

261 Neque etiam illa prior deordinatio peccati manet vere, & proprie voluntaria de præsentis quando per contrarium actum non refutatur, sed solum manet denominatio de præterito, quod fuerit voluntaria, quæ satis est ut de præsentis sit peccator dignus pœna propter illam voluntatem, non tamen est satis, ut dicatur de præsentis velle, quod antea voluit, nec actualiter, nec virtualiter, quia non est proprium virtuale voluntarium sine aliqua consideratione, & voluntate actuali, quæ virtualiter aliam contineat: igitur eo ipso quod omnino cessat quis ab actuali peccato, incipit ipsi peccatum esse non voluntarium, esto non possit dici in voluntarium, donec per contrarium actum refutetur, vel displiceat aliquo modo.

262 Quod si quis contendat manere voluntarium vel habitualiter, vel secundum quandam moralem durationem, seu permanentiâ. Respondeo, permanentiâ habituale seclusa omni reali qualitate, seu dispositi-

tione, nihil esse, nisi denominationem à præterito actu, qui voluntarius fuit. Moralisa autem permanentia tantum esse potest secundum quandam imputationem quæ tantum durat moraliter vel ratione iniuriæ, cui est coniuncta, tanquam accessorium principali, vel propter reatum pœnæ, cui homo manet obnoxius propter priorem culpam actualem. Tamen quia & Deus potest iniuriam suam condonare, & multo facilius pœnam remittere, & consequenter non solum non inferre pœnam, sed etiam tollere obligationem, & dignitatem illius, tanquam superius dispensator, & iudex ideo potest voluntate sua omnino tollere culpam, quacunque ratione spectatam non exigendo ab homine actum, quo facta sit in voluntaria, sed spectando solum, ut iam non sit voluntaria quod per solum cessationem ab actuali peccato sine aliquo actu positivo contrario esse potest.

Dices; esse in peccato nihil aliud est, quam peccasse & peccatum non retractasse; sed ex his duobus primum non potest auferri, quia ad præteritum non est potentia: ergo sine secundo, id est sine retractatione peccati, vel formali, vel virtuali, vel saltem eminenti, qualis est in infusione gratiæ non potest auferri à peccatore status peccati, seu esse in peccatore ergo sine mutatione physica non potest ille status auferri.

Respondeo, negando Maiorem quoad secundam partem, ut patet ex dictis in probatione nostræ conclusionis.

Iterum obijcies, esse in peccato includit relationem fundatam in actu præterito: ergo non potest auferri, nisi ablato fundamento, sed illud fundamentum in se auferri non potest: quia fieri non potest, quin actus ille fuerit præteritus: ergo necesse est auferri ponendo fundamentum ali-quod contrarium illi quod non est, nisi retractatio illius actus, quæ retractatio fieri ab homine, vel in homine sine illius physica mutatione non potest.

Ad hanc objectionem respondeo, peccatum habituale consistere in iniuria Dei moraliter existente, & relicta ex peccato præterito, & hæc vocatur ab aliquibus relatio moralis, ab aliis absolutum morale; cum autem iniuria possit tolli sine eo quod sit necessarius actus peccatoris per potentiam Dei absolutam, ut iam dixi; inde est quod ad tollendum peccatum habituale, non sit necessarius actus peccatoris.

Tertio obijcies, quia peccatum remitti non potest, nisi destructo voluntario, quod in peccato essentialiter includitur; voluntarium vero destrui non potest, nisi per motum eiusdem voluntatis contrarium retractantem aversionem peccati à Deo, quid retractatio aversionis à Deo est voluntaria destructio illius, quod voluntarie commissum est; sed non potest destrui per voluntariam aversionem per retractationem quin detur mutatio physica ergo: necessaria est illa: minor hæc sic probatur; quia retractatio hæc voluntaria est per actum physicum existentem in voluntate, & de novo ab ipsa in seipsa productum; sed per talem actum physicum de novo productum aliter se habet physice peccator in voluntate quam antea: ergo mutatur physice per retractationem ipsius peccati.

Ad hanc objectionem patet ex supradictis in fine primæ probationis nostræ conclusionis; ibi enim destruximus, ac oppugnauimus illud voluntarium quod actu esse confingitur ab aduersariis in peccato habituali relicto ex præterito peccato actuali.

268 Sed obiicies tandem cum Patre Vasquez, quia macula peccati non potest tolli per solam condonationem extrinsecam, sed necessaria est mutatio entriseca in peccatore; atqui macula peccati constituit essentialiter ipsum peccatum habituale formaliter sumptum: ergo peccatum habituale formaliter non potest tolli per solam extrinsecam condonationem sine physica, & intrinseca peccatoris mutatione.

Minor, in qua est difficultas, sic probatur, quia aut homo præterita iam actione peccati, semel commissi, manet maculatus, iniustus, & dignus æterna pœna ex natura peccati, & actionis præteritæ, semel commissæ, aut ex sola lege, & voluntate Dei imputantis peccatum; dici autem non potest hominem ita manere ex voluntate libera, & statuto Dei imputantis peccatum: ergo manet ita ex natura ipsiusmet peccati semel commissi. Porro autem hominē ita manere non posse ex statuto, & voluntate libera Dei, patet primo quia non ideo homo turgis, & maculatus, & dignus manet æterno supplicio post peccatum; quia Deus vult ita ipsum manere, sed quia ipse peccavit; nam quamvis Deus nihil circa hoc statuisset, homo qui semel peccavit, mortaliter vere diceretur turpis apud Deum, & dignus æterno supplicio. Adde vix intelligi, nec dum explicari posse, quæ sit imputatio hæc ex parte Dei, qua homo constituitur peccator, alias Deus esset auctor peccati, quia ille est auctor formæ qui est auctor constituens concretum per talem formam: sed Deus per suam imputationem constitueret hominem peccatorem: ergo esset auctor peccati, quod est forma talis constitutionis. Secundo, quia non pendet ex libera voluntate Dei ut homo maneat dignus æterna pœna, aut temporali tantum alioquin nullum peccatum suapte natura esset dignum æterna pœna, aut temporali, ac proinde nullum esset suapte natura mortale, aut veniale, quod est hæreticorum dogma: ergo non pendet ex Dei voluntate, ut homo post peccatum maneat dignus pœnæ; nam si ex voluntate Dei penderet dignitas pœnæ, penderet etiam dignitas tantæ, aut tantæ, maioris, aut minoris pœnæ quod est absurdum, cum igitur dignitas pœnæ consequatur maculam relictam ex peccato actionis, aut si velis, sit ipsa macula relictæ ex peccato, efficitur etiam ipsam maculam statum peccati, & dignitatem pœnæ non manere in homine ex voluntate Dei imputantis actionem præteritam peccati, sed ex natura ipsius actionis ita lædētis hominem, & maculantis.

269 Respondeo huic obiectioni, negando maiorem, ad eius probationem dico, manere ex vi præteriti peccati peccatorem moraliter maculatum, iniustum, & odio dignum, non ex mera voluntate Dei, sed ex natura ipsius peccati, ad id autem quod interrogat Pater Vasquez §. Hinc autem: utrum scilicet Deus remittat peccatum solum remittendo pœnam, aut lapsu temporis, dico remittere maculam peccati remittendo iniuriam, in qua consistit macula, ut supra dictum est; unde ratio formalis destructionis peccati est actus liber Dei, quo vult remittere iniuriam sibi debitam in quo nulla difficultas est, neque ad hoc requiritur mutatio physica in homine, sed solum moralis quia iniuria, quæ remittitur moralis est, ut patet ex supra dictis, unde non tollitur peccatum ex eo solum quod tempus labatur, quia lapsus temporis non est ratio formalis remittendi iniuriam, solum enim necessarium est tempus tanquam duratio, in qua remittitur, nam cum omnia entia

creata sublunaria sint in aliqua duratione temporis, inde est, quod quæcunque mutatio facta in tali creatura, debeat fieri in aliqua duratione temporis, & cum hæc mutatio per quam transit de peccatore ad esse non peccatoris, sit mutatio in creatura, necesse est ut fiat in aliqua differentia, vel duratione temporis, quæ sufficit esse instantanea, quia tota fit simul à Deo, unde immediate post destructionem peccati actualis potest Deus remittere iniuriam, & destruere maculam peccati.

SUBSECTIO XIV.

Amplius supradicta efficaciter arguntur.

Quia Deus efficacissime vult non producere 270 re illis existentiam à parte rei; atqui ex vi talis volitionis efficacis nulla mutatio intrinseca facta est in creaturis possibilibus, neque illis aliquid intrinsecum tributum est per talem volitionem liberam, imo potius ex vi illius vult nihil illis intrinsecum tribuere, quia vult non tribuere illis existentiam: ergo bene potest dari actus efficax liber Dei circa aliquod obiectum quin ponat aliquid physicum in illo.

Quod autem nihil ponat patet, quia vel id, quod 271 ponit, aut est positum, aut negatum, non positum, quia non est existentia, & ante existentiam nihil positum potest creatura possibilis recipere à Deo, existentia enim est fundamentum primum cuiuscunque formalitatis positivæ ponendæ in creatura, imo etiam Deus vult nihil positum ponere in illis, sicut vult existentiam non tribuere ipsis, neque est negatum per modum puræ negationis existentie, quia adhuc supposito tali decreto creatura possibilis manet in esse possibilis; unde non destruitur in esse talis: ergo adhuc manet capax existentie, quare Deus reflexe cognoscit, nolle se dare existentiam possibilibus, etiam si ex se sintabilia, & capacia existentie, quatenus distinguuntur ab impossibilibus, quibus omnino repugnat existentia, ac proinde sunt incapacia omnino existentie; atqui ut destruitur negatio alicuius formalitatis, debet dari in subiecto illius incapacitas ad illam, in quo distinguitur pura negatio à privatione: ergo si in creaturis possibilibus non datur repugnantia ad existendum, non dabitur incapacitas ad illud, ac proinde post decretum non dabitur negatio pura existentie. Item neque ponitur ex vi talis decreti privatio existentie, quia creatura possibilis ex se, & quatenus per modum obiecti antecedit decretum, habet privationem existentie in quo distinguitur à creatura existente, quæ non caret privatione existentie: ergo non ponitur talis privatio ex vi decreti Dei, quia in eodem subiecto non datur duplex privatio eiusdem formalitatis, cum una sufficiat, frustra enim sunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora, præcipue quia de novo non ponitur privatio, nisi destruendo formam oppositam, sed Deus ex vi talis decreti non destruxit existentiam in creaturis possibilibus, quas destruxit existentiam, quam destrueret Deus ex se haberent existentiam, quam destrueret Deus per decretum, quod est falsum.

Deinde, quia ipsi adueriarij asserunt non posse 272 Deum introducere negationem, aut privationem primario, sed secundo in aliquo subiecto

ad introductionem formæ positivæ, Tum quia ipsi assentunt, negationem, sicut non est primario ens, hoc est primario non datur à parte rei non posse primario esse bonam & amabilem; ac proinde non posse primario a mari, & produci. Tum denique quia nemo intendens ad malum operatur; atqui privatio est malum; ergo non potest Deus intendens primario privationem ponere illam in subiecto, sed ex alio capite nullam introducit positivam formam Deus in possibilibus; ergo nullam privationem in ipsis introducit.

273 Confirmatur evidentius, quia in effectibus præsentim moralibus, potest Deus multa libere velle, quæ non faciunt in rebus specialem mutationem physicam realem: ergo non est illa necessaria ad actum liberum rei. Antecedens sic probatur, quia Deus potest transferre dominium alicuius rei, quod habet aliqua persona in aliam &c. ut supra late probatum manet: ergo.

274 Declaratur; quia sine dubio potest Deus primam gloriam dare propter primum actum constitutionis supernaturalis, non solum titulo hereditatis debita filio per gratiam, sed etiam titulo mercedis debita operi, at vero si Deus voluerit utrumque titulum, sive alterum tantum nihil reale additur, vel affertur: ergo decretum liberum potest fieri sine aliqua mutatione intrinseca in creatura.

275 Dices, productionem gloriæ primæ fore realiter distinctam, si daretur gloria titulo mercedis, aut si daretur titulo hereditatis, vel si daretur utroque titulo simul, absolute enim dicunt adversari, transientes actiones Dei, etiam si terminentur ad eisdem prorsus effectus, esse realiter distinctas per ordines reales ad diversos fines intentos à Deo.

276 Sed contra; quia si præsupponetur intra Deum in creata intentio distincta, fortassis in ordine ad illam aliqua probabilitas suaderet, esse distinctam productionem primæ gloriæ; ceterum quia non supponitur intra Deum hæc intentio determinata, & completa per vos, sed completur, ac determinatur per transientem productionem gloriæ non potest esse distincta productio, quia distinctionem realem acciperet per ordinem realem ad seipsam. Etenim productionis ordo ad totum, quod est realiter intra Deum, & in eius volitione secundum hanc sententiam non potest esse distinctus, quia totum est indifferens ad quaslibet intentiones diversorum finium, ideoque distinctio realis in ordine ad diversas intentiones accipi non potest, nisi in ordine ad diversas productiones constitutivas diversarum intentionum, involvitur ergo contradictio inter hanc solutionem, & principia huius sententia.

277 Deinde ex prædicta sententia sequeretur, quemlibet prædestinatum ab instanti conceptionis habere realem formalitatem propriam prædestinationis, & entitative supernaturalem, quamvis neque baptismum neque fidem suscepisset, sed multis criminibus teneretur; unde prædestinatio poneret aliquid in prædestinato, poneret enim actionem Dei creantis animam, quæ actio realiter, & entitative distingueretur à creatione cæterarum animarum per intentionem efficacem dandi gratiam, & gloriam.

Tandem refutatur hæc solutio supponendo, quosdam esse fines intrinsecos, ad quos unusquisque rei natura destinatur; ij autem non possunt esse diversi sine reali diversitate rerum quæ destinantur ad illos, quare de finibus intrinsecis non agitur in presenti, sed de finibus extrinsecis,

quos ab invicem potest agens liberum separare, quemadmodum ignis potest accendi ad comburendum, vel ad illuminandum, vel ad coquendum quo supposito, nullo fundamento nititur distinctio realis inter productiones ignis, ex eo quod destinantur ad distinctos fines extrinsecos, & separabiles ad invicem similiterque productio gloriæ non erit realiter distincta ex eo quod destinatur ad distinctos fines separabiles ad invicem, videlicet dandi hereditatem filio, vel reddendi mercedem operario; clarius deprehenditur falsitas istius solutionis, quando Deus vult non producere, ut supra diximus; tunc enim contraria sententia negationem causalitatis realis accipit pro connotato complementem divinam volitionem, non producendi. Quo supposito, prædicta negatio causalitatis destinari potest ad finem prædestinationis, vel reprobationis, & destinari potest ad incarnationem, vel ad permitendum peccatum, & eligi potest ut medium ad ulteriorem finem, vel non ordinando illam ad alium finem. In omnibus his diversitatibus finium & intentionum, nihil reale diversum esse posset, in connotata negatione causalitatis: ergo distinctæ Dei intentiones diversorum finium reperiri possunt absque diversitate reali creaturarum. Quod totum foret evidentius in decreto, quo voluisset efficaciter ut potuit, nihil producere per totam æternitatem; quod eligere potuit, vel propter exercendum supremum dominium, vel præcise, quia nulla re creata indigebat. Alios autem plures fines intendere potuit per negationem cuiuslibet causalitatis usque ad iustans productionis mundi, & per negationem productionis infinitarum rerum, quæ nunquam sunt producenda.

Deinde sensus litteralis à Deo intentus in singulis locis scripturæ potui esse varius, & multiplex, manentibus eisdem verbis, eademque revelatione Dei quoad totam realem entitatem. Similiterque Mystica significatio legalium figurarum, & operum Christi Domini per Spiritum sanctum intenta varia, & multiplex potuit esse, manentibus figuris, & operibus absque vlla reali diversitate. Potuit ergo Deus distinctas significationes intendere absque vlla diversitate creaturarum. Nisi forte dicas, impossibile fuisse Deum non intendisse quoslibet sensus possibiles, & excogitabiles ab expositioribus; quod alienum foret à veritate, & à mente omnium expositorum eligentium unum sensum alio reiecto, & unam significationem mysticam alia reiecta.

SVBSECTIO IV.

Ex libero inefficaci actu divina voluntatis oppugnat sententia adversariorum.

PRIMO quia Deus inefficaci voluntate vult omnes homines salvos fieri, ipsisque quantum est ex se vult conferre gloriam æternam: sed ex vi huius voluntatis nulla fit mutatio intrinseca physica in gloria, & hæc voluntas est libera, in Deo: ergo ex vi decreti liberi non datur necessario mutatio physica intrinseca in creaturis, ad quas terminatur. Maior est certa, & pater primo ex illo *Ezech. 18.* Nunquid voluntatis meæ est mors impij. Dicit Dominus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat? & in fine capituli [quia nolo mortem morientis dicit dominus, revertimini, & vivite]

V v vite]

vite. [Deinde cap. 33. hæc habet idem Propheta: sic loquuti estis dicentes, iniquitates nostras, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis tabescimus omnes; quomodo ergo vivere poterimus viuo ego dicit Dominus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuatur, conuertimini, & conuertimini, & quare moriemini.] Quibus verbis absolute testatur Dei voluntas, qua vult omnium hominum salutem, etiam infidelium & obstinatorum, seu damnatorum; ad quod perpendenda est illa particula, vt conuertatur à via sua & viuatur, in qua conuersio, & æqualis vita, & non sola potentia conuertimini, conuertimini, sicut præcedens non ad potentiam sed ad ipsam actum extorquendum irrogatur: cum tamen eadem foret miserorum irrisio crudelissima, si aliunde præcipiat Deus quantum ex se est, habere quod puniat æterna morte, & eo sine procurat media permittendi finalem impenitentiam.

279 Dices his verbis solum contineri quandam declarationem diuinæ voluntatis, & non promissionem nostræ salutis.

280 Sed contra primo, quia hic solum intendimus probare dari in Deo, voluntatem in efficacem circa salutem hominum: ergo si hic declaratur talis voluntas cum veritate, & certitudine per vos; manifeste sequitur dari in Deo talem voluntatem.

281 Secundo contra; quia in his verbis contineri promissione salutis nostræ aduertit celestinus primus episcopus. 2. ad Episcopos Gallie cap. 2. dicens: [cum deus ad subueniendum sit paratissimus, & inuitans ad penitentiam, sic promittat peccatori, iniquis; quæcumque die ingenuerit peccator, peccata eius non imputabuntur ei, & iterum, nolo mortem peccatoris, sed tantum conuertatur & viuatur; salutem homini admittit qui mortis tempore penitentiam denegauerit.] Promittit ergo deus, se fore semper ad subueniendum paratissimum, ita vt peccator actualiter conuertatur, & viuatur quantum est ex parte dei, si per hominum non steterit.

282 Secundo probatur verbis *Matth. 23.* [quoties voluit congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluit:] ubi Hilarius *suo can. 24. fine* [frequenter inquit] congregare illos voluit prædicationibus Prophetarum sed frustra hunc impendit affectum, & in calum tanquam gallina congregans pullos suos continere eos sub alis suis voluit; terrena videlicet, nunc, & domestica avis factus quodam corporis sui, tanquam alarum operimento calorem, vt pullos suis vitæ immortalis indulgens, & involatum velut in nouam generationem producat. & post pauca [huius igitur familiaris, ac pæne terrenæ avis more congregare eos intra se voluit; vt qui conditione nascendi editi iam fuissent; nunc alterius generationis ortu, & calore confortantis renati in cæleste regnum tanquam pennatis corporibus euolarent. Quod quia noluerunt, domus eorum vacua, & deserta relinqueretur idest indigni habitatione spiritus sancti erunt.] Nihil itaque deficit ex parte diuinæ voluntatis, vt sub alas actualiter congregentur, sola voluntas resistit humana. Idem clarus ex hoc testimonio colligit Chrysostomus. *hom. 9. de laudibus Pauli, in fine* cuius verba referemus *sect. 5. num. 7.*

283 Tertio Probatur ex illo *Matth. 18. ubi*: [sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, vt pereat vnus de pucillis istis:] ubi Hieronimus. [quotiescumque perierit aliquis ex pucillis, non voluntate Patris perit] clarius D. Thomas in

proprio commentario ait: [minus dicit, & plus significat, quia voluntas eius est vt saluentur]; id quod manifeste deducitur ex superiori contextu; illa namque voluntas cælestis Patris traditur à Christo Domino, tanquam conclusio collecta ex Parabola de centum ouibus, & vna earum errante. Cui proinde subiungit præceptum de correptione fraterna, vt omnes cooperentur, quantum in ipsis est prædictæ Dei voluntati.

Sed efficacius omnibus his probatur ex verbis 284 Pauli 1. ad Timotheum, cap. 2. ubi: [qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus.] In quibus verbis vt optime notauit P. Heriz primo dubium non est in illa particula, vult, significari actum liberum Dei secundo dubium non est in illa particula omnes homines, significare hominum pluralitatem.

Dubitatio autem duplex potest esse; prima erga obiectum illius actus liberi, secunda erga hominum vniuersitatem, an de singulis sigillatim verum sit, Deum ipsis velle obiectum bonum per actum liberum voluit; in vtraque dubitatione pro certo habeo & obiectum volitum esse gloriam, & homines, quibus illam vult, esse omnes sigillatim nullo excepto; prima pars patet manifeste ex contextu Pauli. Nam velle saluum fieri est velle salutem in proprietate sermonis, non vero velle auxilia sufficientia ad salutem; ergo qui affirmat, obiectum eius actus liberi esse gloriam cum omni proprietate recinet mentem Pauli non vero qui affirmat, auxilia sufficientia esse tantum obiectum quoniam illa solum metaphoricè & per tropum sunt salus; quia nimirum possunt esse causa salutis; atqui ex Augustino lib. 3. de doctrina christiana cap. 10. docemur verba scripturæ cum omni rigore, & proprietate intelligere, cum non cogimur ad absurdum ex attenta proprietate: ergo affirmari non debet, obiectum huius actus liberi esse auxilia sufficientia tantum, quæ metaphoricè sunt salus hominis; quod vero ex eo obiecto nullum sequatur absurdum in progressu faciemus manifestum.

Secundo id proba; nam si Deus nollet salutem 285 hominum sed tantum significare se velle ratione præparationis mediatorum non obsecraret Apollonius pro omnium salute vota facere: Probo hæc consequentiam, quoniam si in Deo non esset voluntas gloriæ, per quam serio & ex animo exoptaret hominum salutem, Paulus non contineret solidum, atque reale motuum orandi pro omnibus, sed solum significatum, & simulatum. Tertio proba ex illa Paulina causali; vnus enim Deus, in qua ideo allegat Dei vnitatem vt moneat nos fundere preces vt intelligamus vnum Deum esse omnium hominum creatorem, promissorem, & Patrem, qui vt summe bonus homines suos quasi filios amat, ac saluos esse cupit, quantum est ex parte sua. Qua ratione optime nos mouet ad fundendum preces pro singulis hominibus, nullo excepto; quod si in Deo non esset desiderium liberum, quo vere euperet salutem hominum, non proponeret solidum motuum sed inane.

Tertio ex alia causali vnus, & mediator Dei, & hominum; ex qua ita formatur ratio, Deus ita cupit nostram salutem, vt pro eius conuersione filium suum mediatorem nobis donauerit: ne debetis fidenter preces fundere ad Deum ergo debetis saluos fieri, tam bonum, qui vt consequamini salutem, præordinavit Filij sui incarnationem. Vnde ex

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 143

ex hoc contextu convicti graviores Theologi, atque Pauli expositores in hanc mentem conspirarunt; ita Benedictus Iustinianus gravissimus commentator epistolarum Pauli; ita Cornelius à Lapide eruditus & subtilis, P. Salmeron *disp. 5. in 1. epistol. ad Thimot.* §. est ergo quadam voluntas: *Estius in hunc locum.* & Stapleton *in epist. Pauli ad Roman. cap. 9. num. 19.* Ita quoque nostri Scholastici Pater Molina elegantissime in hunc articulum. 6. & in concordia. 9. 14. art. 13. *disput. 10. & disput. 23. membro. 2.* P. Suarez 1. p. lib. 4. de predestinatione. lib. 1. & 2. P. Lessius de auxiliis. *disp. de prædestin. & reprobatione Angelorum & hominum. sect. 6. in 1. assert.* P. Vazquez. 1. p. *disp. 85. cap. 2. 3. & 4.* P. Salas tom. 2. in 1. 2. tract. 11. *disp. 2. sect. 3. post. tertiam conclusionem.* P. Arrubal *disp. 50. cap. 2.* Mitto omnes recentiores Thomistas, quoniam ab his Doctoribus res hæc nervosè confirmata, & copiose locupletata est. Expendat lector quamnam sit maioris momenti auctoritas; an horum præclarissimorum Doctorum qui magnam in Paulo ex professo operam posuerunt, an eorum antiquorum scholasticorum quos pro se adducit is fuscitator eius opinionis, qui obiter, & transeunter rem tractarunt, sed nec hoc iure concedi debet oppositæ parti, quoniam, ut dicimus *infra. num. 70.* ea quoque auctoritas à nobis infingenda est ubi videbimus merito P. Molinam dixisse eam opinionem esse auctoritate destitutam.

287 Hoc idem docent D. Damascenus. lib. 1. de fide. cap. 29. explicans verba Pauli supra adducta, ibi: [quin illud quoque nos ne fugiat Deum, ut bonitate præstantem primarie quidem omnes homines servari, ac regni sui compotes esse velle; nec enim supplicij, ac cruciatus causa, verum ad hoc ut bonitatis ipsius participes simus, nos effinxit.] Quid clarius, & evidentius; prosequitur ipse Damascenus, [neque latendum est, eum præcedenter velle omnes salvari, & regnum eius consequi, nec enim ad puniendum nos plasnavit, sed ut efficit bonitatis suæ participes.] In quibus verbis per illam particulam *præcedenter*, significat voluntatem antecedentem Dei, seu inefficacem terminatam ad nostram salutem, & regnum æternum; Clarius tamen ipse Damascenus sic loquitur in *Dialogo contra Manich. pag. penult.* ibi: [neque enim cur sceleratus penas luat iudex causa est, etiamsi ipse volens sententiam ferat; verum is, qui facinus admisit, poenam sibi ipsi accersit; iudex autem iustitiæ causa est, iustitiam porro bonam rem esse constat; quamvis enim volens iudicat, non tamen primarie voluntatis ratione iudicat, sed secundaria: primarie namque Deus ex seipso vult omnes homines salvos fieri, atque ad veritatis agnitionem venire; cum autem peccamus vilitatis nostræ causa, nos castigari vult. Ita primaria Dei voluntas bonitatis est, secundaria iustitiæ.] Ergo secundaria, seu consequentis voluntatis obiectum est tale, ut non sit bonum, neque amabile ex ipso Deo, sed occasione earum rerum, quæ contingunt. Contingentia vero sic esse libera, ut non sint necessaria, neque ad vnam partem determinata Damascenus sæpe notat.

288 Ratio autem huius à priori est; quia maxima honestas datur in volitione mediorum ex intentione finis honesti: ergo volitioni divinæ amorem huius honesti obiecti negare non debemus; consequentia hæc patet, quia sicut scientia Dei propter infinitatem in ratione scientiæ cognoscit omne cognoscibile, ita volitio divina amat omne ama-

bile, in quo nulla est imperfectio: ergo negandum non est dari illam in Deo. Antecedens manifestum est; nam producere creaturas, ut glorificent creatorem, maxime honestum est; ergo non potest non à divina volitione amari; præcipue quia hoc univrsum propter hominem, & homo propter beatitudinem condita sunt: ergo.

Iste autem amor non potest esse efficax, quia 289 efficax voluntas Dei semper impletur ac consequitur id, quod vult, sed gloria omnium hominum nullo excepto, non mandatur executioni, licet velit Deus quantum est ex se, ut executioni mandetur: ergo talis voluntas gloriæ omnium hominum non est efficax, sed inefficax; cuius inefficacia sic explicatur; quia affectus, qui dicitur inefficax respectu alicuius, ut est volitio talis finis, & ex qua operatur amans illum, ita se habet, ut ex vi illius non consequatur finem ut in calu nostro contingit respectu Dei; quod non est propter defectum in volitione, aut in medio appposito, sed propter defectum creaturæ liberæ; cum vero Deus sic operatur ex intentione finis, & simul ex electione mediij apppositi, semper causalitas distincta est propter essentialem ordinem, quem habet & ad intentionem inefficacem, & ad electionem ab ea, qua produceret, si Deus ex unico tantum ex illis actibus operaretur; in quo calu distinguenda est duplex voluntas in Deo, alia est intentio inefficax finis, seu gloriæ, alia electio efficax: hæc vero volitiones distinguuntur à nobis per obiecta; nam prior comparatur ad gloriam, & beatitudinem; posterior ad auxilia quæ sunt medium ad talem finem: quia vero obiectum electionis executioni mandatur, futurum que redditur ab æterno efficax volitio dicitur, nam absolute vult Deus tribuere plura auxilia congrua, & innumera sufficientia, ut videre est in reprobis, quibus Deus de facto concessit in vita auxilia congrua plura, & innumera sufficientia ex intentione antecedenti dandi omnibus gloriam, id est quia Deus quantum est ex se volebat omnes homines salvos fieri, etiam reprobos, elegit efficaciter alio decreto talia media, quibus si vellet reprobi cooperari in gratia discederent, & compararent beatitudinem; quia vero talis electio fuit causa, ut auxilia illa ex possibilitate transirent ad futuritionem ab æterno, ad actualitatem in tempore, ideo vocatur efficax.

Cum autem ex alia parte obiectum intentionis v. g. gloria omnium hominum nunquam sit 290 exiturum, neque unquam transivit ad esse futurum, sed potius absolute relinquendum sit in statu possibilitatis, ideo inefficax dicitur talis intentio, ut distinguitur ab electione.

Dices, talem intentionem non extendi ad omnes 291 homines, etiam reprobos, sed solum ad prædestinatos, cuius gloria futura fuit ab æterno, & existit in tempore, ac proinde esse efficacem, & non inefficacem, quia in deo nulla datur voluntas inefficax: illa autem particula omnes homines, non debet intelligi ita univrsaliter, ut loquatur etiam de reprobis, sed solum ita debet explicari, ut ex omnibus aliqui amentur ad beatitudinem, videlicet, qui de facto consequuntur illam, eo modo, quo dicitur, omne animal fuisse in arca Noë.

Sed hæc explicatio est aperte, & immediate 292 opposita contra sanctos Patres, & præcipue contra D. Chrysostomum *homil. 9. de laudibus D. Pauli. tom. 3. in fine*, ubi sic ait: [ipse quidem vult omnes salvos fieri, at non omnium voluntas eius voluntati obsequitur, neque ab eo aliquis

cogitur, vnde & ad Ierusalem sic dicit, Ierusalem, Ierusalem quoties volui congregare filios tuos & noluiti; vides quod Dominus saluate nos vult, nos autem quia nos ei non adiungimus, maneamus in interitū; Deus autem paratus est ad saluandum hominem non in voluntarium, neque non volentem.] Ecce quomodo D. Chrysostom. his verbis aperte docet, omnes homines Deum velle saluare, etiam reprobos, & non stare hoc ex parte dei, sed potius ex voluntate ipsorum, qui nolunt tali voluntati cooperari: vnde talis voluntas, quæ executioni non mandatur propter culpam eorum, non potest esse efficax, sed inefficax.

293 Audiamus Augustinum, lib. de spiritu, & litter. ad Marcel. capite 33. vbi his verbis mirifice hanc veritatem declarat: [vult autem Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire; non sic tamen vt eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male vtentes iustissime iudicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra voluntatem dei faciunt; cum eius Euangelio non credunt, nec ideo tamen eam vincunt, verum seipsos fraudant magno, & summo bono multisque pœnalibus implicari experturi in suppliciis potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt.] Vbi aperte D. Augustinus docet, contra voluntatem dei facere reprobos, qui non credunt, neque saluantur propter sua scelera: ergo ex Augustino datur voluntas in deo, qua vult, damnatos bene operari vt talibus operibus vitam æternam consequantur; sed hæc voluntas non potest esse efficax, alias executioni mandaretur & impleteretur ad vnguem; quia nemo est, qui possit resistere voluntati eius; sed hæc voluntas non impletur, sed potius ei resistit peccator, & oppositum illius executioni mandat ipse: ergo talis voluntas est inefficax quæ omnia P. Prosper fidelissimus discipulus Augustini his verbis docet, lib. ad capitula Gallorum sentent. 8. [Item qui dicit quod non omnes velit deus saluos fieri, sed certum numerum prædestinatorum, durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inexcrutabilis gratiæ dei; qui & omnes vult saluos fieri, atque in agnitionem venire veritatis, & voluntatis suæ propositum in eis implet quos præcitos prædestinauit.

Ecce quomodo D. Prosper reprehendit coarctantes vniuersalitatem verborum Pauli ad certum numerum hominum, asseritque durius loqui qui ita coarctat diuinæ misericordiæ largitatem, quam decet tantam magnificentiam, vnde lib. 2. de vocatione Gentium, cap. 19. explicans locum hunc Pauli sic ait: [non oportet, nisi perpetuum, æternumque sentiri secundum eas mensuras, quibus Deus dona generalia specialibus nouit cumulare muneribus, vt & qui exhortes gratiæ fuerint, de sua nequitia redarguantur, & qui eius lumine enituerint, non in suo merito, sed in Domino gloriantur.] Ecce in his verbis illud vult omnes saluos fieri, etiam pertinere docet ad exortes gratiæ comprehendendo reprobos, & capite 23. explicans eundem locum etiam vult in ea sententia paruos comprehensos. [Non irreligiose inquis, arbitror credi, neque inconuenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper vniuersis est impensa nationibus.] Quis autem dicat in his verbis non comprehendi plusquam prædestinatos, & cap. 25. sic ait: [siue igitur nouissima contemplantur sæcula, siue prima, seu media rationabi-

liter, & pie creditur, omnes homines saluos fieri deum velle, semperque voluisse, & hoc non aliunde monstratur, quam de his beneficiis, eaque prouidentia Dei, quam vniuersis generationibus communiter, atque indifferenter impendit.] Ecce Prosper egregie colligit ex beneficiis gratiæ indifferenter omnibus impensis voluntatem generalem Dei omnes saluos facienda; nam vt illa ex sua natura ordinatur ad eum finem, ita ex voluntate Dei.

De Chrysostomo mihi dubitare non licet, in 294 nostra esse sententia primum, quia hom. 1. in epist. ad Ephes. ita ait: [secundum propositum voluntatis suæ perinde est, quia vehementer velle fieri, hoc ipse erat desiderium,] & infra, [hoc est quod mirum in modum cupit vehementer, desiderat nostram ipsorum salutem.] Nihil clarius dici potuit, & homil. 7. in 1. epist. Pauli ad Thimot. explicans nostra verba, [imitare (inquit) Deum tuum; nam si omnes ille vult saluos fieri, merito pro omnibus operatur, nihil desiderat ex his, quæ apud nos sunt, nisi nostram salutem, hanc vehementer vult, &c.] Nihil euidentius possem ego ipse excogitare ad meam sententiam confirmandam; nam ideo ait Chrysostomus, orandum esse pro omnibus, etiam reprobis, quia omnes etiam reprobos vult Deus saluos fieri.

Nec quæ ab aduersariis expenduntur pro sua 295 sententia alienius momenti sunt; quia licet concedamus, Deum non vehementer cupere salutem omnium etiam reproborum; nihilominus non potest dubitari, quod saltem inefficaciter amet, & desideret salutem reproborum; vt euidenter patet ex testimoniis Sanctorum Patrum à nobis adductis, quod clarius liquet ex verbis Augustini ad articulos sibi falso impositos; ibi: [sincerissime credendum est atque profitendum; Deum velle vt omnes homines salui fiant; siquidem Apostolus, cuius ista est sententia, sollicite præcipit, quod in omnibus Ecclesiis piissime custoditur, vt Deo pro omnibus hominibus supplicetur, ex quibus quod multi saluantur, saluantis est donum.] Quid clarius & expressius, quod etiam docuerat ante Cyprianus de Oratione Dominica, dum interpretatur petitionem tertiam, fiat voluntas tua, ibi: [potest etiam sic intelligi, vt quoniam mandat dominus, inimicos diligere & pro his quoque qui nos persequuntur, orare, petamus & pro illis, qui adhuc terra sunt & necdum cœlestes esse caperunt, vt circa illos voluntas Dei fiat merito & nos qui esse debemus deo Patri similes, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos & pluit super iustos, & iniustos; sic Christo monente, oramus & petimus, vt precem pro omnium salute faciamus, vt qui adhuc sunt prima natiuitate terreni, incipiant esse cœlestes ex aqua, & spiritu nati,] fidei-
lium igitur oratio, quam Christus Dominus imperauit fieri pro salute omnium, etiam infidelium probat voluntatem Dei conferendi salutem bonis, & malis quantum ex se est, hæc enim voluntas dei est exemplar, & causa efficiens istius præcepti.

Ergo saltem simplici complacentia, & ineffica- 296 citer Deus vult salutem omnium hominum etiam damnandorum; quia Deus vult eorum salutem; atque non datur medium inter voluntatem efficacem, & inefficacem: ergo si non vult efficaciter per vos, saltem erit inefficax voluntas saluandi omnes; quod expresse docuit Ignatius epist. 6. ad Philadel. non procul à principio his verbis: [Oportet se-
parari ab infidelibus, & monere eos, & ad peni-
tentiam

tentiam prouocare; si forte audiant, & acquiescant. Amator enim hominum & Deus noster, & vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Propter quod & solem oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos; cuius utilitatis etiam Dominus volens esse imitatores dicit, estote perfecti, sicut Pater vester celestis perfectus est.] Vide generalitatem diuinæ voluntatis ad omnes homines, unde nascitur generalis obligatio exhortandi omnes, & orandi pro omnibus. Quod autem hæc deat propter penitentiam omnibus hominibus, & de quibuscunque peccatis possibilem miserationem Dei, clarius constat ex eodem Ignatio *epistol. ad Smyrneses, inter medium, & finem*, dicente: [omnia quæcunque agitis, & facitis iam mirabilia sunt, vt corrigamus nos in Deo cum tempus habemus penitendi. Quod enim incertum est, non habet confessionem;] nimirum tempus mortis secundum illud *Psalm. 6*: [quia non est in morte, qui memor sit tui.]

297 Irenæus *libro quarto, capite 71* ait: [vis à Deo non fit, sed bona sententia adest illi semper, & propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus, possit autem in homine potestatem electionis.] Ponderat primo, bonam sententiam Deo semper adesse, quantum ex se est, vt velit, ac desideret omnibus bonum; secundo inde prouenit, etiam bonum consilium dare omnibus. Deinde iterum, atque iterum Irenæus repetit, Deum omnibus dare bonum.

298 Ephrem *Cirrus serm. de vita religiosa, atque monastica pag. 6*, sic ait: [Deus animarum nostrarum vulnera sanat spiritusque à nobis mirabiliter suffert; omnes enim nos saluare cupit, & omnes regni sui hæredes, & possessores fieri desiderat, vult etiam voluntatem nostram, atque propositum, à se laudari, certis quanto desiderio salutem nostram sitiat, quanto opere nos saluare cupiat, qui pro omnibus operandum esse præcipit.]

299 Dices, quod cum nesciamus, quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat, sic etiam affecti debemus charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri & oremus pro omnibus, vt salui fiant, quod aliter contingeret si certo cognosceremus, qui essent reprobi, & qui prædestinati. tunc enim solum deberemus orare pro prædestinatis;

300 Sed contra, quia si de alicuius hominis reprobatione nobis certo constaret pro illo non esset ita orandum, vt illius salus peteretur à Deo per desiderium prorsus inefficax, & petitionem prorsus absolutam adhuc tamen orandum esset petendo illius salutem per desiderium, quantum est ex parte nostra omnino efficax, & petitionem quantum est ex parte nostra omnino efficacem; cæterum simpliciter inefficacem, quoniam ex parte illius reprobi propter illius liberam maliciam defutura erat efficacia, licet nihil ex parte nostræ voluntatis, aut charitatis deficeret.

301 Probat hoc exemplo Christi Domini, qui *Lucæ 23*, pro omnibus crucifigentibus orauit; quorum his, qui prædestinati erant efficaci voluntate desiderauit, obtinuitque penitentiam, gratiam, & beatitudinem, cæteris autem efficaci voluntate desiderauit, obtinuitque remedia, quæcunque simpliciter necessaria, vt v.

I. P. Tom. II.

niam actualiter consequerentur, nisi per ipsos staret, unde Hieronymus ad illa verba *Isaia 27*, [idcirco super hoc dimittetur iniquitas Domui Iacob. Propter hoc (inquit) id est, propter Christi orationem auferetur peccatum eius, si voluerit agere penitentiam; & merebitur benedictionem Dei qui sibi maledictionem fuerat imprecatus;] dicens: sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Theophilactus *Luc. 23*, ad illa verba: [Pater remitte eis, nesciunt enim quid faciunt,] ait: [& utique dimissum fuisset eis peccatum, nisi deinceps in incredulitate mansissent,] quare supponit illis possibile fuisse actualiter obtinere veniam, si vellent. Idem colligitur ex Cypriano in sermone de Passione, inter medium & finem, dicente, Christum Dominum in cruce pendente orando impetrasse supplicij dilationem, & penitentiae locum, & petisse, vt aperirentur oculi eorum. Et ex sequenti contextu constat Cyprianum agere etiam de illis qui obstinati permanferunt in incredulitate. Itaque ex his omnibus manifeste colligitur, Christum pro omnibus etiam reprobis orasse, etiam si sciret, qui essent reprobi, & qui prædestinati, quia ipse Christus, qui pro omnibus orabat, sciebat, Deum non solum salutem prædestinatorum velle, vt his verbis docuit S. Clemens Romanus *libro 1. constitum. apostolicar. cap. 59*, ibi: [Nos ergo qui digni facti sumus vt essemus testes aduentus ipsius cum Iacobo fratre Domini, & aliis Septuaginta duobus, & septem diaconis eius ex ore domini nostri Iesu Christi adiuuimus, & perfecte scientes dicimus, quæ sit voluntas Dei bona, placens, & perfecta per Iesum Christum nobis demonstrata, vt nullus intreat; sed vniuersi homines vniuersi sententia credentes ei & vniuersim laudem ferentes in eum viuant in æternum.] In his verbis Clemens clare tradit tanquam acceptam ex ore domini nostri Iesu Christi Deum velle vt nullus hominum intreat, & quod vniuersi viuant in æternum; cuius euident argumentum est, Christum non solum pro prædestinatis, sed etiam pro reprobis sanguinem fuisse; ergo, certissimum est dari actum inefficacem in Deo; etenim cum actum liberum Theologi omnes diuidant in efficacem, & in inefficacem non solum in creaturis, sed etiam in diuinis eligi debet opinio, quæ hæc membra illæsa custodiat, non quæ euertat; quod si ex ea opinione efficeretur, omnem actum inefficacem liberum à diuina libertate tollendum esse, potius deferenda foret opinio, ex qua hoc absurdum inferretur, quam audacter pronunciare, nullum esse actum liberum inefficacem in Deo; nam quoties Deus vocat peccatorem, intendit conuersionem, desiderat, & amat penitentiam eius, vt expresse docuit Apostolus Petrus *epistol. 2. cap. 3*, ibi: [deus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reuerti.] Salus vulgare est illud Ezechielis, *c. 18*,] nunquid voluntatis meæ est mors impij dicit dominus deus, & non magis vt conuertatur à viis suis.] Sed quoties Deus vocat peccatorem ipse non agit penitentiam, quia aliquando agit, aliquando non; ergo negari non debet intentio quo vocatus non agit penitentiam, intentio penitentiae inefficax libera.

Minor illa prima, & præcipua, in qua est tota difficultas, sic demonstratur, inquirendo ab aduersariis quam specialem mutationem realem intrinsecam faciat Deus in hominem per

X x

tatem

talem actum inefficacem, nam si nullam efficit, dabitur iam actus liber sine mutatione intrinseca, ex quo arguimus, dari posse actum efficacem sine mutatione intrinseca physica. Nec potest specialis repugnantia in illa assignari; imo facilius in illa intelligitur, quia intentio quatenus distinguitur ab imperio voluntatis circa omnipotentiam, ratione cuius omnipotentia influit in existencias rerum, & datur illa mutatio nullam aliam mutationem facit in obiecto, præter logicum transitum de statu possibilitatis ad futuritionis statum, talis autem transitus denominatio solum extrinseca est, ut late probauimus in metaphysica; unde mutatio intrinseca non datur ex vi illius actus; si vero aliqua specialis responderet illi actui, signetur quanam illa sit; ego vero ostendo nullam esse posse; quia vel illud, quod fit per hanc intentionem est aliqua mutatio pertinet ad ordinem naturæ, & hoc non, quia eadem omnino natura rationalis cum omnibus proprietatibus sibi connaturalibus posset à Deo creari sine tali intentione; sed tantum ut frueretur naturali fine. Vel illa mutatio est supernaturalis; & hæc in primis non semper fit in omni homine ordinato ad illum finem; multi enim homines nunc procreantur à Deo, in quibus nulla mutatio realis supernaturalis fit in toto tempore vitæ, ut patet in multis paruulis; neque est incredibile idem contingere in multis adultis infidelibus. Et deinde quando talis mutatio fit, non fit proxime, & immediate per illam intentionem; nam illa intentio est generalis ex se, & eadem respectu omnium, & mutatio gratiæ non est eadem respectu omnium: fit ergo in vnoquoque non per voluntatem dandi hanc, vel illam gratiam ut iidem Auctores fatentur, quæ voluntas sufficeret ad totam illam mutationem realem faciendam, si sola necessitas ipsius effectus secundum se expectetur: ergo illi intentioni nulla responderet in effectu specialis mutatio realis, quæ ex vi illius immediate resulteret.

Dices, actum illum non esse liberum, sed naturalem: sed hoc ut existimo, dici non potest; tum quia nulla creatura necessario debet ordinari à Deo ad finem supernaturalem. Tum etiam quia cum Paulus ait, Deum velle omnium hominum salutem, commendat Dei beneficium, & liberum erga homines amorem ut omnes Sancti intelligunt, & tamen loquitur de voluntate antecedenti non omnino efficaci. Tum denique quia licet illa intentio non sit absoluta de fine, tamen ex vi illius Deus vult conferre media sufficientia ad talem finem, & ita quantum est ex se vult dare illum finem: ergo non necessario, sed libere id vult; habet ergo Deus voluntatem liberam circa finem, ex qua nulla resultat specialis mutatio distincta ab ea, quæ fit per voluntatem conferendi media.

303 Dices, intentionem illam inefficacem gloriæ habere sibi correspondentem mutationem intrinsecam in creatura, quæ mutatio, licet non fiat in ipsa gloria, aut in homine respectu illius, fieri tamen mutationem in mediis ad gloriam, & in homine respectu mediolorum, quæ mutatio, cum vnica sit, complet vtrumque actum liberum, intentionem videlicet & electionem.

304 Sed contra manifeste, quia impossibile est, quod duo actus distincti inter se compleantur,

& ultimo constituentur per vnum & idem constitutum; sed intentio, & electio sunt duo actus liberi Dei; ergo non possunt ultimo constitui, & compleri per vnica mutationem extrinsecam. Maior est certa; quia impossibile est, quod duæ substantiæ completæ distinctæ inter se vnica indiuiduatione compleantur ultimo. Item impossibile est, quod duæ actiones specie distinctæ ad eundem specie terminum formaliter ordinentur, & ratio est manifesta, quia vltimum constitutum alicuius in ea ratione qua vltimum est, est distinctum à quolibet alio: sed vnum, & idem constitutum non potest esse distinctum duorum, quæ conueniunt in constitutione per illud; quia ea, quæ distinguuntur differunt, & non conueniunt in ea ratione formalissima, qua distinguuntur; & ea, quæ habent vnum, & idem constitutum, non differunt, sed potius conueniunt, imo in illo identificantur; verbi gratia, si Deus poneret vnica formam in duplici materia, talia composita non differrent formaliter, sed potius essent vnum formaliter, quia constitutum formale esset vnum, & idem in duobus illis, distinguerentur autem materialiter, quia materie essent diuersæ inter se, unde si materia esset eadem, & forma esset eadem, nec materialiter, nec formaliter distinguerentur; quia ad hoc ut aliquid distinguatur ab alio, debet habere aliquid prædicatum, quod aliud non habet. Minor est clara: quia intentio, & electio nostro modo intelligendi se habent tanquam causa, & effectus; ideo enim datur electio mediolorum, quia datur intentio finis; unde prius intenditur finis, quam eligantur media; sed actus, qui se habent tanquam prius, & posterius, tanquam causa, & effectus, tanquam fons, & rivus distinguuntur inter se: ergo intentio finis, & electio mediolorum distinguuntur.

Deinde; quia actus distinguuntur penes obiecta, sed intentio habet pro obiecto gloriam, & electio habet pro obiecto media, quæ distinguuntur à gloria; sicut gloria distinguitur à meritis, gloriam enim solum Deus tribuit; merita autem proficiuntur ab homine libere, & meritorie operante: ergo electio, & intentio distinguuntur inter se.

306 Vrgetur, quia si mutatio illa corresponderet intentioni formaliter, intentio iam non esset inefficax, sed efficax. Patet hoc, quia ille est actus efficax, cui correspondet effectus à parte rei, quia efficax dicitur ab efficiendo; unde in mea sententia, si ex vi intentionis gloriæ, gloria quæ est obiectum illius transiret de statu possibilitatis ad actualitatem, talis intentio esset efficax; quia verè efficeret aliquid sibi correspondens, sed per vos illa intentio habet effectum sibi correspondentem, existentem, & futurum: ergo est efficax talis intentio, & non inefficax.

Præterea, quia ideo electio per vos est efficax, quia completur per mutationem illam quæ in re datur, sed etiam eadem mutatio correspondet eidem intentioni: ergo talis intentio est efficax, sicut electio, quia ubi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quia effectus formalis: sed rota ratio, ob quam electio est efficax, est quia illi correspondet effectus in re ipsa faciendus: sed idem effectus correspondet per vos intentioni, sicut electioni: ergo sicut electio est efficax, etiam illa intentio;

tio; sed vos ipsi dicitis, & latissime probatis, tractat. 2. disputatione 17. capite tertio, per totum, intentionem gloriæ esse inefficacem circa omnes homines, tam reprobos, quam prædestinatos, hoc est intentionem illam vniuersalem: ergo manifeste sequitur, tali intentioni non correspondere mutationem illam, sed solum electioni.

308 Vergetur amplius; quia illa intentio propriissime, & formalissime quatenus intentio est primario non est ad media, sed ad gloriam; unde per vos est ante omnia præuisa media; quare tantum indirecte, aut solum virtualiter respicit illa. Sicut & contra electio directe, ac formaliter primario non respicit finem, sed media: ergo mutatio, quam dicitis correspondere intentioni, non est mutatio in obiecto primario formali, ac per se intentionis: ergo illa mutatio non complet primario, ac per se intentionem; atqui intentio quatenus intentio primario, & formaliter, & ut distinguitur ab electione, & formalissime quatenus concepta in ordine ad gloriam, est actus liber completus & adequatus: ergo actus liber formalissime, & per se non indiget, ut sit, mutatione extrinseca in obiecto proprio facta.

309 Ex quo sic euidenter argumentor; actus liber Dei constituitur in esse completi per se, ac formalissime, non in ordine ad obiectum virtuale, sed in ordine ad obiectum formale primarium, & per se; sed in ordine ad obiectum primarium saluatur sine mutatione: ergo primario in esse completi non petit mutationem. Ex quo amplius colligo, etiam in ordine ad obiectum virtuale, & indirectum non indigere mutatione; quia si talis mutatio non requiritur, ad complendum per se, ac formaliter actum liberum, nullo modo erit necessaria; sed sine tali mutatione completus est actus liber: ergo ad complementum illius non requiritur talis mutatio. Minor hæc sic demonstratur; quia intentio, ut intentio non completur in esse intentionis per electionem, nec per obiectum electionis, quia intentio completissima est per suam tendentiam in finem, quatenus distinguitur finis à medijs, quia intentio per tendentiam ad finem, & quatenus talis est, constituitur in esse causæ completæ respectu electionis, & mediorum, quæ sunt obiecta electionis; motus enim amore finis eligo media; unde ratio totalis eligendi media, est finis amatus, seu intentus, & ideo est vera hæc causalis ideo eliguntur media, quia finis est intentus, & amatus; & contra vero non bene valet; ideo amatur, & intenditur finis, quia eliguntur media; unde prior est intentio finis, quam electio mediorum; sed quod est prius non constituitur à posteriori; & quod est causa, non completur perfectum, sed potius quod est prius, completum est ante posterius, & causa ut causa prioritate naturæ est completa ante effectum: ergo intentio finis ex vi propriæ tendentiæ ad finem est completus, ac pene constitutus actus, priusquam detur electio mediorum, & media ex vi talis electionis discernantur; sed mutatio physica in creatura est ordine electionis & in obiecto illius: ergo ordine intentionis, & in obiecto illius nulla datur mutatio physica; ergo intentio in ordine intentionis, & ut est prior ipsa electione, & ordine electionis absolute, ac simpliciter est completa sine ulla mutatione physica; atqui intentio in ordine intentionis est actus liber formalissime; ergo actus liber formalissime com-

l. P. Tom. II.

pletus, & plene constitutus non petit necessario, ac formaliter mutationem intrinsecam physicam in creatura; unde si actus intentionis in eo, quod proprium sibi per se, ac formale habet, scilicet in suo obiecto formali, & in sua tendentia saluatur sine mutatione, à fortiori saluabitur sine mutatione in eo, quod sibi non proprie, sed per accidens conuenit.

Ex quo manifeste colligitur, omnino posse dari intentionem sine mutatione illa; quia mutatio illa non conuenit per se intentioni, sed per accidens; quia res non potest saluari sine eo, quod per se requiritur ad propriam constitutionem, optime autem saluatur sine eo quod per accidens illi conuenit.

SUBSECTIO XVI.

Ex variis incommodis hæc veritas propugnatur, & oppugnat sententia Aduersariorum.

310 **Q**uia si decretum liberum efficax Dei formaliter est necessaria entitas Dei simul cum extrinseca denominatione vel connotatione productionis futuræ ad extra, & idem est de diuina præscientia futurorum, sequitur euidenter, adhuc etiam in hoc tempore manere contingentem diuinam præscientiam & efficacem voluntatem rei nondum productæ; quapropter sicut adhuc est in statu contingentie peccare vel non peccare Antichristum, ita similiter adhuc in hoc tempore erit contingens, Deum præsciuisse futurum peccatum illius, & Deum voluisse illud permittere & voluisse damnari Antichristum, sequela sic probatur; quia scientia simplicis intelligentiæ & ipsa entitas Dei, seu complacentia necessaria omnium possibilium; supra quam cadit denominatio extrinseca, ut fiat decretum liberum secundum se, ac præcise considerata non potuerunt vnquam aliter se habere, nec aliter versari circa creaturas; solæ relationes rationis, seu denominationes extrinsecæ, vel connotationes potuerunt non fuisse (iuxta prædictam sententiam,) cum igitur eadem relationes, & denominationes producantur ab actionibus futuris, quæ sunt adhuc in statu contingentie, necessarium est, non minus contingentem esse nunc statum earum relationum, seu denominationum; & consequenter adhuc esse contingens, Deum non præsciuisse talenti actionem futuram, aut non voluisse facere bonum vel permittere malum, quod est futurum, quam rationem fufus prosequuti sumus, tom. 6. præcedenti de scientia Dei, tota disputatione trigesima prima, præsertim sectione 4. & sequenti, demonstrantes iam nunc esse simpliciter necessariam & extra statum contingentie quamlibet præscientiam futurorum, & quamlibet liberam volitionem Dei; quemadmodum est iam extra statum contingentie cælos exiisse multis retro sæculis, licet adhuc eorum existentia perfectæ.

Secundo sequitur ex eodem absurdo, vanam & fictitiam esse certitudinem, immutabilitatem, & inuariabilitatē diuinæ præscientiæ futurorum, atque diuinæ volitionis liberæ, quin potius sicut operationes, quæ nondum fuerant, adhuc sunt

in ita contingentia, ut possint non fieri, sic etiam relationes rationis, aut extrinsecæ denominationes, vel connotationes ex eis resultantes possunt non euenire, ideoque possunt non constituitur divinam præscientiam futuritionis, & divinam volitionem liberam; consequenter igitur præscientia, & volitio propter versatur circa futuras operationes, non minus incerta est, nec minus mutabilis & variabilis, quam futura operationes nisi præscientia, & volitio habeant ab intrinseco realem, & veram tendentiam ad illa obiecta determinate, quæ non constituitur nec compleatur relatione rationis vel denominatione, seu connotatione.

312 Deinde; nulla laus esset, divinam præscientiam non posse falli, neque perfectio illius debere iudicari; quoniam illius infallibilitas in eo formaliter, atque præcise consisteret, quod denominatio extrinseca, seu connotatio non posset esse alia, nisi quæ resultat à futuris actionibus; quod si alia futura fuissent actiones, alia connotationes, aut denominationes resultarent: itaque nulla representatio futuritionis daretur in Deo, quæ non posset à futuritione discordare sed sola denominatio à futuritione resultans, est quæ non potest à futuritione discordare: hac enim ratione mea præscientia non posset falli, tantaque pollet infallibilitate, quanta divina præscientia, quando ego scio, cunctos homines posse peccare, & posse divinam legem servare, quæ possibilitatis præscientia constituitur præscientia peccati, quod est futurum per extrinsecam denominationem ex eo resultantem, & hanc erit impossibile falli; si erit impossibile præscientiam constitutam per denominationem à futura observantia divinæ legis.

313 Vltimo sic probatur nostra veritas, & manifeste refellitur sententia adversarij: nam si interrogemus ab adversarijs, cur hæc creatura, quæ connotatum extrinsecum divinæ volitionis dicitur, fuerit futura ab æterno, & existat in tempore, nullo modo poterit cordatus Theologus respondere, & tribuere hanc rationem huic interrogationi, quia à se talis est, aliàs esset Deus, & non creatura; nam quod à se est Deus, est, imo nunquam fuisset futura, sed semper fuisset actus; quia quod à se est, necessario est actus, & non futurum; in æternis enim idem est posse est, & esse: ergo debet respondere dicendo, quia potius voluit Deus hanc creaturam esse futuram, & actualem, quam alias innumeras, quæ in statu puræ possibilitatis in æternum relinquuntur non existunt: ergo hæc volitio Dei est causa cur hæc creatura potius sit, quam alia: Vt inquit D. Augustinus *tom. 3. lib. 3. de Trinit. cap. 4.* his verbis: [voluntas Dei est prima & summa causa omnium corporalium specierum, atque motionum; nihil enim fit visibiliter & sensibiliter, quod non de interiori, invisibili, & intelligibili aula summi Imperatoris inbeatur, aut permittatur, nullasque naturas à Dei voluntate seungimus, qui est auctor omnis, conditorque naturæ] & *tom. 5. lib. 5. de civit. Dei cap. 9.* sic ait [divina voluntas est causa omnium rerum, ipse prior dilexit nos] & *tom. 4. lib. de catechismo. cap. 4.* hæc profert. [& ideo bona voluntas Dei præcedit; nec possumus esse amatores, sed solum redamatores Dei; hinc gratis dedit quidquid dedit, quod signatis dedit, gratis autem Deum] & idem docet *tom. 8. super Psalm. 5. & tom. 9. tract. 3. super Ioann.* cuius vestigijs insilens D. Thom. 11

p. q. 19. vniuersaliter docuit voluntatem liberam Dei esse causam rerum, quod adeo verum est, ut omnes scholastici Theologi asserant, esse articulum de fide, cuius oppositum sit hæreticum dicere, voluntatem Dei liberam esse causam rerum.

Si autem interrogas cur detur in Deo volitio huius creaturæ potius, quam alius, non poteris respondere, quia datur hoc connotatum futurum, quia sicut effectus non est causa causæ, ita effectus non potest tribui pro causâ, seu ratione existentia causæ. Vnde qui diceret, ideo Deum velle hoc futurum potius, quam aliud, & dari potius volitionem huius quam alterius, quia hæc potius quam alia futura creatura est, irridetur sine dubio à sapientibus, tum quia circulum vitiosum committit in tali responsione, tum quia tribuit pro ratione existentia causæ seu pro causa causæ ipsum effectum talis causæ, quod est omnino ridiculum, quia euidenter sequitur de primo ad vltimum idem esse causam sui ipsius, quia quod est causa causæ est causa causati, sed per vos connotatum extrinsecum est causa volitionis divinæ, seu est ratio cur sit hæc volitio, & volitio est causa seu ratio, cur sit hoc connotatum: ergo de primo ad vltimum hoc connotatum est causa sui ipsius, & est ratio cur idem ipsum connotatum sit, quod est omnino absurdum: ergo manifeste sequitur ex hoc, connotatum extrinsecum non esse constitutum volitionis divinæ, quia si constitutum esset illius sine vilo circulo vitioso, sine vilo inconuenienti, ad quod vltimo necessario deveniendum esset, tribueretur pro ratione volitionis divinæ ipsum connotatum, sicut v. g. quia anima rationalis constituit hominem sine vilo circulo, ac sine vilo incommodo tribuitur pro causa existentia hominis ipsa anima existens in materia, ex qua nulla ratione cogimur ad redeundum ad hominem, tribuendo illum pro causa existentia animæ in materia, quia huiusmodi regressus à causa ad effectum, nullo modo potest fieri secundum rectam Philosophiam. Vnde si iterum interrogas, cur existat anima in materia ut constituat hominem, si causa à priori tribuenda est, non dicimus, quia homo componitur ex illa, sed potius recurrimus ad Deum dicendo, quia Deus, qui est à se, & liber est, habetque infinitum, & plenum dominium circa omnes res, voluit pro suo libito creare hanc animam & vnire illam materiæ.

Sed nullo modo potest tribui pro causâ à priori existentia huius volitionis potius, quam alterius, quæ est causa huius connotati, ipsum connotatum futurum, aut actuale: ergo euidenter sequitur, connotatum illud sine futurum, siue actuale non esse constitutum à priori actus liberi Dei: ergo alio priori & intrinseco constituto gaudet intra se in creato, & infinito talis actus liber Dei, quia talis actus liber Dei non est minus divina, increata, & imparticipata perfectio, quam relationes, & absoluta attributa Dei; sed quia tales perfectiones sunt divinæ increatæ, & imparticipatæ, adæquate, & totaliter constituntur intrinsecis, diuinis, & existentibus intra Deum: ergo similiter propter eandem rationem actus liber Dei non constituitur de foris emendicato à creaturis imperfectissimis constituto essentiali, & formalissimo, sed potius perfectione increata, & à fortiori intrinseca, quam cetera attributa.

15 Dixi à fortiori; quia præter rationem increatam, aut diuinæ perfectionis quæ militat in ceteris, & impedit, vt extrinsecis creatis imperfectio- nibus constituentur, militat peculiaris, & præci- pua ratio in volitione diuina, sicut in scientia ad hoc vt nullo modo possint constitui per crea- turas, scilicet ratio vitalitatis, quæ petit ex con- ceptu suo præciso constitui, non per extrinsecas rationes extrinsecas, & cognoscentem existen- tes, sed potius per rationem intrinsecam intra viuens existentem; quia vita est perfectio adæqua- te, & totaliter intrinseca viuents, vt videre est adhuc in creaturis. Quapropter, cum actio vt sic sit indifferens ad hoc, vt sit intra agens, & extra agens quando contrahitur per differentiam actio- nis vitalis, contrahitur ad rationem actionis im- manentis, id est ad rationem actionis intrinsecè existentis in agente, ideo enim intellectio creata non est actio extra intellectum, sed potius est actio intrinseca, & immanens in intellectu, quia est actio vitalis, & ideo productio Verbi diuini & Spiritus Sancti est intrinseca Patri, quia est vitalis respectu illius, & è contra productio, seu crea- tio Angelì non est immanens in Deo, nec intrin- seca in ipso, sed potius est extrinseca respectu il- lius, & transiens, quia non est vitalis respectu Dei: ergo si decretum liberum, seu volitio di- uina, & scientia Dei, præter rationem communem increatæ perfectionis continent in se rationem adæquatam vitalitatis, nullo modo potuerunt con- stitui extrinsecis constitutis; & hoc à fortiori in volitione quam in scientia visionis, quia præ- ter rationem increatam, & perfectionem vitalita- tis, quæ reperiuntur in scientia visionis, & im- pediunt constitutionem illius per creaturam, datur alia specialis in volitione, ratione cuius totaliter impedit, ne volitio constituitur per creaturam, scilicet ratio causæ respectu omnium creatura- rum, quia causa nunquam constituitur per suum effectum.

316 Vt autem funditus euclamus, & radicatus la- befactemus sententiam hanc de constitutione liberi actus, quæ adeo planibilis est hoc tempore per extrinsecum connotatum, operæ pretium du- xi vti argumento ab inconuenienti adducto quo vtitur Pater Didacus Ruiz *tom. de volunt. Dei, disp. 1. sect. 5.* ubi sic ait; quia si præscientia futu- rorum contingentium in Deo nihil aliud est, quam scientia simplicis intelligentiæ (quæ tan- tummodo complectitur simpliciter necessarias veritates rerum possibilem) addita extrinseca denominatione proueniente à futura productione rerum contingentium: item si decretum liberum est voluntas necessaria Dei addita solum deno- minatione extrinseca à creatura futura, sequetur manifeste, omnes fideles, qui saluandi sunt, certo cognoscere, se adepturos esse vitam æternam: con- sequens est contra fidem, vt patet ex Concilio Trident. ergo antecedens non est verum: sequela probatur, quoniam omnes fideles per fidem certo cognoscunt esse sibi possibile per Dei gratiam, & opem adipisci beatitudinem: hæc autem cognitio possibilitatis addita futuritione beatitudinis, & extrinseca denominatione proueniente à futura beatitudine, complebitur, & constituitur in ra- tione præscientiæ futuræ beatitudinis, quemad- modum simplex intelligentiæ, quæ Deus scit, mun- dum esse possibilem, addita extrinseca denomina- tione proueniente à futuritione mundi comple- ritur, & constituitur in ratione præscientiæ futu- ritionis mundi, quæ præscientiæ fuerit ab æter-

no: Eodem argumento probare possem, te præ- scire omnes actus liberos futuros omnium homi- num, & Angelorum; si cognoscis eorum actuum possibilitatem, & huic cognitioni superaddatur relatio rationis, vel extrinseca denominatio pro- ueniens ab eorum futuritione.

Item veniamus ad volitionem efficacem, quam opinio contraria constat ex volitione simpliciter necessaria, quæ est complacentia simplex omnium prout sunt possibilia, nec non ex relatione ratio- nis, seu extrinseca denominatione proueniente ab effectu futuro, vel ab actione transeunte, per quam est producendus; hæc enim duo, dicunt, esse satis vt per illa formaliter Deus ab æterno fue- rit constitutus in ratione volentis. Inde per argu- mentum similis formæ deducitur inconueniens non minus falsum, quam quod nuper circa præ- scientiam inferebamus, sequitur enim neminem vnquam fuisse iustum in charitate, & gratia Dei, si postea de facto commissurus erat peccatum mortale, parique ratione sequitur, neminem esse in peccato mortali, si postea per contritionem redi- turus est in Dei gratiam, & charitatem.

Sequela manifestior euadet exemplis, sequi- tur luciferum ab ipso primo suæ creationis in- stanti, quando Deo gratus, & iustus erat voluisse rebellare, & apostatare à Deo: quoniam in eo primo instanti necessariam volitionem habebat suæ beatitudinis in communi, & complacentiam simplicem excellentiæ maioris, & exaltationis propriæ. Huic igitur volitioni superaddita rela- tio rationis vel extrinseca denominatio à futura rebellionem, & apostasia qua libere voluit suam beatitudinem, & exaltationem consequi per illud medium, complebitur, & constituetur efficacem voli- tionem rebellandi, quæ fuerit iam in illo primo instanti creationis.

Eadem consequentia probabitur: in ipso die 319 Palmarum quando Iudæi acclamauerunt [Hosan- na filio David;] iam tunc commississe peccatum efficaciter volendi, & procurandi mortem illius; etenim etiam tunc placebat illis Dei honor & gloria Messæ venturi, cui complacentiæ, si subiun- gatur relatio rationis, vel extrinseca denomina- tio; quæ voluerunt occidere Christum Dominum existimantes, se defendere Dei honorem, & vsur- patam gloriam Messæ, complebitur, & consti- tuetur efficax volitio, quæ iam ab eo tempore vo- luerint efficaciter occidere Christum Domi- num.

Atque vniuersaliter, cum sit omnibus ratio- ne vtentibus necessariis amor boni, & beatitu- dinis in communi, non deerit hominibus quan- do sunt in charitate, cui si coniungatur rela- tio rationis, vel extrinseca denominatio ve- niens ab efficaci volitione, qua futuro tempore propter amorem apparentis & priuati boni pro- prii postponendi Dei præceptum, complebitur, & constituetur efficax volitio postponendi Dei præceptum, quæ fuerit in homine quandiu ra- tione vtitur, ideoque nullus adultus, & ratio- nis compos fuit iustus, & in gratia.

Contra vero nemo peccantium, & eorum præ- cipue qui sunt in gratiam redituri, caret omni 321 complacentia penitentis, & obseruantis di- uinæ legis, imo multi tunc & iam quando pec- catum committunt, habent simplicem compla- centiam contrariæ virtutis, & penitentis, cui si coniungatur denominatio extrinseca prove- niens à futura penitentia, vel futuris actibus con- trariæ virtutis, complebitur, & constituetur efficax

volitio detestationis peccatorum, contritionis, & observantia divina legis, quæ volitio efficax iam pridem existerit eo ipso tempore, quo iste homo erat in peccato mortali, unde sequitur etiam tunc fuisse in gratia; quoniam etiam tunc habebat efficacem volitionem requisitam ad obtinendam gratiam.

322 Duas potissimum solutiones adhibent aliqui Theologi, primo namque respondent, eminentiam divinæ scientiæ, atque volitionis præstare quod præstare non potest limitatio, & imperfectio creatæ cognitionis, & volitionis. Hæc solutio verum dicit, falso tamen applicatur ad defendendam doctrinam oppositam. Verissime namque dicitur, eminentiam infinitam divinæ cognitionis, & volitionis hoc præstare, ut per eandem simplicissimam entitatem, & perfectionem intellectus præsciat omnia contingentia futura, & præsciret etiam alia, si forent alia futura; similiterque per eandem simplicissimam realitatem, & perfectionem volitionis efficacis, & liberæ velit quæcunque producit, & per eandem liberæ voluisset alias res, si alias decrevisset producere.

323 Cæterum iuxta sententiam, quam impugnamus infinita eminentia divinæ scientiæ, vel divinæ volitionis non præstat, ut Deus realiter per intrinsecam, & immanentem in se perfectionem determinate sciat, quæ sit futurum, & determinate velit producere quæ sunt producenda, sed dicitur deus hæc scire, atque velle propterea formaliter, & præcisè, quoniam habet necessariam scientiam, & volitionem, & illis superadditur relatio rationis vel extrinsecæ denominationis proveniens à futura Dei productione, vel ab effectibus producendis. Hoc autem nihil eminentiæ confert, neque prærequirit in divinæ cognitione ac volitione, quin potius imperfectiorem, inferioriorem, & limitatiorem quantum ad hoc constituit cognitionem, ac volitionem divinam qualibet creatæ cognitione, aut volitione, quæ realiter, & propriissime per seipsam formaliter præscit aliquos effectus futuros determinate, & realiter, ac determinate vult aliquid, facere prorsus independentem à qualibet relatione rationis, aut extrinsecæ denominatione, quæ à futuris productionibus ad extra, vel ab earum effectibus resulteret in cognitionem, aut volitionem creatam.

324 Secunda solutio respondet in volitione nostrâ libertatem esse denominationem extrinsecam proveniente à potentia voluntatis, quæ potest non velle quoniam virtus imaginatiua soluta: propterea quæ potest intellectum flectere ad utramque partem contradictionis; unde nihil mirum, si libertas in Deo si similiter sit extrinsecæ denominationis.

325 Verum tamen hoc exemplo non solvitur, sed augetur robor præsentis argumenti, quamvis enim nostræ volitionis libertas sit extrinsecæ denominationis, nihilominus ipsa volitio, quæ libera est, non potest esse denominatio extrinsecæ, sed omnino debet esse realis volitio. Præsens igitur argumentum, & reliqua primario intendunt probare volitionem creandi mundum; & cæteras volitiones effectus Dei esse reales, quo supposito, quid sit formaliter libertas in huiusmodi volitionibus, postea videbimus.

SECTIO VIII.

Thomistarum sententia ponitur, & oppugnatur.

Conclusio: Actus liber Dei non completur formaliter per ens rationis: probatur, Quia Deus, ut patet ex scriptura, & fide catholica, non sicte amat, & sic libere decernit, sed potius vere, & realiter, & sic tale decretum habet veros effectus reales, quod non posset esse, si decretum esset fictum vel fictio aliqua creata: atqui si decretum liberum Dei constitueretur respectu rationis, tale decretum esset fictum, & non verum: ergo decretum liberum Dei non constituitur sic. Minor, in qua est difficultas, sic probatur, quia respectus, seu relatio rationis non est vera, & propria relatio, sed ficta ad similitudinem relationis realis & veræ, licet cum fundamento in re ipsa, sed hæc relatio ficta, & non vera, & realis est constitutum decreti liberi: ergo decretum liberum constitutum erit decretum fictum & non verum: consequentia patet, quia ideo genus, & universale est fictum, & non verum, & reale superius, quia relatio generis, & universalitatis non est vera, & realis, sed rationis & ficta, licet habeat fundamentum. Item Chimæra composita ex homine, & leone est ens chimæricum, & fictum, licet habeat duo constitutiva realia, naturam scilicet hominis, & Leonis, ex eo enim quod unio, vel identitas sit ens rationis fictum & chimæricum. Sed licet entitas Dei, supra quam cadit formalitas actus liberi sit realis, nihilominus formalitas talis actus est rationis, & ficta, licet cum aliquo fundamento: ergo etiam decretum Dei erit fictum & non verum, & reale.

Adde; quia dato, quod Deus nec fecerit, nisi lapides, nec decreverit facere aliud ens reale præter illos in tota latitudine entis creati. Tunc enim certum est, Deum habere decretum liberum, per quod decreverit facere, & producere supradictos lapides, sed tunc nullum esset ens rationis, quod posset decretum Dei constituere & nihilominus daretur decretum liberum: ergo evidenter sequitur tale decretum non constitui ente rationis. Minor sic demonstratur; quia sine causa dirigente nullum potest dari ens rationis fictum; alias ens rationis esset à se, & non ab alio, & haberet perfectionem, quam non habet perfectius ens, scilicet Angelus, homo, & leo, sed tunc nulla daretur causa talis entis rationis: ergo tunc nullum daretur ens rationis. Hæc minor sic probatur, quia adequate causa entis rationis duntaxat est creatura intellectualis: sed tunc nulla daretur talis creatura: ergo nulla causa entis rationis daretur tunc.

Nec potest dici, ipsum Deum facere illud ens rationis; non enim potest dici in sententia P. Vazquez, quia tantum abest, ut ipse concedat talem effectum, ut neget absolute, Deum cognoscere illud, ne forte faciat. Deinde late probavimus in metaphys. Deum non posse facere ens rationis. Sed demus Thomistis aliquibus; Deum posse facere illud interrogo, an illud ens rationis fiat necessario à Deo, vel libere, non necessario, quia alias actus liber non esset liber, sed necessarius, cum entitas Dei, quæ est unum constitutum actus liberi sit necessaria, & ens rationis similiter sit necessarium ens, id est sine